

SPRAVODAJ

slovenskej speleologickej spoločnosti

2

2009

Foto: Ján Dzúr

Spravodaj SSS 2/2009

ročník XL

OBSAH

	Adresár Slovenskej speleologickej spoločnosti na rok 2009	4
Oľga Miháľová	Skončil sa Speleomíting vo Svite	9
Ján Tulis	Prvý speleomíting Slovenskej speleologickej spoločnosti	12
Euboš Holík	Jaskyňa Štefanová druhá najväčšia v Demänovskej doline	16
Eduard Piovarči	Nový prelomový objav v Malej Fatre – jaskyňa Ľudmila v Šútovskom lome	22
Igor Balciar	Jaskyne na Burde v Revúckej vrchovine	27
Lukáš Vlček, Vladislav Mikula, Peter Gažík, Pavol Staník	Pár slov o vzniku novej mapy Brestovskej jaskyne v Západných Tatrách	31
Bohuslav Kortman	Jaskynný kostol	39
Zoltán Jerg	Správa o náleze mŕtvol v Číkovej diere	40
Peter Holúbek	Výprava Ural, Kungur 2009	45
Branislav Šmída	Obrovská jaskyňa Cueva Muchimuk vo Venezuele – ako bola objavená a preskúmaná	52
	Aktuality	59
	Literatúra	61
	Jubilanti, spomienka	63
	Summary	68

Fotografie na obálke

- 1. strana obálky:** Lezenie v Dóme titanov v Štefanovej jaskyni. Foto: Ján Dzúr
- 2. strana obálky:** Bobatá výzdoba jaskyne Ľudmila v Malej Fatre. Foto: Edo Piovarči
- 3. strana obálky:** Pozoruhodná geometria prasklín v biospeleotémach. Cueva Juliana, Churí, Venezuela.
Foto: Branislav Šmída
- 4. strana obálky:** Prítokový sifón v Žikešovom dóme Pustej jaskyne, Demänovský jaskynný systém.
Foto: Ján Dzúr

Redakčná rada:	Pavel Bella, Zdenko Hochmuth, Peter Holúbek, Ján Kasák, Bohuslav Kortman, Jaroslav Stankovič, Branislav Šmída, Ján Tulis
Redakčne spracoval:	Bohuslav Kortman, e-mail: kortman@kniznecentrum.sk
Graficky upravil:	Ján Kasák, e-mail: kasak@map.sk
Adresa redakcie:	Slovenská speleologická spoločnosť, Hodžova 11, 031 01 Liptovský Mikuláš e-mail: speleo@ssj.sk
Vytlačil:	KRUPA print, Žilina

CONTENTS

	Directory of the Slovak Speleological Society for 2009	4
Oľga Miháľová	Speleomeeting in Svit finished	9
Ján Tulis	The first speleomeeting of the Slovak Speleological Society	12
Ľuboš Holík	Štefanová Cave the second largest in the Demänovská Valley	16
Eduard Piovarči	New breaking discovery in the Low Fatra Mts. – Ľudmila Cave in Šútovo quarry	22
Igor Balciar	Caves in Burda in the Revúcka Highland	27
Lukáš Vlček, Vladislav Mikula, Peter Gažík, Pavol Staník	A few words on origin of new map of the Brestovská Cave in the Western Tatra Mts	31
Bohuslav Kortman	Cave church	39
Zoltán Jerg	Note about finding a corpse in the Číkova diera Abyss	40
Peter Holúbek	Expedition Ural, Kungur 2009	45
Branislav Šmída	Great cave Cueva Muchimuk in Venezuela – how it was discovered and surveyed	52
	News	59
	Literature	61
	Jubilees, remembrance	63
	Summary	68

Cover photos

the 1st cover photo: Climbing in the Dome of Titans in Štefanová Cave. Photo: Ján Dzúr

the 2nd cover photo: Rich decoration in the Ľudmila Cave in Low Fatra Mts. Photo: Edo Piovarči

the 3rd cover photo: Remarkable geometry of cracks in biospeleothems. Cueva Juliana, Churí, Venezuela.
Photo: Branislav Šmída

the 4th cover photo: Inflow siphon in the Žikeš' Dome in Pustá Cave, Demänová cave system. Photo: Ján Dzúr

---

Editorial board: Pavel Bella, Zdenko Hochmuth, Peter Holúbek, Ján Kasák, Bohuslav Kortman,
Jaroslav Stankovič, Branislav Šmída, Ján Tulis
Compiled by: Bohuslav Kortman, e-mail: kortman@kniznecentrum.sk
Graphic arrangement: Ján Kasák, e-mail: kasak@map.sk
Editing: Slovak Speleological Society, Hodžova 11, 031 01 Liptovský Mikuláš,
Slovak Republic, e-mail: speleo@ssj.sk
Print: KRUPA print, Žilina

Slovenskej speleologickej spoločnosti na rok 2009

Oficiálna adresa SSS: **Hodžova 11, 031 01 Liptovský Mikuláš, www.sss.sk**
sekretariát: **044/552 45 56, 0908 931 034 (M. Strmenská), speleo@ssj.sk,**
úradné hodiny: **pondelok, streda, piatok 12.30 – 16.00 hod.**

Výbor SSS:			
Meno	funkcia	adresa	telefonický kontakt, e-mail
Mgr. Bohuslav Kortman	predseda	Stred 66/61 017 01 Považská Bystrica	041/723 56 13, 042/432 10 64 0905 488 028 kortman@kniznecentrum.sk
RNDr. Peter Magdolen, PhD.	podpredseda	Opavská 26/A 831 01 Bratislava	02/602 96 603, 0904 141 186 magdolen@fns.uniba.sk
Elena Hipmanová	tajomníčka	Komenského 16 960 01 Zvolen	045/536 02 69, 0910 993 703 hipmanova@mail.t-com.sk
Ing. Peter Holúbek	ekonóm	1. mája 1959/36 031 01 Liptovský Mikuláš	044/552 20 61, 044/552 51 74 0904 333 613 holubek@smopaj.sk
Oľga Miháľová	členka	Ul. mládeže 34 058 01 Poprad	052/773 37 54, 0915 326 163 mihalova.o@post.sk
RNDr. Jaroslav Stankovič	člen	Edelényska 10 048 01 Rožňava	058/734 34 26, 0905 412 048 stankov@ke.psg.sk
Doc. RNDr. Zdenko Hochmuth, CSc.	člen	M. Nešpora 17 080 01 Prešov	051/774 72 55, 0908 977 594 hochmuth@upjs.sk
Ing. Ján Tulis	čestný predseda	Brezová 9 052 01 Spišská Nová Ves	0903 811 687, 053/446 33 04 speleoraj@uranpres.sk geologia@uranpres.sk

Kontrolná komisia:			
Peter Strečanský	predseda	Morovnianska 53/1 972 51 Handlová	046/547 36 81, 0904 577 008 0908 642 970, pstrecansky@pobox.sk peter.strecansky@gmail.com
Rudolf Košč	člen	Exnárova 33 080 01 Prešov	051/775 18 67, 0905 237 565 kosc@condornet.sk
Miroslav Sova	člen	Novomeského 7 911 08 Trenčín	032/743 28 64, 032/652 98 50 0918 602 869, sovamiro@gmail.com

Jaskyniarske skupiny/kluby:			
Názov	predseda	adresa	telefonický kontakt, e-mail, www
Jaskyniarska skupina Adama Vallu	Ondrej Štefko	Školská 99 013 06 Terchová	041/569 50 30 jsav@post.sk
Jaskyniarska skupina Aragonit	Eduard Piovarči	Osiková 2 010 07 Žilina	0914 111 048, 0949 886 482 jsaragonit@post.sk

Pozn.: * dotyčná osoba nemá pravidelný prístup k internetu a je potrebné požiadať o odovzдание odkazu

Názov	predseda	adresa	telefonický kontakt, e-mail, www
Speleoklub Badizer Ardo	Alexander Skokan	J. A. Komenského 13 048 01 Rožňava	0907 058 332 skokan@kidrv.sk
Speleoklub Banská Bystrica	Stacho Mudrák	Adámiho 12 841 05 Bratislava	s.m@speleo.sk
	poštu posilať: Ing. Š. Mlynárik	Javornícka 25 974 11 Banská Bystrica	stevo.mlynarik@post.sk 048/417 40 10, 0903 514 704
Speleo Bratislava	RNDr. Peter Magdolen, PhD.	Opavská 26/A 831 01 Bratislava	02/602 96 603, 0904 141 186 magdolen@fns.uniba.sk www.speleobratislava.host.sk
	adresa klubu:	Dostojevského rad 15, 811 09 Bratislava	
Oblasťná skupina Brezno	Eubomír Múka	Štiavnička 212/53 976 81 Podbrezová	0905 269 845 speleobrezno@post.sk
Speleoklub Cassovia	Ing. Jozef Thuróczy	Toryská 4/28 040 11 Košice	055/642 72 37, 0905 515 979 thuroczy@vsh.sk
Oblasťná skupina Čachtice	Eubomír Vince	Moravské Lieskové 1295 916 42	032/770 45 41, 0902 832 457 lvince@atlas.sk * www.jeskyinar.cz/cachtice
Speleologický klub Červené vrchy Slovakia	Ján Šmoll	Nám. SNP 2 031 01 Lipt. Mikuláš	0903/512 283 smoll@alconet.sk
Jaskyniarsky klub Demänovská Dolina	Ing. Ján Dzur	Garbiarska 2584 031 01 Lipt. Mikuláš	044/547 49 20, 0903 693 333 dzur@speleodd.sk www.speleodd.sk
Speleo-Detva	Elena Hipmanová	Komenského 16 960 01 Zvolen	045/536 02 69, 0910 993 703 hipmanova@host.sk
Oblasťná skupina Dolné Orešany	Peter Zvonár	Horné Orešany 492 919 03 Trnava	033/558 62 00, 558 84 91 0905 736 917, sasol@speleott.sk www.speleott.sk
	poštu posilať:	Alexander Lačný, Malženice 303, 919 29 Malženice	
Speleoklub Drienka Košice	Martin Horčík	Ružínska 12 040 11 Košice	0905 642 890 horcik@netkosice.sk www.drienka.host.sk
Jaskyniarsky klub Dubnica nad Váhom	Peter Medzihradský	SPK 641/38 018 41 Dubnica n. Váhom	0905 380 671 medzo.petrus@stonline.sk
Jaskyniarsky klub Handlová	Peter Strečanský	Morovniarska 53/1 972 51 Handlová	046/547 36 81, 0908 642 970 0904 577 008, pstrecansky@pobox.sk
Speleoclub Chočské vrchy	Ing. Juraj Szunyog	Vajanského 8 034 01 Ružomberok	044/436 35 84, 0910 555 654 juraj.szunyog@mondigroup.com www.schv.host.sk
Oblasťná skupina Inovec	Ing. Ivan Demovič	A. Hlinku 18/38 921 01 Piešťany	033/599 13 52, 762 81 87 0908 420 545, demovic@mail.t-com.sk
Oblasťná skupina Jána Majku	MVDr. Zbyněk Valenta	Moldavská 27 040 11 Košice	0903 644 176 zvcave@email.cz
Oblasťná skupina Liptovská Teplička	Vlastimil Knapp	059 40 Lipt. Teplička 551	052/779 83 65

Názov	predseda	adresa	telefonický kontakt, e-mail, www
Oblasťná skupina Liptovský Mikuláš	Alfréd Gresch	032 44 Lipt. Kokava 266	0905 306 328, gresch@mag-net.sk
Jaskyniarsky klub Liptovský Trnovec	Rastislav Hollý	Lipt. Trnovec 79 032 22 Lipt. Trnovec	0903 596 509, kakus@citycom.sk *
Speleoklub Malá Fatra	Ing. Pavel Pokrievka	Gorkého 44/5 036 01 Martin	043/422 37 01, 0908 964 754 pavolpokrievka@zoznam.sk www.speleomalafatra.wz.cz
Speleoklub Michalovce	Tomáš Pešta	072 37 Lastomír 185	0902 274 573 tomaspest@gmail.com
Speloklub Mínotaurus	RNDr. Jaroslav Stankovič	Edelénynska 10 048 01 Rožňava	058/734 34 26, 0905 412 048 stankov@ke.psg.sk, www.svssk.sk
Speleoklub Muránska planina	Ing. Ivan Rusnák	Vl.Clementisa 1211/14 050 01 Revúca	0903 296 234 rusnak_i@stonline.sk
Speleoklub Nicolaus	Ing. Peter Holúbek	1. mája 1959/36 031 01 Liptovský Mikuláš	044/552 20 61, 552 51 74 0904 333 613, peholubek@yahoo.sk
Oblasťná skupina Orava	Vladislav Mikula	Pelhřimovská 1191/5 026 01 Dolný Kubín	043/588 55 32, 0905 501 517 mikulavlado@szm.sk
Jaskyniari Plavecké Podhradie	Jozef Kovárik	Pod liehovarom 211 906 36 Plavecké Podhradie	034/658 51 76, 0905 523 447 (Butaš) speleokovarik@post.sk speleopp@kike.sk, www.kike.sk/speleo
Oblasťná skupina Prešov	Rudolf Košč	Exnárova 33 080 01 Prešov	051/775 18 67, 0905 237 565 kosc@condornet.sk www.zladiera.sk
Oblasťná speleologická skupina Rimavská Sobota	Ladislav Iždinský	Tulipánová 36 979 01 Rimavská Sobota	0903 555 356, cavern@cavern.sk
	poštu posilať: Igor Balciar	sídl. Rimava 1065/18 979 01 Rimavská Sobota	0907 694 002, balciar@ssj.sk
Speleoklub Rokoš	Ľubomír Kubiček	Šulekova 20/2 971 01 Prievidza	046/542 29 56, 541 82 64 0918 777 550, lezec@zoznam.sk www.webpark.sk/speleorokos
Speleo Rožňava	Ing. Ondrej Bolaček	Ružová 2 048 01 Rožňava	058/777 83 13, 734 14 22 0905 400 162, bercis@inmail.sk en@siderit.sk
Oblasťná skupina Ružomberok	Miroslav Jurečka	I. Houdeka 45/16 034 01 Ružomberok	044/434 14 62, 0905 793 351 0907 041 625, jurecka@rknet.sk www.speleork.sk
Sekcia jaskynného potápania	Michal Megela	Škultétyho 1/7 979 01 Rimavská Sobota	0903 903 323, rsdive@rsnet.sk
Speleoklub Slovakia – Ďumbier	Milan Štéc	Mlyn 312 976 45 Hronec	048/617 54 28, 0905 135 535 jmn@nextra.sk, www.jmn.speleo.sk www.jaskynamn.host.sk
Speleologický klub Slovenský raj	Ing. Ján Tulis	Brezová 9 052 01 Spišská Nová Ves	053/446 33 04, 0903 811 687 speleoraj@uranpres.sk www.speleoraj.sk

Názov	predseda	adresa	telefonický kontakt, e-mail, www
Jaskyniarska skupina Spišská Belá	Vladimír Fudaly	kpt. Nálepku 23 059 01 Spišská Belá	052/458 14 58, 458 14 59 0905 833 176, vladimir.fudaly@spp.sk
Jaskyniarsky klub Strážovské vrchy	Mgr. Bohuslav Kortman	Stred 66/61 017 01 Považská Bystrica	041/723 56 13, 042/432 10 64 0905 488 028 kortman@kniznecentrum.sk www.speleostrazov.sk
Speleoklub Šariš	Ján Vykoupil	Mukačevská 9 080 01 Prešov	0902 480 847, bakicova@vilka.sk* www.speleosaris.sk
Speleoklub Tisovec	Ivan Kubíni	Štefánikova 956 980 61 Tisovec	047/549 33 22 0902 676 086, 0915 979 284 lukasvlcek@yahoo.com *
Oblasťná skupina Tribeč	Eubomír Sapák	966 61 Hodruša-Hámre 183	045/684 42 90, 0903 680 561
	poštu posielateľ: Mgr. Juraj Šurka	Bystrická 43 966 81 Žarnovica	0908 144 540, caver@stonline.sk
Oblasťná skupina Uhrovec	Eubomír Hajšo	M. R. Štefánika 161/14 956 41 Uhrovec	038/769 44 44, 0904 231 772 lhajso@zoznam.sk
	poštu posielateľ: Jozef Kováčik	A. Hlinku 1184-39 957 01 Bánovce n. Bebravou	038/760 70 38, 0903 273 475
Speleoklub Univerzity Komenského Bratislava	Mgr. Branislav Šmída	Katedra geológie a paleontológie Prírodovedecká fakulta UK Mlynská dolina (pav. G.) 842 15 Bratislava	0915 668 914 (Šmída) 0903 427 598 (Griflík) 0905 847 949 (Kapucian) brano.smida@gmail.com, www.suk.sk
Jaskyniarsky klub Varín	Ján Nemček	Trizuljaka 231 013 03 Varín	0908 751 388; 0905 365 688 (Cvacho) michal.vojtek@zoznam.sk www.jkv.szm.sk
Oblasťná skupina Veľká Fatra	Milan Brandejský	Nešporova 1 036 01 Martin	0905 884 608, 0915 445 449 mbrandejsky@gmail.com
Komisia pre speleo- potápanie, pracovná skupina Východ	RNDr. Zdenko Hochmuth, CSc.	M. Nešpora 17 080 01 Prešov	051/774 72 55, 0908 977 594 hochmuth@upjs.sk
Žilinský jaskyniarsky klub	Dušan Puček	Fándlyho 2195/40 010 01 Žilina	0904 498 181 zilinsky.jaskyniari@azet.sk

Dobrovoľná záchranná služba SSS:

Oblasť	meno a priezvisko	adresa	telefón
Západné Slovensko	Mgr. Branislav Šmída	Čajkovského 40 917 08 Trnava	0915 668 914 (Šmída) 0903 427 598 (Griflík) 0905 847 949 (Kapucian)
Slovenský kras	RNDr. Jaroslav Stankovič	Edelényiska 10 048 01 Rožňava	058/734 34 26, 0905 412 048
Severné Slovensko	Ing. Peter Holúbek	1. mája 1959/36 031 01 Liptovský Mikuláš	044/552 45 58, 552 51 74 0904 333 613
Potápanie	Doc. RNDr. Zdenko Hochmuth, CSc.	M. Nešpora 17 080 01 Prešov	055/625 85 94, 051/774 72 55 0908 977 594

Iné užitočné kontaktné údaje:

- **Jaskynná záchranná skupina Horskej záchrannej služby:** tiesňové tel. číslo HZS 183 00 0903 624 411 (vedúci JZS), 0903 624 290 (lekár HZS), speleo@hzs.sk
- **Správa slovenských jaskýň (SSJ):** Hodžova 11, 031 01 Liptovský Mikuláš
044/552 01 58, cave@ssj.sk, www.ssj.sk
SSJ, Oddelenie praktickej starostlivosti o jaskyne a environmentálnej výchovy (RNDr. E. Gaál)
Železničná 31, 0979 01 Rimavská Sobota, 047/581 15 28, 0903 235 246, gaal@ssj.sk
Speleologická strážna služba – koordinátori: 0903 256 953, stanik@ssj.sk (P. Staník)
0904 862 248, balciar@ssj.sk (I. Balciar)
- **Slovenské múzeum ochrany prírody a jaskyniarstva (SMOPaJ):** Školská 4, 031 01 Liptovský Mikuláš
044/552 20 61, 552 45 58, smopaj@smopaj.sk, www.smopaj.sk
SMOPaJ – pracovisko Košice, Dumbierska 26, 040 01 Košice (Ing. J. Psotka, Ing. D. Vacková, G. Lešínsky),
055/633 30 23, gabishark@post.sk
- **Česká speleologická společnost:** Kališnická 4-6, 130 23 Praha 3, 0042 02/830 69 234, 830 69 271
mob. : +420 607 692 842, sekretariat@speleo.cz, veronika_vlckova@nature.cz
- **Krásnohorská jaskyňa:** RNDr. Jaroslav Stankovič, Edelényška 10, 048 01 Rožňava
058/734 34 26, 0905 412 048, www.svssk.sk
- **SpeleoZáchranka Mesačný tieň:** prior.tel: Šmída 0915 668 914, Pap 0903 967 836,
Megela 0903 903 323, Jindra +420 777 175149, Stankovič 0905 412 048
- **Jaskyňa mŕtvych netopierov:** Milan Štéc, 976 45 Hronec 312, 048/617 54 28, 0905 135 535, jmn@nextra.sk
- **Jaskyňa Zlá diera:** Rudolf Košč, Exnárova 33, 080 01 Prešov
051/775 18 67, 0905 237 565, kosc@condornet.sk, www.jaskyna.szm.sk
- **MEANDER, s. r. o., 044 02 Turňa nad Bodvou**
055/489 91 01, fax 055/466 22 30, meander@meander.sk, www.meander.sk

Výber z aktívnych internetových stránok:

www.sss.sk	Oficiálne stránky Slovenskej speleologickej spoločnosti
www.speleobratlava.host.sk	Speleo Bratislava
www.speleodd.sk	Jaskyniarsky klub Demänovská dolina
www.drienka.host.sk	Speleoklub Drienka
www.schv.host.sk	Speleoclub Chočské vrchy
www.speleomalafatra.wz.cz	Speleoklub Malá Fatra
www.kike.sk/speleo	Speleoklub Plavecké Podhradie
www.webpark.sk/speleorokos	Speleoklub Rokoš
www.speleork.sk	Ružomerský jaskyniarsky server
www.speleoraj.sk	Speleologický klub Slovenský raj
www.speleosaris.sk	Speleoklub Šariš
www.speleostrazov.sk	Jaskyniarsky klub Strážovské vrchy
www.speleott.sk	Speleoklub Trnava (OS Dolné Orešany)
www.jkv.szm.sk	Jaskyniarsky klub Varín
www.jeskyнар.cz/cachtice	Čachtická planina
www.jmn.speleo.sk	Jaskyňa mŕtvych netopierov; speleologická vodcovská služba
www.jaskynamn.host.sk	Jaskyňa mŕtvych netopierov; iná verzia stránky
www.svssk.sk	Krásnohorská jaskyňa; speleologická vodcovská služba
www.zladiera.sk	Zlá diera (Zla džura); speleologická vodcovská služba
www.klisura.speleo.sk	Jaskyňa Velika Klisura/Gryka e Madhe v Kosove
www.ssj.sk	Správa slovenských jaskýň
www.smopaj.sk	Slovenské múzeum ochrany prírody a jaskyniarstva
www.ochranajaskyn.mayday.sk	Ochrana jaskýň na Slovensku
www.therion.speleo.sk	THERION software
www.speleoterapia.sk	Stránka venovaná speleoterapii
www.meander.sk	Výrobca/predajca jaskyniarskych a horolezeckých potrieb a pomôcok
www.speleonicolaus.sk	Speleoklub Nicolaus
www.sibir.sk	Pre cestovateľov a jaskyniarov: „Objavte nespoznatú slobodu!”
www.jkhandlova.estranky.sk	Jaskyniarsky klub Handlová
www.mesacnytien.sk	Speleoteam MT (stránka sa pripravuje)
www.suk.sk	Speleoklub Univerzity Komenského Bratislava (stránka sa pripravuje)

Skončil sa Speleomíting vo Svite

Oľga Miháľová

V sobotu 18. apríla sa úspešne skončil ďalší ročník Speleomítingu vo Svite. Zišlo sa na ňom okolo 200 jaskyniarov z celého Slovenska, z Česka a Rumunska, ale aj obdivovateľov jaskyniarstva. Na podujatí sme privítali i predsedu Českej speleologickej spoločnosti Zdeňka Motýčku.

Po otvorení Speleomítingu boli ocenení naši jaskyniari za významné objavy v jaskyniach v Slovenskej republike a v zahraničí, ako aj za prístup k vedeckému spracovaniu paleontologických nálezov. V bohatom hlavnom programe sa predstavilo slovom a najmä obrazom 20 audiovizuálnych prezentácií tematicky zameraných na rôzne oblasti speleológie. Jaskyniari sa pochválili svojimi výsledkami v prieskume a výskume jaskýň a krasu u nás aj vo svete za uplynulý rok. Môžeme byť na ne pyšní – potvrdili, že slovenskí jaskyniari patria stále k európskej i svetovej špičke.

Určite všetkých zaujal príspevok z objavov na expedícii vo Venezuele na stolových horách, návštevníci ocenili pekné zábery a zaujímavé rozprávanie o práci a objavoch vo Vysokých Tatrách v jaskyni Mesačný tieň. Prezentovali sa aj ďalšie úspechy, ktoré dosiahli naši jaskyniari na Slovensku, napríklad v jaskyni Skalistý potok, v novoobjavenej jaskyni Ľudmila a inde, ale aj netradičný pohľad na jaskyňu Zlá diera a jaskyniarov v nej (film bratov Chmelovcov).

Inej oblasti speleológie sa týkali veľmi zaujímavé prednášky Mgr. M. Sabola, PhD., z PRIF UK, ako aj PhDr. M. Sojáka, PhD., z AÚ SAV

Nitra, Speleologického klubu Slovenský raj o unikátnych paleontologických a archeologických nálezoch v jaskyniach na Slovensku a PhDr. V. Struhára o pravekej Liskovskej jaskyni. Martin Sluka predstavil mapovanie jaskýň pomocou DistoX – Pocket Topo – Therion. Svojimi prezentáciami program obohatili i českí a rumunskí jaskyniari. Na záver diváci hlasovaním vybrali najlepšie prezentácie. Novinkou bolo zlosovanie anketových lístkov na divácku cenu s peknou cenou pre výhercu.

Vo vestibule kultúrneho domu bolo tiež rušno. Na paneloch speleológovia vystavovali fotografie z objavov a mali sme tu možnosť kúpiť si aj jaskyniarsky výstroj, termobielizéň či literatúru.

Na záver sa chcem poďakovať obetavým chlapcom z SK Slovenský raj – Ing. Budickému a Ing. Skalskému, ktorí sa starali o to, aby

Program XVIII. Speleomítingu – 2009

OTVORENIE SPELEOMÍTINGU

Ocenenie: za úspešnú činnosť členov SSS na Slovensku a v zahraničí

Názov prezentácie		Prednášajúci	OS / SK
1.	Lev jaskynný a iné veľké mäsožravce pleistocénu Slovenska. Prednáška pri príležitosti ocenenia „Nálezu roka“	Mgr. Martin Sabol, PhD.	Katedra geológie a paleontológie PRIF UK
2.	Chorvátsko – Patkov gušt -553 m	Peter Medzihradský	JK Dubnica n. V. Kóta 1000
3.	16. medzinárodný speleologický kongres Brno 2013 – oficiálna kandidatúra	Zdeněk Motýčka	ČSS
4.	Skalistý potok	RNDr. Zdenko Hochmuth, CSc.	prac. skup. Východ Komisie pre potápanie
5.	Speozarand Brad – 35 rokov činnosti	Camelia Băluțescu	AM Speozarand Brad, Rumunsko
6.	Liskovská jaskyňa – kultové centrum pravekého Liptova	PhDr. Vítázoslav Struhár	SK Chočské vrchy
7.	Nové objavy v Amatérskej jaskyni	Tomáš Mokřý	ČSS ZO 6-25 Pustý žleb
8.	Jaskynná záchranná skupina – Horská záchranná služba	RNDr. Ivan Račko	JZS
9.	Národný speleologický kongres v Rumunsku 2008	Pavol Kočiš	Speleoklub Cassovia
10.	Mapovanie jaskýň pomocou DistoX – PocketTopo – Therion	Mgr. Martin Sluka	SK Červené vrchy
11.	Expedícia Chimantá-tepuy 2009, Venezuela – objavy 8,5 km a 4. najdlhšej kvarcitickej jaskyne sveta: Cueva Colibri	Mgr. B. Šmída, Mgr. L. Vlček, RNDr. J. Stankovič	SK UK, SK Minotaurus, SK Tisovec
12.	Unikátne archeologické svedectvá z jaskyne Leontína v Gombaseckom kameňolome	PhDr. Marián Soják, PhD.	AÚ SAV Nitra, SK Slovenský raj
13.	Mesačný tieň: onedlho 20 km	I. Pap, Mgr. B. Šmída, RNDr. J. Stankovič	SK UK Bratislava, SK Minotaurus
14.	Stratenská jaskyňa	František Mihál	SK Slovenský raj
15.	Systém Medvedích jaskýň vo Vrátnej doline	Ján Nemček, Pavol Cvacho	JK Varín
16.	Aj takto sa dajú hľadať jaskyne...	Ľubomír Múka	OS Brezno
17.	Chceš vidieť draka?	Peter a Slavomír Chmela	JK Strážovské vrchy
18.	Objav jaskyne Ľudmila	Marián Hýll, Edo Piovarči	JS Aragonit
19.	Spomienka na južný Ural	Rudolf Klema	SK Cassovia
20.	Speleologické objavy v Tisovskom krase 2008	Mgr. Lukáš Vlček, Dušan Hutka, Ivan Kubíni	SK Tisovec
VYHODNOTENIE PREZENTÁCIÍ, tombola a ZÁVER SPELEOMÍTINGU			

Fibrochem, a. s., za termobielizeň a termoponožky, O. Štefkovi – JS Adama Vallu za krásne vyrezávané črπάky a Správe slovenských jaskýň za pekné knihy.

Ocenenia na Speleomítingu 2009

SLOVENSKÁ SPELEOLOGICKÁ SPOLOČNOSŤ udelila ocenenie:

1. za objavy v jaskyni Mesačný tieň vo Vysokých Tatrách členom Speleoklubu UK Bratislava a ďalších jaskyniarskych klubov SSS na čele s Branislavom Šmídom

2. za výsledky v prieskume a dokumentácii balkánskeho krasu, osobitne objav jaskyne Slovačka jama v pohorí Jakupica v Macedónsku členom Speleoklubu Červené vrchy a ďalších jaskyniarskych klubov SSS na čele s Jánom Šmolom

3. za záchranu a prístup k vedec-kému spracovaniu paleontologických nálezov jaskynného leva (*Panthera spelaea*) z Medvedej jaskyne v Západných Tatrách členom Jaskyniarskeho klubu Liptovský Trnovec

DIVÁCKA CENA:

- za najhodnotnejší príspevok z domácich lokalít: „**Skalistý potok**“ prednášajúci: RNDr. Zdenko Hochmuth, CSc. – Prac. skupina Východ Komisie pre potápanie

technika fungovala, ale aj tým, ktorí nemali možnosť vidieť program Speleomítingu, lebo museli zabezpečovať prezentáciu účastníkov, vstupenky, členské známky, a podobne i všetkým ostatným pomocníkom.

Veľká vďaka patrí všetkým sponzorom: v prvom rade firme Meander, ktorá oceneným poskytla hodnotný speleologický materiál, Žilmontu, a. s., za laná, firme Chemosvit

- za najhodnotnejší príspevok zo zahraničných ciest: „**Expedícia Chimantá-tepuy 2009/Venezuela – objavy 8,5 km a 4. najdlhšej kvarcitovej jaskyne sveta: Cueva Colibri**“ prednášajúci: Mgr. Branislav Šmída

- za najzaujímavejšiu panelovú dokumentáciu: „**Fotografie z jaskyne Ľudmila**“ autor: Eduard Piovarčí

Momentky zo speleomítingu. Foto: F. Mihál

Prvý speleomíting Slovenskej speleologickej spoločnosti Ján Tulis, Speleologický klub Slovenský raj

Už viac ráz som sa vyjadril, že náš speleologický klub Slovenský raj mal všetko, čo pre svoju jaskyniarsku činnosť potreboval. Chýbal nám však styk s okolitými jaskyniarimi, preto sme uvítali možnosť vstúpiť do SSS, aby sme sa mohli okrem iného stretávať s jaskyniarimi z celého Slovenska.

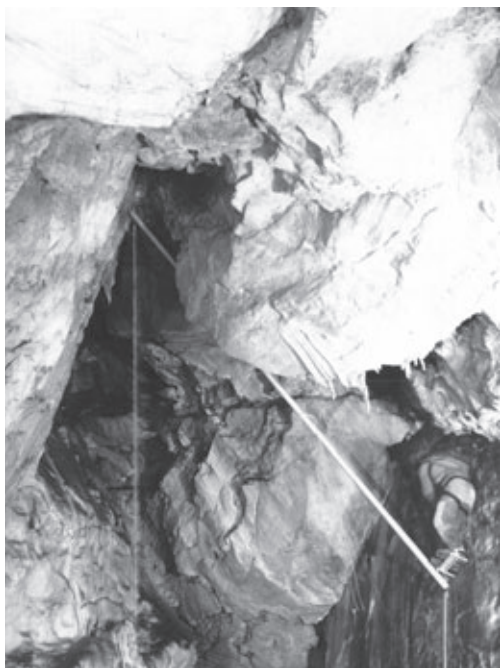
Účasť na jaskyniarskom týždni v r. 1969 v Bystrej – to bol pre mňa nezabudnuteľný zážitok. Zoznámil som sa s činnosťou viacerých skupín SSS, spoznal ľudí, získal skúsenosti, všade vládlo jaskyniarske nadšenie. Pochopil som, že toto je tá správna cesta a veľmi osozná. Boli tu ľudia, od ktorých sa bolo čo učiť.

Neskôr sa ukázalo, že jedno stretnutie do roka je málo, že treba ešte ďalšie podujatie, na ktorom by dobrovoľní slovenskí jaskyniari mohli prezentovať výsledky svojej činnosti.

Keď ma v r. 1991 zvolili za predsedu SSS, prvá moja myšlienka bola organizovať spoločné stretnutia jaskyniarov vo forme stretnutia, aké sa uskutočnilo v Bystrei roku 1973. Na zasadnutí výboru SSS 17. 5. 1991 Oľga Miháľová (vtedy Turócziová) navrhla, aby sa organizovalo speleofórum podľa vzoru ČSS. Po diskusii sa výbor rozhodol nadviazať na bystrianske stretnutie a že budúce pravidelné stretnutia sa budú organizovať pod názvom Speleomíting, s cieľom umožniť členom SSS vystúpiť s prezentáciou svojich výsledkov. Výbor poveril Oľgu Miháľovú, aby predložila na najbližšom rokovaní predsedníctva SSS návrh na obnovenie tradície speleomítingov (Zápis č. 2/1991 zo zasadnutia výboru Slovenskej speleologickej spoločnosti). Predsedníctvo 15. 6. 1991 návrh prijalo (Zápis zo zasadnutia Predsedníctva SSS zo dňa 15. VI. 1991). Teda išlo o obnovenie tradície speleomítingov, čiže stretnutie v Bystrei sa považovalo za speleomíting SSS a výbor SSS sa v r. 1991 k nemu prihlásil.

Začala sa nová éra každoročných stretnutí vo Svite. Dnes je Speleomíting SSS samozrejmosťou, ale nerodil sa jednoducho. Cesta k jeho dnešnej forme bol veľmi dlhá.

Pretože prvý speleomíting sa odbil v Spravodaji iba pár vetami, aj to rozporuplnými, a od r. 1973 ubehlo už skoro 36 rokov, pokúsim sa svojimi spomienkami pripomenúť túto významnú udalosť. V nasledujúcich riadkoch uvádzam svoje názory ako priamy účastník tohto podujatia, ktorému sa uchovalo v pamäti. Možno nie všetci so mnou budú súhlasiť, niektoré údaje nebudú úplné, presné, ale ešte sú medzi nami ďalší priami účastníci stret-

*Demonstrácia skladacieho stĺpa v Bystrianskej jaskyni.
Foto: Z. Hochmuth*

nutia v Bystrei a bol by som rád, keby dali na papier Spravodaja svoje poznatky a názory.

Prvý speleomíting SSS sa konal 8. – 9. decembra 1973 v Bystrei. Podujatie zorganizovali OS Brezno, Detva, Ružomberok. Predsedníctvo na stretnutie určilo päť členov predsedníctva na čele s predsedom SSS RNDr. D. Kubínym a riaditeľom MSK Mgr. A. Chovanom (Zápisnica zo zasadnutia predsedníctva Slovenskej speleologickej spoločnosti zo dňa 24. 11. 1973). Ferdinand Jirmer, člen OS Brezno, zaistil uby-

tovanie, stravovanie, priestor na stretnutie – sálu na prednášky a Bystriansku jaskyňu na praktické ukážky.

Cieľom stretnutia bolo predstaviť výsledky činnosti členov oblastných skupín SSS, vzájomne sa informovať, povzbudiť sa, vymeniť si skúsenosti, ukázať a predviesť nové, najmä lezecké pomôcky, ktoré si vyrobili členovia vlastnými silami, atď. Na podujatí sa zúčastnili väčšinou poprední dobrovoľní slovenskí jaskyniari z 15 oblastných skupín, napr. S. Šrol, F. Jirmer, jaskyniari zo Zvolena na čele s P. Hipmanom, ďalší z Ružomberka, Brezna, Dubnice, zo Spišskej Novej Vsi, Harmanca atď.

Prvý deň bol venovaný prednáškam o najnovších objavoch jaskýň, významných zostupoch do priepastí, ukážkam technických pomôcok vlastnej konštrukcie. S. Šrol kriedou kreslil na tabuli objavy Stanišovskej jaskyne v podobe pavúka, čo sa vôbec nepodobalo na jaskyňu, ale všetci sme ho so zatajeným dychom a s otvorenými ústami pozorne počúvali. Jaskyniari z Ružomberka na čele so Z. Hochmuthom vystúpili s referátom o zostupoch do priepastí a predviedli jednostopové rebríky vlastnej konštrukcie, rozličné kladky... Zvolenčania pod vedením P. Hipmana toho mali na ukazovanie najviac. Prakticky predviedli použitie týchto pomôcok: zlaňovacia brzda, samovýstupný strmeň, krížová vesta, skladací stĺp, expanzné nity, ľahké lanové rebríky, kladky... Skladací stĺp predviedli priamo v Bystrianskej jaskyni. A čo my? Práve ubehol rok od objavu Stratenskej jaskyne. Ukázali sme 1600 m chodieb tejto jaskyne zdokumentovaných na milimetrovom papieri.

Program pokračoval celý deň. Stretnutie bolo spontánne, nikto nikomu nič neprikazoval, nezakazoval, vychádzalo to priamo z duše jaskyniarov. Skrátka kto chcel hovoriť o jaskyniarstve, ukázať mapy či pomôcky, mohol vystúpiť.

Z demonstrácie použitia skladacieho stĺpa. Sprava P. Hipman, P. Patek, Š. Bakoš, I. Štefanovský, v pozadí E. Hirko. Foto: Z. Hochmuth

*Peter Patek vystupuje po lane na samovýstupných strmeňoch.
Foto: Virág, OS Harmanec*

Na druhý deň speleomíting pokračoval plodnou diskusiou o slovenskom jaskyniarstve. Za predsedníckym stolom sedel člen predsedníctva a riaditeľ Múzea slovenského krasu Mgr. A. Chovan, ktorý odpovedal na otázky členov SSS, diskutovalo sa o názoroch, predstavách, plánoch do budúcnosti, o ďalšom smerovaní SSS, o živote členov SSS... Tých otázok bolo neúrekom. Ale žeby bol niekto z prítomných vyslovil požiadavku na zrušenie SSS alebo prejavil snahu o rozbitie SSS, vystúpenie z SSS, na také niečo sa nepamätám.

Na stretnutí bol prijatý významný dokument – uznesenie, z ktorého uvádzam najpodstatnejšie časti:

U z n e s e n i e z o speleologického mítingu v dňoch 8. – 9. 12. 1973 pri jaskyni Bystrá

Zhromaždenie na speleologickom mítingu v dňoch 8. – 9. 12. 1973 pri jaskyni Bystrá, na ktorom sa

zúčastnili zástupcovia 15 oblast. skupín SSS, sa niesol v duchu blížiaceho sa 30. výročia SNP. Pri tejto príležitosti boli prítomní oboznámení s prácou zúčastnených skupín, ďalej s významnými objavmi i so zostupmi do vertikálnych jaskýnných priestorov doma i v zahraničí, ako aj s novou technikou a jej praktickými ukážkami.

1. Účastníci speleologického mítingu sa zaväzujú, že pri príležitosti 30. výročia SNP zhromaždia všetok dostupný dvoj a trojrozmerný materiál zo slovenských jaskýň, ktorý bol využívaný v odboji, pre pripravovanú výstavku, ktorú usporiada MSK. Materiál odovzdajú do MSK najneskôr do konca apríla 1974.

2. Účastníci mítingu doporučujú predsedníctvu SSS, aby v budúcnosti rokoch vo svojom pláne počítalo s organizovaním podobných stretnutí členov SSS so špeciálnym zameraním na vytypované problémy speleologickej činnosti podľa aktuálnych potrieb.

3. Účastníci mítingu s uznaním kvitujú progresívny vývoj, vyrobenie a predvedenie novej techniky a nakoľko je o ňu záujem a javí sa potreba tejto techniky, žiadajú o poskytnutie dokumentácie pre predsedníctvo SSS, ktoré zväzí vhodnosť ich uverejnenia v Spravodaji SSS...

Predseda SSS RNDr. D. Kubíny krátkym preslovom zhodnotil celý priebeh a speleologický míting ukončil.

V Bystrej dňa 9. 12. 1973.

Zapisovateľka: A. Bošková – podľa magnet. záznamu.

Mnohí vtedajší účastníci odchádzali zo stretnutia spokojní, s odvážnymi plánmi do budúcnosti, bola to pre nich vzpruha do ďalšej práce. Boli tam ľudia zapálení pre jaskyniarstvo, zo všetkých vyžarovalo nadšenie, elán, iniciatíva. Pre nás to bol ohromný zážitok a impulz – viete si predstaviť zoznámiť sa so S. Šrolom, Hipmanom, Hochmuthom, Jirmerom, Veličom, Jirmerovou...? Veď to boli pojmy a výkvet vtedajšieho slovenského jaskyniarstva.

Organizátori ukázali, aké stretnutia by malo predsedníctvo SSS organizovať. No ako sa ukázalo, vtedajšie predsedníctvo nepochopilo podstatu a zmysel stretnutia. Pretože toto podujatie neorganizovalo, niektorí funkcionári nazva-

li speleomíting ako samozvaný. V Spravodaji SSS 1/1974 na str. 21 – 22 ako reakcia na speleomíting sa uvádza:

Zo zasadnutia predsedníctva SSS.

Dňa 2. 2. 1974 sa zišlo v Liptovskom Mikuláši prvýkrát v novom roku predsedníctvo SSS na svojom riadnom zasadnutí.

Na záver predsedníctvo prerokovalo a v rozsiahlej diskusii zaujalo aj stanovisko k tzv. mítingu, ktorý sa konal v dňoch 8. – 9. decembra 1973 v Bystrej. Aj keď sa predsedníctvo nepodieľalo na organizácii podujatia, prehodnotilo niektoré body jeho programu a prijalo nasledovné uznesenie:

- Jaskyniarsky míting v Bystrej priniesol rad pozitívnych výsledkov v činnosti jaskyniarov viacerých skupín spoločnosti.

- PSSS s uznaním konštatuje, že v spoločnosti sa v poslednom období uskutočnili významné objavy a rovnako pozitívne hodnotí príspevok, pokiaľ ide o demonštrovanie novej techniky pri prieskume jaskýň.

- PSSS sa domnieva, že základné predpoklady pre tieto objavy boli dané jednotnou organizáciou jaskyniarstva a materiálnoú pomocou MSK.

- Kladne hodnotí iniciatívu mnohých účastníkov mítingu.

- PSSS je toho názoru, že podobné stretnutia v budúcnosti musia byť dopredu schválené a organizačne lepšie zabezpečené.

- Domnieva sa, že mnohé kritické diskusné príspevky boli zodpovedne vysvetlené delegovanými členmi predsedníctva.

- Nesúhlasí s niektorými prvkami vystupovania niektorých účastníkov mítingu a rovnako nesúhlasí s tendenciami niektorých účastníkov zameraných na podvrátenie disciplíny, rozvracanie jednoty a progresivity SSS.

- Práca PSSS a jeho rozhodovania bude v budúcnosti viacej programovaná a zverejňovaná.

- Umožní aj naďalej v rámci svojich možností iniciatívnym členom spoločnosti plné uplatnenie a realizáciu speleologickej činnosti.

Redakcia

V správe o činnosti SSS za rok 1973 (bez autora), publikovanej v Spravodaji 2/1974 na str. 4 – 16, nie je o speleomítingu žiadna zmienka. Spomína sa iba v správach niektorých oblastných skupín:

OS č. 7 Brezno: V decembri zorganizovala skupina tzv. jaskyniarsky míting v chate pri Bystrianskej

jaskyni, ktorého sa zúčastnili členovia z 15 oblastných skupín SSS (SSS mala vtedy 27 OS).

OS č. 12 Ružomberok: *Na jaskyniarskom mítingu v Bystrej vystúpili členovia skupiny s referátmi o zostupoch a ukážkami techniky používanej v jaskyniach a vyvinutých oblastnou skupinou.*

OS č. 15 Harmanec: *Členovia skupiny sa taktiež zúčastnili jaskyniarskeho mítingu v Bystrej.*

OS č. 17 Dubnica nad Váhom: *1 člen skupiny sa zúčastnil jaskyniarskeho mítingu pri Bystrianskej jaskyni.*

Z OS č. 2 Spišská Nová Ves sa zúčastnili na speleomítingu traja členovia.

Čo sa týka technických pomôcok, predsedníctvo zaistilo, aby sa v Spravodaji SSS 4/1974, 1 – 4/1975 a 1/1976 uverejnila dokumentácia prakticky všetkých pomôcok (nielen predvedených na Speleomítingu v Bystrej) používaných vtedy jaskyniarmi.

23. 3. 1974 zasadalo rozšírené predsedníctvo SSS v L. Mikuláši, na ktorom: *...Riešila sa aj otázka sebedomia a miery aktivity popredných skupín vo vzťahu k Predsedníctvu SSS. V otvorenej, ale zdravej diskusii sa ukázalo, že išlo len o vzájomnú neinformovanosť a niet v rámci SSS závažných problémov vo vzájomnom vzťahu.* (Spravodaj SSS 2/1974, str. 24.)

Druhý bod uznesenia, v ktorom účastníci bystrianskeho speleomítingu odporučili predsedníctvu SSS organizovať podobné stretnutia členov SSS, splnil až v r. 1991 nový výbor spoločnosti. Ak sa medzi členmi SSS ozývali nespokojné hlasy, bolo treba hľadať ich príčinu. Ak ľudia chceli speleomíting, tak im ho bolo treba dať. Treba si uvedomiť, že za úspechmi spoločnosti nie sú výbor a predsedníctvo, ale radoví členovia oblastných skupín a klubov. Tam sa rodia pohnútky, nápady, plány aj ich plnenie, tam sa robí jaskyniarstvo, sonduje, objavuje, dokumentuje, ochraňuje... A ako sa ukázalo po r. 1991, ani otázka peňazí všetko nerieši. SSS žije a rozvíja sa aj bez bohatých sponzorov.

Tradícia speleomítingov SSS sa teda zrodila v Bystrej roku 1973. Na prvý speleomíting nadviazal ďalší, v poradí druhý r. 1991 vo Svite. Po ročnej prestávke sa speleomítingy od roku 1993 konajú každoročne. V roku 2009, keď si pripomínáme 60. výročie vzniku SSS, sa teda uskutočnil už 19. ročník tohto významného podujatia slovenského jaskyniarstva.

Pramene

Činnosť Slovenskej speleologickej spoločnosti za rok 1973. Spravodaj SSS 2/1974. Múzeum slovenského krasu, Liptovský Mikuláš, str. 4–16.

CHOVAN, A.: Počiatky Slovenskej speleologickej spoločnosti po jej obnovení v roku 1969. Zborník referátov zo seminára 50 rokov Slovenskej speleologickej spoločnosti. SSS, SMOPaJ, SSJ, Liptovský Ján, 2000, str. 55–59.

REDAKCIA: Zo zasadnutia predsedníctva SSS. Spravodaj SSS 1/1974. Múzeum slovenského krasu, Liptovský Mikuláš, str. 21–22.

(ME): Z rozšíreného zasadnutia Predsedníctva SSS. Spravodaj SSS 2/1974. Múzeum slovenského krasu, Liptovský Mikuláš, str. 23–24.

M. E.: Zo zasadnutia Predsedníctva SSS. Spravodaj SSS 4/1974. Múzeum slovenského krasu, Liptovský Mikuláš, str. 21–23.

Uznesenie zo speleologického mítingu v dňoch 8. – 9. 12. 1973 pri jaskyni Bystrá. Manuskript, Archív Slovenského múzea ochrany prírody a jaskyniarstva, 2 str.

Zápisnica zo zasadnutia predsedníctva SSS v Liptovskom Mikuláši dňa 24. 11. 1973. Manuskript, Archív Slovenského múzea ochrany prírody a jaskyniarstva, 4 str.

Zápisnica zo zasadnutia rozšíreného predsedníctva Slovenskej speleologickej spoločnosti v Liptovskom Mikuláši zo dňa 23. 3. 1974. Manuskript, Archív Slovenského múzea ochrany prírody a jaskyniarstva, 6 str.

Zápisnica č. 2/91 zo zasadnutia výboru Slovenskej speleologickej spoločnosti, ktoré sa uskutočnilo 17. 5. 1991 v Lipt. Mikuláši. Manuskript, sekretariát SSS, Liptovský Mikuláš, 3 str.

Zápis zo zasadnutia Predsedníctva Slovenskej speleologickej spoločnosti, ktoré sa uskutočnilo 15. 6. 1991 v Liptovskom Mikuláši. Manuskript, sekretariát SSS, Liptovský Mikuláš, 2 str.

Zápis č. 4/91 zo zasadnutia výboru Slovenskej speleologickej spoločnosti dňa 20. 9. 1991 konaného v Lipt. Mikuláši. Manuskript, sekretariát SSS, Liptovský Mikuláš, 3 str.

Zápis č. 5/91 zo zasadnutia výboru Slovenskej speleologickej spoločnosti konaného dňa 6. 12. 1991 v Lipt. Mikuláši. Manuskript, sekretariát SSS, Liptovský Mikuláš, 3 str.

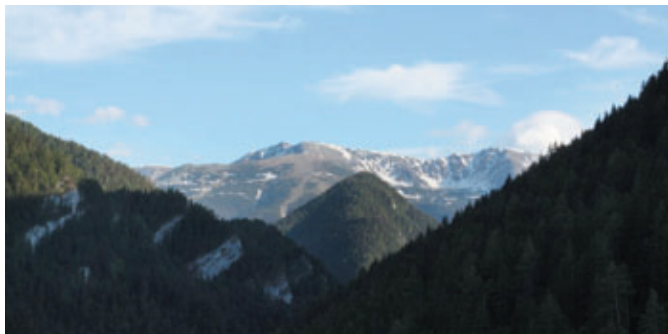
Jaskyňa Štefanová druhá najväčšia v Demänovskej doline Ľuboš Holík

Demänovská dolina v Nízkych Tatrách patrí k najvýznamnejším krasovým územiám Slovenskej republiky. Leží severne od hlavného kryštálického hrebeňa Nízkych Tatier a jej časť je v karbonátových horninách. V nich vytvorila riečka Demänovka hlbokú kaňonovitú dolinu a zároveň sa spolu so svojimi prítokmi podieľala na formovaní podzemného krasu. Demänovský kras je krasom monoklinálnych chrbtov s vysokým stupňom rozčlenenia reliéfu. Povrchové krasové javy sú preto málo zastúpené. Podzemný kras sa viaže na komplex gutensteinských vápencov, ktorých hrúbka dosahuje 200 až 500 metrov. V nich pôsobením alochtónnych tokov vznikol rozsiahly jaskynný komplex. Dnes poznáme v Demänovskej doline viac ako 120 jaskýň, ale hlavne kontinuálne priechodný jaskynný systém v dĺžke 35 193 metrov. V súčasnosti alochtónna riečka Demänovka, ktorá je osou územia, po dosiahnutí karbonátov vniká do podzemia viac ako 30 ponormi, a to v celej dĺžke kaňonovitého úseku doliny. To platí aj o jej prítokoch. Najväčší z nich, Zadná voda, je ľavostranným prítokom. Zadná voda priteká z nekrasového podložia doliny Repiská, jej vyústenie do hlavnej Demänovskej doliny tvoria karbonáty. Tieto dve doliny od seba oddeľuje izolovaný kryštálicko-karbonátový hrebeň Ostredok – Stodôlka. V ňom je v prevažnej miere vytvorená druhá najväčšia jaskyňa Demänovského krasu, jaskyňa Štefanová.

Vchod do tejto donedávna málo známej jaskyne sa nachádza v pravostrannom svahu

Demänovskej doliny len 9 metrov nad súčasným povrchovým tokom Demänovky v nadmorskej výške 857 metrov. Vstupné časti jaskyne v dĺžke 205 metrov boli objavené v roku 1953. Väčšia pozornosť sa však jaskyni nevenovala a neskôr sa vchod zavalil. V 80-tych rokoch jaskyniari zo speleoklubu Demänovská Dolina zavalený vchod prekopali a v jaskyni vykonávali prolongačné práce, no bez väčšieho efektu. Až v roku 1991 prišlo k väčšiemu objavu, keď sa M. Rybanskému a Ľ. Holíkovi podarilo preniknúť senilnou chodbičkou ponad prítokový sifón do stúpajúcej vetvy jaskyne. Následné zameranie jaskyne prinieslo prekvapivé výsledky. Od vchodu jaskyňa klesá 40 metrov strmo dolu na súčasnú eróznú bázu. Tu jaskyňou preteká potôčik s malou výdatnosťou (max. 2 l/s), za zdroj ktorého sa považoval neďaleký ponor povrchovej Demänovky, a teda jeho prieskum sa javil ako neperspektívny. Objavom sa súvislosť s povrchovým tokom nepotvrdila. Najnižším bodom jaskyne bol odtokový sifón, ktorý sa nachádza len pár metrov od prítokového. Objavené časti za prítokovým sifónom mierne stúpajú až k najvyššiemu súčasnému bodu jaskyne, ktorý sa nachádza 94 metrov vyššie ako odtokový sifón v starej časti jaskyne. Čo je však zaujímavejšie, jaskyňa prechádza popod povrchový tok Demänovky a jej prevažná časť sa nachádza v ľavostrannom masíve Demänovskej doliny, ktorým je masív Stodôlky. Týmto objavom sa prvýkrát podarilo objaviť rozsiahlejšiu jaskyňu na ľavej strane Demänovskej doliny. Stúpajúca vetva je

vytvorená v dvoch úrovniach, z nich spodnou preteká vodný tok autochtónneho pôvodu, čo potvrdilo aj zmeranie konduktivity jeho vody. Tento tok sa podieľa na recyklácii jaskynných chodieb, ktoré pôvodne vytvorili autochtónne toky. Objavmi v rokoch 1991 a 1993 dĺžka jaskyne vzrástla na 1552 metrov, potom sa prieskum načas prerušil. Aktivita jaskyniarov z Demänovskej Doliny

Pohľad na Stodôlku, v pozadí Chopok a Dereše. Foto: J. Dzúr

tov bolo náročné, už na tretej pracovnej akcii 20. 1. 2007 sa podarilo preniknúť za zúženinu a objaviť ďalšie pokračovanie jaskyne.

Až objavom v januári 2007 sa podarilo významnejšie preniknúť do masívu Stodôlky a odkryť komplikovanejší jaskynný systém v troch jaskynných úrovniach. Časti objavené roku 2007 sa líšia od predchádzajúcich mohutnejšími priestormi, ktorými pretekajú viaceré vodné toky. Centrom a križovatkou novoobjavených priestorov je Dóm titanov, ktorý svojou plochou 100×35 metrov predstavuje najväčší priestor jaskyne. Z neho vybiehajú dva generálne smery novoobjavených priestorov – prvý na SV a druhý na JZ. SV smer môžeme označiť za smer odtoku podzemných vôd smerom

sa preniesla na iné lokality rozsiahleho krasového komplexu Demänovskej doliny.

Roku 2006 sa jaskyniari pod vedením autora do jaskyne vrátili a začali s intenzívnymi prolongačnými prácami. Jaskyňa je z hľadiska prúdenia vzduchu dynamickou jaskyňou, jej vchod sa správa ako dolný vchod rozsiahlejšej jaskynnej sústavy. V zúžených častiach jaskynných chodieb je prievan citeľný, no v záverečných partiách jaskyne, ktoré dosahujú väčšie rozmery, sa ho nepodarilo lokalizovať. V jednej z klesajúcich odbočiek však možno pozorovať slabé pulzujúce prúdenie vzduchu. Na toto miesto sa sústredila pozornosť jaskyniarov. Bol tu určitý predpoklad preniknúť za odtokový sifón v starej časti jaskyne, no v ďalšom postupe bránila úzka plazivka. Jej dno tvorili zasin-trované riečne sedimenty, nad nimi bol 10 cm voľný priestor. I keď prekopávanie sedimen-

rom na Jaskyňu slobody (časť Demänovského j. systému). JZ časť jaskyne smeruje na súčasné aktívne ponory Zadnej vody a vyššími úrovňami k paleoponorom v doline Repiská. V Dóme titanov sa prvýkrát stretávame s podzemným tokom Zadnej vody. Dóm titanov vznikol rútením a možno v ňom pozorovať tri vývojové úrovne jaskyne. Vodný tok tečie najnižšou z nich a po 100 metroch voľného riečiska prechádza do polosifónu, ktorý dosiaľ nebol preskúmaný. S voľným tokom sa znovu stretávame SV od Dómu titanov za Bivakom. Bivakom označujeme senilnú chodbu, ktorá vybieha z Dómu titanov na SV a je paralelná s riečiskom. V tejto časti jaskyňa Štefanová druhýkrát prechádza popod povrchový tok Demänovky. Od Bivaku po Jazerný dóm sú priestory jaskyne v pravom svahu Demänovskej doliny. Riečisko za Bivakom pokračuje nízkou chodbou až do

Dóm titanov – doteraz najväčší objavený priestor v Štefanovej jaskyni. Foto: P. Staník

Jazerného dómu. Výška chodby riečiska tu kolíše od 40 cm po 1,5 m, šírka chodby však dosahuje 10 – 15 metrov. Jazerný dóm je záverečným priestorom jaskyne v jej SV časti. Tu voda vteká do sifónu, ktorého hladina vytvára veľké jazero. Vo výške 15 metrov od hladiny sifónu sa na stenách dómu nachádza zátopová čiara, čo svedčí o upchávaní sifónu sedimentmi za určitých hydrologických podmienok. Z južného smeru do Jazerného dómu ústi chodba z vyššieho, senilného poschodia. To je na rozdiel od aktívneho riečiska bohato zdobené sintrovými formáciami rozličných druhov. Najväčším priestorom tejto časti jaskyne je Kompasový dóm s rozmermi 50 × 30 metrov.

Z Dómu titanov sa Z smerom dostaneme nielen k podzemnému toku Zadnej vody, ale i do ďalšieho veľkého dómu tejto jaskyne – Dómu vetra, ktorý je ďalšou križovatkou v jaskyni. Z Dómu vetra sa dá vystúpiť vyššie na tretiu vývojovú úroveň jaskyne. Táto úroveň smeruje na JV do doliny Repísk a je ukončená závalmi, za ktorými možno tušiť blízkosť povrchu. Preto v tejto časti nepredpokladáme

významnejšie pokračovanie jaskyne. Jaskyňa však z Dómu vetra pokračuje druhou jaskynnou úrovňou, a to plazivkou pod západnou stenou dómu. Plazivka je široká 4 metre, vysoká 50 cm a jej dno vyplňajú nánosy piesku. Na rozdiel od iných plazivkovitých priestorov jaskyne je prechod touto časťou veľmi pohodlný; podľa toho dostala aj názov Plážová plazivka. Približne po 40 m sa plazivka končí chodbou, ktorá je situovaná kolmo na ňu. Chodba smeruje na SZ, teda na ponory Zadnej vody, a preteká ňou vodný tok. Ten vyteká o 30 m vyššie z prítokového sifónu, odteká vľavo od Plážovej plazivky a po 20 m sa prepadá do podzemného ponoru o etáž nižšie, kde sa v neznámych častiach jaskyne spája s hlavným tokom, ktorý tam priteká od riečiska Pod rebríkom a potom sa voda po zmiešaní objavuje v Dóme titanov. Chodba, ktorou potok preteká, sa síce končí pri prítokovom sifóne, no ešte pred jej záverom je na pravom brehu potoka ďalšia plazivka. Táto plazivka s dĺžkou 150 metrov je najdlhšou plazivkou jaskyne a vedie do SZ vetvy jaskyne k Veľkému závalu.

Jazerný dóm s výzdobou ako v blízkej Jaskyni slobody. Foto: J. Dzúr

Pred Veľkým závalom jaskynné priestory menia charakter. Ide o mohutnú chodbu, ktorá dosahuje na niektorých miestach šírku aj 30 metrov a výšku od 2 do 7 metrov. V západnom smere je táto chodba ukončená mohutným závalom, ktorý sa prejavuje aj na povrchu depresiou pod Striebornou jaskyňou v doline Repiská, čo sme overili aj zameraním povrchovej situácie. V tejto chodbe sa okrem piesku a žulových okruhliakov vyskytujú kusy dreva, ktoré sem priniesla voda pri záplavách. Aj v tejto časti sa nachádza menší vodný tok, ktorý však nesúvisí s potokom pri Plážovej plazivke. Hlavný vodný tok však nepriteká z tejto SZ vetvy jaskyne, ale od JZ, z riečiska Pod rebríkom. Najďalej proti toku v JZ vetve sa jaskyniari dostali v Aquaparku, kde je prítokový sifón hlavného toku v jaskyni. Pokusy o jeho prekonanie znížovaním hladiny vody sa skončili zatiaľ bez úspechu. JZ vetva je vytvorená vo dvoch úrovniach. Dolnou preteká už spomenutý hlavný tok, ktorý tečie Aquaparkom a objavuje sa v riečisku Pod rebríkom. Úsek riečiska medzi Aquaparkom a časťami Pod rebríkom

Chodba smerujúca k Jaskyni slobody. Foto: J. Dzúr

prerušujú sifóny a polosifóny a na dôkladnejší prieskum ešte len čaká. Riečisko Pod rebríkom je v smere toku po cca 40 m ukončené sifónom, ktorého výtok sa nachádza len 25 m vzdušnou čiarou ďalej v Dóme titanov. Paralelne s Aquaparkom pokračuje južným smerom jaskyňa hornou úrovňou, ktorá sa nachádza o 10 metrov vyššie ako aktívny tok v Aquaparku. Tu sa jaskynné chodby rozchádzajú: dolná aktívna smeruje na JZ, teda k ponorom Zadnej vody, horná chodba smeruje na J pod vrchol Stodôľky. V pôdoryse sa táto chodba dostáva 150 metrov za Aquapark a 300 metrov južne od vchodu do jaskyne. Na konci tejto chodby (Chodba aragonitov) sa podarilo demänovským jaskyniarom v apríli 2009 objaviť ďalšie rozsiahle pokračovanie jaskyne, ktoré zatiaľ nebolo preskúmané, ale objav naznačil potenciál jaskyne a masívu, v ktorom sa jaskyňa nachádza.

Pri objave nových jaskynných priestorov je dôležité ich čo najskôršie zameranie, zvlášť pri veľkej jaskyni, akou je aj Štefanová. Pri prieskume objavov z roku 2007 sa zvolila metóda objavovania meračským družstvom, prípadne jeho jednotlivými členmi, ktorí si na záver meračskej akcie prezreli pokračovanie, aby mohli stanoviť ďalší smer zameriavania. Takto boli zamerané hlavné ťahy jaskyne a významnejšie odbočky v dĺžke 3735 metrov. Pri meraní sa používal banský závesný kompas a sklonomer, dĺžka sa merala pásmom. Väčšina meračských bodov sa pevne stabilizovala. K 28. 4. 2009 dosiahla celková dĺžka jaskyne 5287 metrov pri prevýšení 111 metrov.

Jaskyňa sa preskúmala aj z hľadiska jej hydrografie. D. Haviarová tu za pomoci zamestnancov Správy slovenských jaskýň a dobrovoľných jaskyniarov vykonala hydrologickú stopovaciu skúšku, a to vo dvoch etapách. V prvej etape sa dokázalo hydrologické spojenie odtokového sifónu v Jazernom dóme s Pekelným sifónom v Jaskyni slobody. Ako stopovač sa použila suspenzia bakteriofágu H40/1. Prvé vzorky fágov sa objavili v Pekelnom dóme už 130 minút po ich aplikácii v Jazernom dóme. V druhej etape bol použitý rovnaký stopovač, ktorý sa aplikoval do povrchového toku Zadnej vody na kryštaliniku ešte pred prítokom na karbonátové podložie. Prvé vzorky fágov sa objavili po 120

Dračí meander. Foto: J. Dzúr

Riečisko v Dóme titanov. Foto: J. Dzúr

minútach v podzemnom toku jaskyne Štefanová, ktorý priteká zo smeru od Striebornej jaskyne. V Aquaparku sa fágy objavili po 150 minútach, čo svedčí o tom, že tok v Aquaparku má dlhší priebeh jaskynnými priestormi. Aquapark sa pôdorysne nachádza vyššie po doline, teda bližšie k miestu aplikácie fágovej suspenzie. Hydrologická stopovacia skúška dokázala hydrologické prepojenie s Demänovským jaskynným systémom, ako aj súvislosť ponorov povrchovej Zadnej vody z podzemnými tokmi v jaskyni Štefanová.

Jaskyňa Štefanová je komplikovaným jaskynným fenoménom, ktorý na dôkladné vedecké spracovanie ešte len čaká. So svojou dosiaľ zameranou dĺžkou 5287 metrov sa dostala na druhé miesto v poradí najdlhších jaskýň Demänovskej doliny. Jej priestory sa nachádzajú v kvádri s rozmermi 476 × 590 metrov pri prevýšení 111 metrov. Najvyšší bod jaskyne je v nadmorskej výške 911 metrov. Prevažná časť priestorov leží v masíve Stodôlky, ktorá dosahuje svojím vrcholom nadmorskú výšku 1213 m. Plošný rozsah vápencovej Stodôlky môžeme vymedziť do priestoru 1000 × 1250 metrov. Hlavná časť jaskyne sa rozprestiera len pod severným ukončením masívu. Prihliadnuc na pokračovanie jaskyne aj pod dnom doliny, črtá sa možnosť objavenia ďalších rozsiahlych pokračovaní jaskyne, čo naznačil objav v apríli 2009. Nie je vonkoncom vylúčené spojenie s Demänovským jaskynným systémom.

Spojením Demänovského jaskynného systému a jaskyne Štefanová, ktorá je jeho genetickou a hydrologickou súčasťou, by vznikol jeden z najväčších jaskynných systémov strednej Európy. Pri súčasnom stave prieskumu a poznania krasu Demänovskej doliny predpokladáme, že v podzemí doliny sa nachádza jaskynný komplex dlhší ako 50 kilometrov.

Bohato vyzdobená chodba Nad Jazerným dómom. Foto: J. Dzúr

Objavitelia – apríl 2009. Foto: J. Dzúr

Literatúra

- BELLA, P. 1993. Poznámky ku genéze Demänovského jaskynného systému. Slovenský kras, 31, 43–53.
- BELLA, P. – HOLÚBEK, P. 1996. Jaskyňa Štefanová č. 1 v Demänovskej doline. Slovenský kras, 34, 91–99.
- HAVIAROVÁ, D. 2008. Nové poznatky o hydrografii jaskyne Štefanová Nízke Tatry, Demänovská dolina). Aragonit, 13/2, 20–23.
- HOLÍK, E. 1993. Štefanová 1. Spravodaj SSS, 24, 1, 19–22.
- LACIKA, J. 1992. Reliéf štátnej prírodnej rezervácie Demänovská dolina a niektoré problémy jeho ochrany. Slovenský kras, 30, 89–102.

Nový prelomový objav v Malej Fatre – jaskyňa Ľudmila v Šútovskom lome

Eduard Piovarči, JS Aragonit

Ani vo sne by ma nebolo napadlo, že naša jaskyniarska skupina bude raz pôsobiť v takej relatívne odľahlej časti Malej Fatry, akou je Kraloviansky meander a lom pri Šútove. Priznám sa, nikdy ma to tam veľmi nelákalo. Pôsobil som v tejto oblasti v 80-tych rokoch pri prieskume Priehradnej jaskyne. Lom ma vždy odrádzal svojou nestabilitou a rýchlym a nebezpečným zvetrávaním obnažených pustých skalných terás, ktoré tu ostali po ťažbe ako memento ničivej devastácie.

Jaskyňa Ľudmila nad lomovým jazerom je pre starú gardu jednoducho odmenou za dlhé roky pustovníckej driny. Foto: E. Piovarči

Na ostrove pokladov – objaviteľ M. Hyll s P. Janoušekom. Foto: E. Piovarči

Avšak začiatkom augusta roku 2008 môj priateľ Marián Hyll objavil práve v Šútovskom lome počas fotografovania lomového jazera nenápadnú, ale zaujímavo vyzdobenú jaskynku, ktorú pre nedostatočný výstroj preskúmal len čiastočne. Ukázal nám niekoľko zaujímavých fotografií a pozval nás do tejto lomovej pusty, aby sa s nami podelil o zážitok. A tak sme 24. augusta 2008 zorganizovali do Šútovského lomu väčšiu akciu (M. Hyll, E. Piovarči, M. Čička, V. Schmidtová, A. Piovarčiová, P. Janoušek, E. Jelínek, T. Pajtina, J. Litvík) a boli sme sku-

točne prekvapení. 30 m dlhá jaskyňa bola pomerne bohato zdobená sintrami a kvapľami, aj keď takmer všetka výzdoba bola v úvodných častiach značne poškodená odstrelmi v lome. Jaskyňou dul intenzívny prievan a aj napriek tesným priestorom sľuboval ďalšie možné pokračovanie. Jaskyňu sme na ďalších akciách začali dokumentovať a zameriavať. Na jej konci sme najskôr nechceli likvidovať výzdobu, ktorá prekážala v ďalšom postupe. Maroš Hyll nás však presvedčil a na akcii 12. októbra 2008 sa skupina päťdesiatnikov v zostave Marián Hyll, Marián Piovarči a autor článku prebila cez prekážajúce kvaple a úžinu do nových útulných priestorov. Sienky päťdesiatnikov a potom cez Sintrovú bránu do Galérie Aragonitákov a následne okolo Galérie pod balkónom popod Zával do Jazernej chodby s Medovým kvapľopádom a ďalších ešte nepomenovaných priestorov v odhadovanej dĺžke 110 m.

Ide o fluviokrasovú jaskyňu budovanú neďalekým potokom, prenikajúcim do vápencov z nekrasovej oblasti spod Suchého vrchu (1267 m n. m.). Jaskyňa

Rozširovanie úžin. Foto: M. Hyll

Vyschnuté jazierko. Foto: E. Piovarčí

má krásnu sintrovú a kvapľovú výzdobu. Bohato sú zastúpené jazerné sintrové útvary, podlahové, hladinové, okrajové subakvatické sintre i korality. Objav tejto jaskyne je prelomový nielen v danej lokalite, ale po objave Jaskyne nad vyvieracťou Adamom Vallom je to zatiaľ druhý najvýznamnejší objav organizovaných jaskyniarov v Malej Fatre. Krajšia jaskyňa v oblasti Malej Fatry zatiaľ jednoducho ešte nebola objavená.

Jaskyňa dostala meno po matke jej objaviteľa Maroša Hylla – Ľudmila. Jej celková odhadnutá dĺžka je zatiaľ približne 140 m, po ďalšom prieskume určite porastie. V nízkych chodbách stoja pred nami v ceste stalagnáty, ktoré nám zatarasujú cestu postupne klesajúcim jaskynným koridorom. Prieskum v jaskyni je pre časté úzke chodby a miesta pomerne náročný, pri pohybe treba brať ohľad na všadeprítomnú bohatú sintrovú a kvapľovú výzdobu.

Počas priebežnej fotodokumentačnej činnosti a úprave prístupového koridoru a úžin sme zároveň začali pripravovať terén na osadenie mrežového uzáveru. Do konca roku 2008 sme v jaskyni zorganizovali celkovo 8 náročných akcií. Počas posledných dvoch z nich 13. a 20. decembra 2008 sme v jaskyni v rámci jej ochrany osadili mrežový uzáver.

V jaskyni Ľudmila na nás všetkých v budúcnosti iste čakajú ešte zaujímavé prekvapenia. Jaskyňa prebieha popod ostrý hrebeň tvorený od západu strmou lomovou stenou a z východu strmým svahom zarasteným bučinou, spadajúcim do dolinky k potoku, ktorý jaskyňu vytvoril a ktorý sa v dolinke postupne stráca presakovaním do vápencov Kraľovianskeho meandra. Samozrejme aj hlavný koridor jaskyne smeru-

je na juh priamo pod masív Kraľovianskeho meandra, ktorý sa rozprestiera na ploche 18,2 ha. Kraľoviansky meander bol za prírodnú pamiatku vyhlásený v roku 1990. Ide o ojedinelý typ vyhlbeného dolinového meandra, ktorý je dokladom tektonického a geomorfologického vývoja oblasti. Lokalita je historicky pozoruhodná i tým, že na hrebeni priesmyku sa nachádzajú valové opevnenia z doby železnej.

K fenoménu Kraľovianskeho meandra patria aj tri Kraľovianske jaskyne v Sokole a Jaskyňa v tuneli, dlhá 171 m a ležiaca vo výške 442 m n. m. Kraľovianska dolná jaskyňa v Sokole má uvádzanú dĺžku 110 m – ide o fluviokrasovú jaskyňu s podzemnými jazerami, ktorá má zasypaný vchod, preto jej nadmorská výška nie je známa. Kraľovianska horná jaskyňa v Sokole s dĺžkou 120 m sa nachádza vo výške 530 m n. m. Kraľovianska stredná jaskyňa v Sokole vo výške 520 m n. m. bola v roku 1954, keď ju zameral Ján Brodňanský, dlhá 232 m. Neskôr však pokračujúce práce v lome z jaskyne odhryzli okolo 40 m, takže jej dĺžka sa dnes pohybuje pod hranicou 200 m. V jaskyni sa nachádzajú suché sintrové jazierka, ale výzdoba na hlavnom ťahu je už značne zdevastovaná. Kóta Malá Fatra, pod ktorou sa zo severu nachádza lomo-vá stena, má výšku 567 m n. m.

Vzdušnou čiarou delí vchody jaskyne Ľudmily a Kraľovianskych jaskýň asi 500-metrová vzdialenosť, čo je v našom prípade celkom zaujímavá perspektíva. Jaskyňa Ľudmila má vchod približne vo výške okolo 515 až 520 m n. m. Aj z výškopisu vyplýva, že by mohla súvisieť s niektorou z Kraľovianskych jaskýň, zrejme s jednou z tých najnižších. Genéza je

Odkaz Zdenkovi Hochmuthovi – konečně máme svou jaskyňu. Foto: E. Piovarči

rovnaká. Najmä podzemné jazerá opisované v Kraľovianskej dolnej jaskyni v Sokole evokujú istú podobu s jazierkami v Jazernej chodbe v Ľudmle. Čím nižšia poloha, tým sú koridory mladšie a menšie. Naša úroveň by mohla výškovo zodpovedať Kraľovianskej dolnej jaskyni v Sokole, ktorej vchod je momentálne zavalený, ale mohol sa nachádzať niekde pod úrovňou 500 m n. m. Túto jaskyňu spomína Vojtech Bukovinský roku 1954 v Krásach Slovenska v článku Nové jaskyne pri Kraľovanoch, ako aj J. Brodňanský roku 1970 v Krásach Slovenska v článku Podzemné krásy Oravy.

Znie to samozrejme veľmi romanticky a tajomne. Možností a prekvapení na 500-metrovej vzdušnej trase medzi jaskyňami môže byť v podzemí naozaj veľa. Koridor v Ľudmle klesá na 140 metroch výškovo cca 5 – 6 metrov. Samozrejme, že jaskyňa by mohla súvisieť aj s Jaskyňou v tuneli. V článku publikovanom o tejto jaskyni Petrom Holúbkom a kol. v Spravodaji 2/2007 som našiel viacero zaujímavých údajov. Predovšetkým však ide o charakter jaskyne, ktorý je veľmi úzky – chodby nikde nepresahujú šírku 1 metra. Toto však nie je prípad Ľudmily, v ktorej sú chodby síce tiež často úzke, ale miestami aj 2 až 3 m široké, pričom najmä v prudkých ohyboch chodieb voda vydolovala v dolomitckej hornine viac priestoru. Navyše do hlavného koridoru v Ľudmle postupne ústia viaceré prítokové kanály a vetvy. Dá sa preto predpokladať, že priestory pred nami môžu byť postupne väčšie. Priestory v Ľudmle v porovnaní s priestormi v Jaskyni v tuneli sú predsa len priestrannejšie a mohli by zodpovedať inej vyššej vývojovej úrovni jaskýň existujúcich v Krpelienskom meandri, ktoré nemuseli byť prerušené razením tunelov. Holúbek rovnako predpokladá súvislosť Jaskyne v tuneli s Kraľovianskymi jaskyňami v Sokole. Je to logické, ak jaskyne vytvoril jeden potok.

Objav jaskyne Ľudmila teda výrazným spôsobom prispieva k už zhrnutým historickým

poznatkom o podzemnom krase v danej oblasti a otvára ďalšie nečakané možnosti prieskumu v masíve Kraľovianskeho meandra, čím sa dané územie ešte viac zhodnocuje.

Ťažba v Šútovskom lome, žiaľ, zničila značnú časť členitého a bohato vyzdobeného jaskynného

Jazerné sintre. Foto: E. Piovarči

systému. Dôkazom toho je aj doslova nečakaný čerstvý objav z 11. januára 2009 (M. Hýll, M. Piovarči, J. Litvík, P. Kozoň, M. Húlla, Z. Puškáš, E. Piovarči), keď sme neďaleko vchodu do Ľudmily našli úzky vchod do ďalšej, zatiaľ 30 m dlhkej jaskyne s 8 m širokým zavaleným dómovitým priestorom. Pokračovanie jaskyne proti toku je aj tu, rovnako ako v jaskyni Ľudmila odražané. Rozhodne tu šlo o väčšie priestory, ktoré zrejme v závale pokračujú do hĺbky a svedčil o tom aj intenzívny komínovitý ťah vzduchu premieňajúci sa v mrazivom

ovzduší nad vchodom na husté chuchvalce pary. Iný mohutnejší koridor by tu mohol prebiehať paralelne pod priestormi jaskyne Ľudmila. Zával je však hrozivý a vzbudzuje zatiaľ poriadny rešpekt. Ešte nepomenovaná (zavalená) jaskyňa smeruje jednou chodbou aj k jaskyni Ľudmila. Ak by sa obe jaskyne spojili, existovala by v oblasti jaskyňa presahujúca dĺžku 200 m. Táto méta však bude prekonaná tak či onak.

V masíve Kraľovianskeho meandra teda možno očakávať prítomnosť zaujímavého, pekne vyzdobeného systému jaskýň vytvorených v niekoľkých úrovniach nad sebou postupne sa zarezávajúcimi vodami potoka z nepomenovanej dolinky ležiacej východne od Šútovského lomu. Značná časť tohto systému sa našťastie zrejme zachovala aj napriek devastujúcej ťažbe, čoho dôkazom je práve objavená jaskyňa Ľudmila.

Počas jednej z našich akcií v jaskyni 4. 9. 2008 objavil Marián Hýll juhozápadne v stene lomu zhruba vo výške 485 m n. m. novú priepastnú jaskyňu, do ktorej sa dostal až po rozšírení jej vstupnej časti 7. 9. 2008. Jaskyňa meria 12 m a je 4 m hlboká. Dostala meno

Hýľlova trhlina. Asi 10 až 15 m pod vchodom do tejto jaskyne sa nachádza neprieľezná porucha, z ktorej je v lete mohutne vytláčaný studený vzduch. Odrezané a zasypané časti vchodov do jaskýň sa teda zrejme nenachádzajú len v severovýchodnej časti lomovej steny. Na vyhotovení mapovej dokumentácie pracujeme a komplexnejšie budeme o výsledkoch prieskumu informovať v rozsiahlejšej práci na stránkach Jaskyniara.

Magduš Piovarčiová vo vchode do novej, ešte nepomenovanej jaskyne. Foto: E. Piovarčí

Mohutný zával na dne tejto jaskyne vzbudzuje rešpekt aj u tých najodvážnejších... Foto: E. Piovarčí

PodĎakovanie

Za rýchle osadenie uzáveru v jaskyni Ľudmila chcem touto cestou osobitne poďakovať Marošovi Hýľlovi, členovi SSS hosťujúcemu v našej skupine, a aktívnym a obetavým členom a čakateľom JS Aragonit: Mariánovi Piovarčimu, Petrovi Kozoňovi, Matúšovi Čičkovi, Tomášovi Húľlovi, Janovi Litvíkovi, ktorý všetky naše akcie do tejto relatívne vzdialenej lokality sponzoroval dopravou, Martinovi Húľlovi, ktorý nám okrem aktívnej pomoci zapožičal potrebné finančné prostriedky na vybudovanie uzáveru. Predovšetkým však všetci ďakujeme Emilovi Jelínkovi z JS Adama Vallu, ktorý zabezpečil materiál a výrobu mreže a poskytol na jej zabudovanie nielen všetko svoje úsilie, ale aj svoju centrálu, flexku, vrtačku a mnoho iného potrebného náradia. Ďakujeme tiež Tiborovi Pajtinovi z JS Adama Vallu, ktorý okrem toho, že sa na uzatvorení jaskyne aktívne podieľal, sponzoroval poslednú akciu dopravou a vyvázkou 5 vriec cementu až na plató pod jaskyňu. Rovnako treba ešte raz poďakovať objaviteľovi Mariánovi Hýľlovi, ktorý sa na prvej akcii pri osádzaní uzáveru postaral o dopravu materiálu až zo Žiliny. Ďakujeme aj Jozefovi Haránimu, ktorý vyviezol do sedla nad lomom prvú várku cementu so samotným uzáverom.

Použitá literatúra

- BELLA, P., HLAVÁČOVÁ, I., HOLÚBEK, P. 2007: Zoznam jaskýň Slovenskej republiky. Liptovský Mikuláš, 364 s.
- HOLÚBEK, P. a kol. 2007: Správa o prieskume jaskyne v tuneli v Kraľovanoch. Spravodaj SSS, 38, 2, 22–26.
- BRODŇANSKÝ, J. 1953: Kraľovianska jaskyňa, Krásy Slovenska 30, 8.
- BRODŇANSKÝ, J. 1970: Podzemné krásy Oravy, Krásy Slovenska 47, 6, 268–269.
- BUKOVINSKÝ, V. 1953: Nové jaskyne pri Kraľovanoch, Krásy Slovenska, 30, 8, 192.

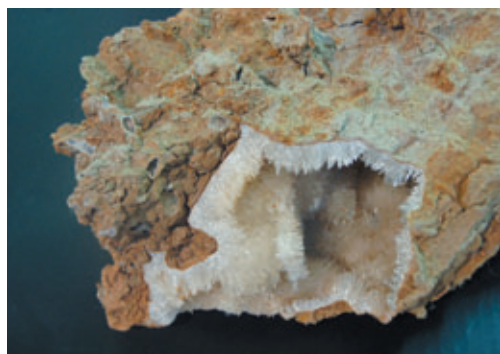

Vápencový lom Burda sa nachádza v geomorfologickom celku Revúcka vrchovina, v podcelku Železnícke predhorie, na ľavej strane štátnej cesty asi 300 m od križovatky Burda smerom na obec Ratková.

Prvé zmienky o prieskume jaskyne Burda publikoval Kámen (1970) a neskôr ich doplnili Gaál, Ženiš (1986, str. 38 – 40). Na pôvodnej mape jaskyne (Kámen, 1970, str. 86) je nesprávne uvedená mierka – správne údaje by pravdepodobne mali byť 3, 6, 9, 12, 15 m (namiesto 30, 60, 90... m). Biospeleologicky jaskyňu skúmal Gulička (1975, str. 75) a neskôr Papáč (2008). Z výskumnej činnosti tu od roku 1996 pravidelne prebiehalo sčítavanie netopierov (Uhrin a kol., 2002, str. 163). V posledných rokoch speleologický prieskum jaskyne stagnoval. Roku 2001 však Ladislav Izdinský spolu s ďalším skautom prenikli cez zával v západnej časti *Chodby erózie* do dosiaľ neznámeho priestoru väčších rozmerov, avšak bližšie okolnosti tohto prieniku neboli zaznamenané. O tejto akcii sa dozvedám v roku 2005 a spolu s Lacom sa síce do závalu naplázime, no zdravý rozum a skutočnosť, že sme len dvaja a nik o našej prítomnosti v jaskyni nevie, nás vzápätí núti „odplaziť sa“.

Začiatkom roku 2008 pri jednej z akcií, zameranej na údržbu uzáveru jaskyne Burda, v južnej časti vápencového lomu za hustým ihličnatým porastom registrujeme (I. Balciar a L. Izdinský) otvor veľkosti 1,2 m × 0,1 m (šírka, výška). Nachádza sa vo výške 4 m od základne lomu na kontakte rozrušenej kolmej steny a hlineného násypu. V jeho ľavej časti je vodným tokom vymodelované bočné koryto. Do vnútorného priestoru nie je možné nahliadnuť pre hlinitú výplň, zaznamenávame však citeľné prúdenie vzduchu smerom von. Prítomnosť jaskynného priestoru potvrdzujeme po prezretí fotografických snímok v počítači, vyhotovených naslepo (natiahnutou rukou). Na lokalitu sa vracame o týždeň 13. apríla v zložení I. Balciar, K. Nagypál, P. Nociarová, F. Radinger, J. Rešetár, S. Scholtz a začíname odstraňovať sediment z dna postupom kolmo

do masívu. Vrchnú časť výplne tvorí stmelená hlina guľovitého tvaru s priemerom do 2 cm (granuly). Pod ňou je uložená tvrdá presušená hlina, miestami obsahujúca duté sintrové kanály s kalcitovými kryštálmi (obr. 1). Drobné kryštály najprv považujeme za aragonit, no

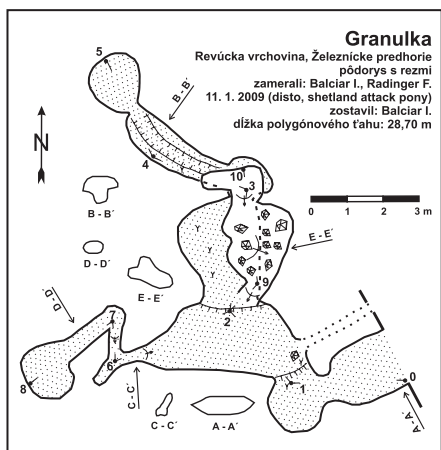

Obr. 1. Sintrové kanály s kryštálmi kalcitu v stmelenej hline (priemer sintrového kanála je 4 cm). Foto: I. Balciar

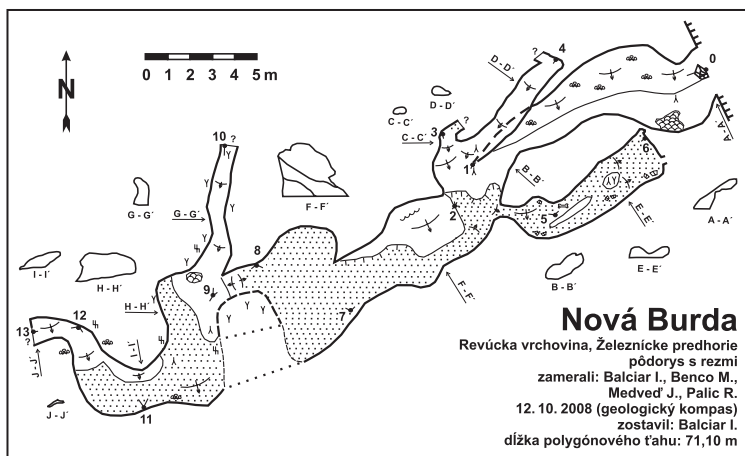
rtg-difrakčná analýza uskutočnená S. Jeleňom v lete 2008 v Geologickom ústave SAV v Banskej Bystrici potvrdzuje kalcit. Po 4 metroch dĺžky narážame na rozrušený stalagnát a v pravej hornej časti odkrývame otvor so vstupom do *Prvej sienky*, ktorá je zároveň križovatkou. Z nej postupujeme 2 m vysokým komínom do priestoru s rozmermi 1,5 × 3 × 1,5 m (š, d, v), do ktorého miestami preniká denné svetlo (ťažbou rozrušená stena). Z *Prvej sienky* vedie popod tento priestor na sever chodba vysoká len 25 cm a po 3 metroch sa zatiaľ neprielezne končí. O týždeň neskôr ju prehľbujeme, prerážame sintrový nátek a postupujeme o 5 m, ale chodba stráca jasný smer. Ďalšia chodba smeruje na západ, mierne stúpa a zatáča sa, končí sa však po 6 m zanesením a znížením stropu. Novoobjavenú jaskyňu s dĺžkou 28 m podľa hlinených hrudiek nazývame Granulka a dokumentujeme ju 11. 1. 2009 v zložení I. Balciar a F. Radinger.

Pri prestávkach v sondovaní počas niekoľkých akcií podrobnejšie obhliadame lom a jeho blízke okolie. Niektoré jeho časti sú pre hustý porast málo viditeľné a ťažko prístupné. Asi 18 metrov nad Granulkou v stene registru-

Obr. 2. Skalný most na šikmo uložených vrstvách. Foto: I. Balciar

jeme prítomnosť starých zvetraných sintrov (I. Balciar, J. Folk, J. Rešetár, P. Nociarová a S. Scholtz). Zlaňujeme do otvoru nad nimi a nachádzame ďalšiu jaskyňu (26. 4. 2008), ktorej priestory pozostávajú prevažne z chodby smerujúcej na ZJZ. Na základe poškodenia steny pri jej vchode je nám zrejmé, že jaskyňa musela byť známa pracovníkom lomu už v minulosti. Prečo sa však o nej nedozvedel Kámen pri prieskumoch v rokoch 1957 a 1968, ostáva otáznne. Ako v prípade Burdy, aj tu je zrejmé, že jaskyňa bola o niekoľko metrov dlhšia a jej vstupné časti boli odťažené. Pracovne sme ju nazvali Nová Burda. Terajší vstupný priestor jaskyne pozostáva z chodby, ktorá je založená na šikmo uložených vrstvách karbónskych vápencov. Sklon vrstiev korešponduje so sklonom vrstiev v Burde (30 – 45° na JV) a je príznačný pre celú jaskyňu. Dno severnej časti chodby

tvoria pizolitické výrastky, ktoré sa vyskytujú prakticky v celej jaskyni. Po 12 metroch sa zo severu na hlavnú chodbu napájajú 2 komíny, ktoré sa po niekoľkých metroch uzavú hlinenou upchávkou. Je možné, že tieto komíny sú vzájomne prepojené, ale prievan sme v nich nezaznamenali. Z juhu odbočuje v smere von z jaskyne nízka, začiarku mierne klesajúca plazivka, ktorá bola pravdepodobne súčasťou hlavnej chodby. Neskôr bola zanesená hlinitým sedimentom a prikrytá vrstvou natečeného sintra z komína. Následným čiastočným odplavením hliny tak vznikol samostatný priestor, ku koncu sa zužujúci do neprielezna. Cez úzku škáru sem preniká denné svetlo. V tejto plazivke sme neskôr našli niekoľko medvedích zubov (bližšie neurčených), ktoré sem boli naplavené.

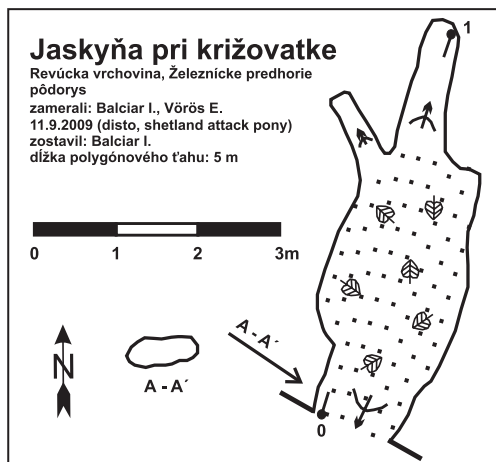
Hlavná chodba ďalej pokračuje popri skalnom moste na šikmo uložených vrstvách (obr. 2). Pri meračskom bode č. 9 sa na hlavnú chodbu zo severu pripája stúpajúca chodba, ktorá sa končí sintrovým nátekom. Z malých otvorov v náteku občas cítiť jemný prievan, zatiaľ sa nám však nepodarilo zistiť, či komunikuje s povrchom alebo s priestormi jaskyne Burda. Táto časť jaskyne je bohato vyzdo-

Obr. 3. Detail excentrickej výzdoby. Foto: I. Balciar

bená takmer čírymi stalaktitmi a heliktitmi rozličných tvarov (obr. 3). Žiaľ, najviac tu badať poškodenie výzdoby, spôsobené pravdepodobne ťažobnou činnosťou v lome, príp. pričinením jej návštevníkov v päťdesiatych rokoch (mená vyškriabané v závere jaskyne – rok 1956). Jaskyňa sa končí stúpajúcim sintrovým nátekom zužujúcim sa do neprielezna. Dokumentujeme ju 12. 10. 2008 v zložení I. Balciar, M. Benco, J. Medveď a R. Palic. Jej dĺžka je 71 metrov.

Po preštudovaní geologickej mapy blízkeho okolia 27. 7. 2008 rekognoskujeme vápencové svahy nad križovatkou Rovné – Ratková. L. Iždinský nachádza asi 3 m dlhú riečnu jaskyňu s dvoma vchodmi. Zhruba 20 m na JV od križovatky M. Ternák lokalizuje 5 m dlhú fluviokrasovú jaskyňu, ktorá býva sporadicky využívaná ako nora. Pri jej vchode nachádzame banský záchranný prístroj ZP4. Druhú spomínanú jaskyňu dokumentujú 11. 1. 2009 I. Balciar a E. Vörös. V tento deň so sklamaním zisťujeme, že na uzávere jaskyne

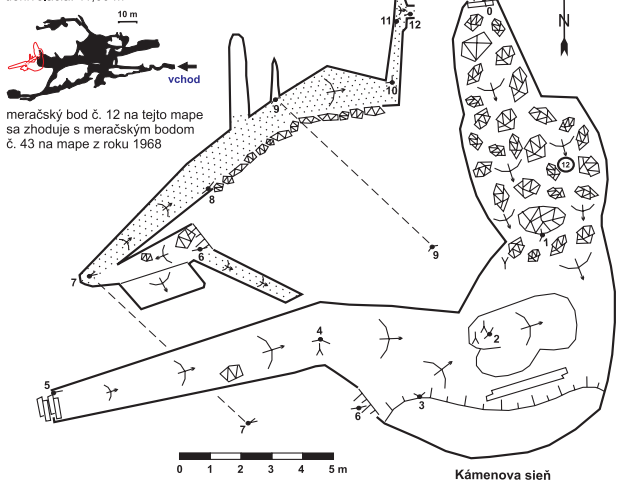
Burda nám niekto znova vypíliť dve priečky. Časť uzáveru preto demontujeme a odnášame na rekonštrukciu.

Dňa 1. 2. 2009 sa na lokalite stretávame s „netopierarmi“. Zhruba v 2/3 výšky steny k otvoru Burdy, 5 m smerom na sever, nachádzame kratšiu dutinu. Jej dĺžka je 3,5 m, max. výška 0,6 m a jej priestory sú zanesené hlinitým sedimentom. Neprikladáme jej však veľký význam a osádzame zrekonštruovaný uzáver Burdy. Už dlhší čas mi vrtal v hlave zával v *Chodbe erózie* spomínaný v úvode, a tak doňho spolu s R. Gondom prenikáme neprijemne zúženým miestom pri meračskom bode

Burda

Revúcka vrchovina, Železnice predhorie
 zamerali: Balciar I., Gonda R., Nociarová P., Scholtz S.
 1. 2. 2009 (disto, shetland attack pony)
 dĺžka polygónového ťahu: 52,20 m
 denivelácia: 11,60 m

zostavil: Balciar I.
 pôdorys

Obr. 4. Rozlámané bridlice v severnej časti Kámenovej siene. Foto: I. Balciar

Obr. 5. Stalagnát vo Veľkej sieni (jaskyňa Burda). Foto: I. Balciar

č. 43. Štvornôžky postupujeme asi 15 metrov smerom na juhozápad. Z Lacovho rozprávania viem, že ak sa chceme dostať do spomínanej siene, musíme v závale nad nami preliezť štrbinami medzi blokmi. Prenikneme tak nad chodbu, ktorou sme prišli. Po ďalších 5 metroch vliezame do priestoru väčších rozmerov. P. Nociarová a S. Scholtz nás nasledujú, sňo fotografujeme a neskôr zameriavame. Dno priestoru tvoria na mnohých miestach rozrušené sintrové platne a tiež zo stropu opadané veľké bloky. V stúpajúcej severnej časti sa sieň končí rozlámanými bridlicami (obr. 4), ktoré

svedčia o tom, že sme na konci karbónskej vápencovej šošovky. Niekoľko metrov sa preto vrátíme a v druhej vetve smerujúcej na západ stúpame po sintrovej platni. Po 15 metroch sa aj táto vetva zužuje a tiež sa končí v bridliciach. Tým považujeme možnosti ďalšieho speleologického postupu v tejto časti jaskyne za uzavreté. Sieň (pozri 3. str. obálky Spravodaja 1/2009) nazývame po významnom tisovskom jaskyniarovi Svätoplukovi Kámenovi. Sporadicky sa v nej vyskytuje sintrová výzdoba zastúpená stalaktitmi, stalagmitmi a sintrovými nátekmi. Pre jaskyniara je osobitne zaujímavý kontakt vápencov s bridlicami aj oblé korózne morfológické tvary. Dĺžka novozameraného polygónového ťahu je 52 metrov. Celková dĺžka jaskyne Burda tak vzrástla z pôvodných 282 na 334 m.

Literatúra

- GAÁL, Ľ. – ŽENIŠ, P. 1986: Kras Revúckej vrchoviny. Slovenský kras, 24, Martin, 27–60.
- GULIČKA, J. 1975: Fauna slovenských jaskýň. Slovenský kras, 13, Martin, 37–85.
- KÁMEN, S. 1970: Jaskyňa Burda, Slovenský kras. 8, Martin, 83–93.
- PAPÁČ, V. 2008: Chvostoskoky (Hexapoda, Collembola) v jaskyniach Muránskej planiny a Drienčanského krasu (Revúcka vrchovina) – predbežné výsledky. Slovenský kras, 46, 1, Liptovský Mikuláš, 173–183.
- UHRIN, M. – HAPL, E. – ANDREAS, M. – BENDA, P. – BOBÁKOVÁ, L. – HOTOVÝ, J. – MATIS, Š. – OBUCH, J. – PJENČÁK, P. – REITER, A. 2002: Zimoviská netopierov Revúckej vrchoviny. Vespertilio, 6, 159–171.
- ŽENIŠ, P. – GAÁL, Ľ. 1986: Nové jaskyne v magnezitoch Slovenského rudohoria. Spravodaj SSS, 17, 1–2, Martin, 41–47.

Pár slov o vzniku novej mapy Brestovskej jaskyne v Západných Tatrách

Lukáš Vlček – Vladislav Mikula – Peter Gažík & Pavol Staník

Brestovská jaskyňa je vskutku zaujímavým fenoménom. Rozsiahla a zároveň rozľahlá aktívna riečna jaskyňa prevažne horizontálneho charakteru je situovaná v tesnej blízkosti Zuberca. Na lokalite Brestová, kúsok od rovnomennej horárne, na skok od Oravského skanzenu, doslova pár krokov od dreveného amfiteátra, ktorý každoročne prijíma účastníkov Oravských folklórnych slávností. Pred jaskyňou stojí reštaurácia, vedľa nej sú vybudované dve parkoviská. Kúsok povyššie stoja známe zimné lyžiarske strediská. Všetky tieto fakty už automaticky navádzajú na myšlienku jej sprístupnenia širšej verejnosti. O tomto využití sa však uvažovalo už omnoho skôr, prvýkrát takmer pred storočím.

Kto by nepoznal Brestovskú jaskyňu, najznámejšiu jaskyňu na Orave. Najdlhšia, najhodnotnejšia, pýšiaca sa bohatou históriou, ukrývajúca nespočetné množstvo prírodných pozoruhodností a krás. Bolo mi čťou viesť meračskú skupinu zameriavajúcu jej podzemné chodby a pripájajúcu svoj meračský polygón

na body predchádzajúcich meračov. Koncom minulého roka uzrela svetlo sveta nová knižka, vydaná Správou slovenských jaskýň ako supplementum časopisu Slovenský kras. V nej sa okrem viacerých odborných článkov týkajúcich sa komplexného vedeckého výskumu lokality prvýkrát odprezentovala aj nová mapa Brestovskej jaskyne, zachytávajúca všetky známe priestory jaskyne, ktorá vznikla za spolupráce speleológov Oblastnej skupiny Orava, Komisie pre speleopotápanie – Východ, Speleoklubu Chočské vrchy, Speleoklubu Banská Bystrica a Správy slovenských jaskýň. V tomto príspevku sa chceme v krátkosti venovať jej vzniku. Pozrime sa však najprv na históriu prieskumov samotnej jaskyne a okolnosti vzniku predošlých mapových podkladov.

Stručný prehľad histórie jaskyne a jej mapovania

O existencii Brestovskej jaskyne sa zmieňovali už v druhej polovici 19. storočia poľskí bádatelia T. Chałubiński, T. Zwołiński a J. G. Pawlikowski, ktorý pravdepodobne navštívil

Mapa Brestovskej jaskyne od J. Brodňanského (1959)

aj vstupné časti jaskyne, nazývanej Stefkówka podľa lokality a potoka prameniaceho poniže jaskyne. Záujem o jaskyňu vzrástol začiatkom dvadsiateho storočia, možno najmä pod vplyvom objavenia Demänovskej jaskyne slobody v roku 1921. V roku 1922 (1923) sa vykonal prieskum jaskyne v súvislosti s úlohami Klubu československých turistov pod vedením kpt. Kopečného z Dolného Kubína. Keďže skupina prieskumníkov musela najprv uvoľniť vchod do jaskyne na prieleznú mieru, v tomto roku sa v minulosti voľne prístupná jaskyňa a až neskôr zasypaná jaskyňa akoby „znovuobjavila“. Správa o jej odkrytí a prieskume Jaskyne v Roháčoch sa ocitla na stránkach prvého čísla časopisu Krásy Slovenska. V nasledujúcich rokoch (1924 – 1925), po obhliadke jaskyne A. Kráľom sa skupina vedená kpt. Kopečným venovala sprístupňovaniu a spriechodňovaniu jaskyne, čisteniu jej vstupných častí od napadaných drier a kamenia. V neskoršom období sa existencia jaskyne spomína aj v prácach geológa V. Zázvorku alebo v československých i poľských turistických sprievodcoch a geografických prácach (A. Kocián, J. Hromádka, M. Gotkiewicz), avšak už pod názvom Zuberecká jaskyňa.

Začiatky systematického záujmu o Brestovskú jaskyňu súvisia až s povojnovým obdobím. S opätovným prieskumom začali dobrovoľní jaskyniari z Trstenej pod vedením M. Duboviča. V roku 1949 navštívil jaskyňu prvýkrát J. Brodňanský s P. Čaplovičom z Dolného Kubína. V tom istom roku sa tu zastavili ešte niekoľkokrát, neskôr spolu s F. Čejkom a ďalšími. Prieskum ukazoval, že sa v podzemí nachádza skutočne rozsiahla a rozľahlá jaskyňa. Vzhľadom na efektivitu ďalšieho prieskumu bolo však treba vyhotoviť detailnú mapu, zobrazujúcu správnu orientáciu chodieb voči svetovým stranám. Z tohto dôvodu sa po výzve V. Benického skupina pod vedením J. Brodňanského pustila v roku 1957 do detailného topografického zameriavania jaskyne; domerali ju v roku 1958 v dĺžke 445 m. V tom istom roku sa v literatúre prvýkrát použil názov Brestovská jaskyňa (Brodňanský, 1958). V nasledujúcich rokoch sa objavilo niekoľko článkov o jaskyni na stránkach odborného zborníka Slovenský kras. Prieskum v jaskyni

však zabrzdil prítokový sifón. Na jeho prekonanie sa odhodlali až roku 1968, keď sa začal potápačský prieskum jaskyne. V tomto roku sa konal v Brestovej aj Jaskyniarsky týždeň, počas ktorého sa vykonávali práce usilujúce o prepojenie Brestovskej jaskyne s blízkymi ponorovými jaskyňami. Roku 1969 pracovníci Múzea slovenského krasu (L. Krump, S. Šrol, A. Chovan) zamerali hlavné ťahy jaskyne a vyniesli jej polohu do pôdorysnej mapy v mierke 1:1000 a 1:5000. A. Droppa zároveň uskutočnil prieskum, ktorého výsledky publikoval v rozsiahlej geografickej práci o krase Studeného potoka (Roháčskeho potoka) z roku 1972. V roku 1976 sa jaskyniarom podarilo objaviť rozsiahle pokračovanie jaskyne dole podzemným riečiskom až po odtokový sifón v dĺžke 120 m. Tieto časti priebežne zamerali (V. Mikula, Š. Andris, A. Simčák, J. Andris).

Počas sedemdesiatych rokov pokračoval potápačský prieskum jaskyne a po viacnásobných pokusoch sa na prieskumníkov usmialo šťastie až v roku 1979, kedy bol prítokový sifón jaskyne definitívne prekonaný a pri tejto príležitosti vznikla aj pamäťová mapa nových priestorov (Steininger, Kucharovič, Sláčík, Pavlovič, Kyselica, Šťastný). Detailný prieskum a mapovanie tejto časti jaskyne vykonala až v roku 1981 skupina pod vedením Z. Hochmutha. Pre veľký rozsah prác si Z. Hochmuth, J. Kucharovič, P. Marek a V. Sláčík vybudovali za sifónom bivak, v ktorom strávili štyri dni. Nové priestory zamerali v dĺžke presahujúcej 600 m. Zameranie najnáročnejšej časti jaskyne, ktorou bol práve prítokový sifón spájajúci „starú jaskyňu“ s novými objavmi, pripadlo po dlhej technickej príprave až na rok 1984. Realizovalo sa dvomi nezávislými metódami a jeho postup detailne opisuje Hochmuth (2008), pričom jeho mapa bola publikovaná v monografii Hochmuth (2000). V súvislosti s projektom sprístupnenia jaskyne pre verejnosť v tom istom roku zameral hlavný ťah jaskyne prostredníctvom 16 bodov teodolitovým meraním J. Sýkora s kolektívom. V roku 1989 P. Uherek vo svojej práci použil náčrtok jaskyne so zaujímavou deformovaným pôdorysom, nepravidelne zrotovaným do roviny V – Z. Rôzne nepresnosti, neexistencia mapérskych zápiskov a hlavne neexistencia mapy spájajúcej obe časti jaskyne

prepojené sifónom do jedného celku privolali potrebu opätovného zamerania jaskyne koncom deväťdesiatych rokov (J. Szunyog s kolektívom). Z meraní hlavného ťahu jaskyňou a krátkych bočných chodieb vznikla za použitia počítačového programu Therion digitálna mapa. Jaskyňa však stále nebola zameraná kompletne. V súvislosti s obnovením myšlienky sprístupnenia jaskyne pre verejnosť sa z podnetu Správy slovenských jaskýň v roku 2007 pristúpilo k realizácii komplexného multidisciplinárneho prieskumu. Jeho úspešnosť však bola podmienená práve existenciou dostatočne presných mapových podkladov. Keďže na ich spracovanie sa ideálne javil práve počítačový model Therionu, boli sme nútení opätovne premerať západnú časť jaskyne po prítokový sifón, pričom sme nadviazali na mapové podklady J. Szunyoga a stabilizované body teodolitového meračského ťahu J. Sýkora.

Mapovanie v roku 2008

Meranie jaskyne zabezpečované Správou slovenských jaskýň prebiehalo zhruba od polovice januára do konca marca 2008. Zahŕňalo sedem meračských akcií s priemerným časom stráveným meraním 5 hodín. Zameralo sa 762 metrov, z ktorých prevažná časť bola už v minulosti známa a veľkú časť už aj rôzne meračské skupiny zamerali (Brodňanský a kolektív, Sýkora a kol., Szunyog a kol.). J. Szunyog s kolektívom meračov okrem hlavného ťahu jaskyňou zamerali aj niektoré odbočky, ale len smerom na východ od vchodu, a tak niekoľko významných odbočujúcich chodieb z hlavného ťahu, najmä na západ od Vstupnej siene, sa zameralo prvý raz v histórii až teraz. Terénne meračské akcie viedol L. Vlček a zúčastňovali sa na nich P. Staník

Rok 2008 – pred vchodom do Brestovskej jaskyne. Foto: P. Staník

Rok 2008 – zameriavanie hlavného ťahu Brestovskej jaskyne z člna. Foto: L. Vlček

Rok 2008 – vŕtanie meračského bodu. Foto: V. Mikula

Rok 2008 – fotodokumentácia jaskyne prebiehala v ťažkých podmienkach.

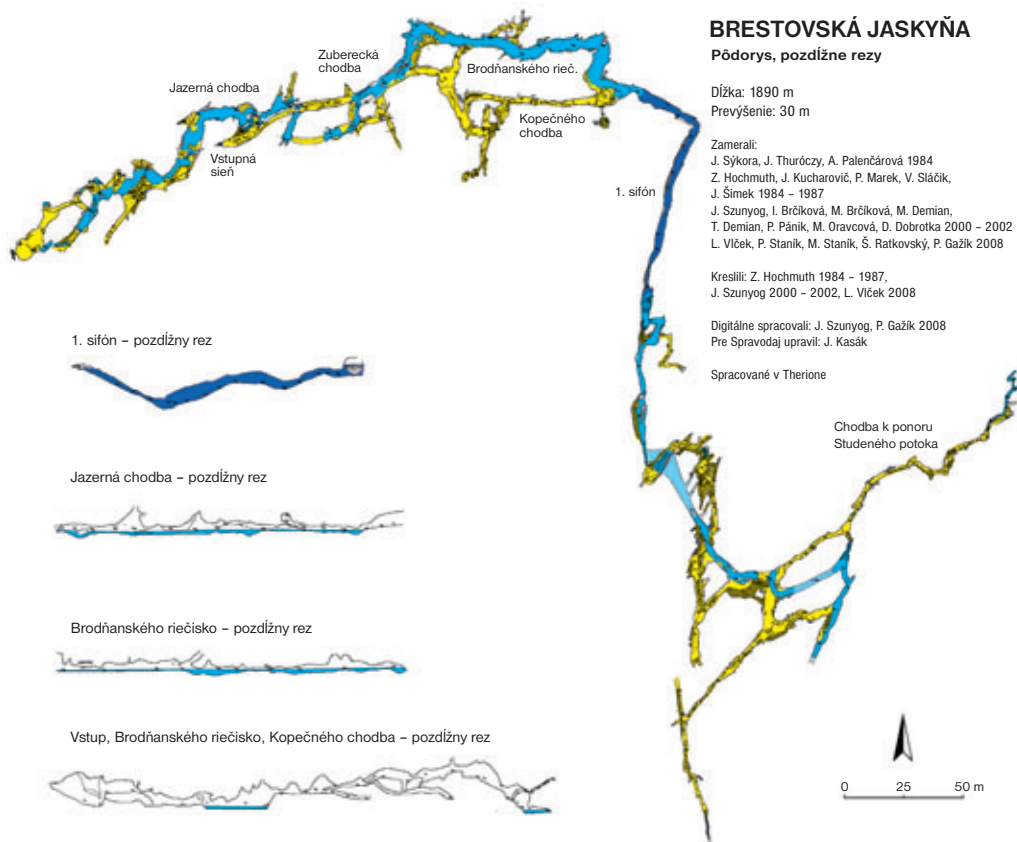
Foto: L. Vlček

(6 akcií/641 zameraných metrov), P. Gažík (3/463), V. Michalec (1/184), Š. Ratkovský (1/158), M. Staník (2/121), V. Mikula (2/109) a I. Tomáš (1/30). Na jednej akcii sa zameralo v závislosti od obťažnosti meračského pracoviska maximálne 184 metrov, najmenej len 40 metrov. Pri priemernej zameranej dĺžke 109 m za akciu sme merali rýchlosťou – znova v závislosti od obťažnosti pracoviska – len o niečo viac ako 20 m za hodinu (veľké chodby riečiska verzus plazivky a merania z vodnej hladiny). Meranie sa spočiatku realizovalo metódou polygónovej siete za pomoci stabilizovaných meračských bodov, geologického kompasu, šnúry a pásma. Neskôr nahradil pásmo a kompas digitálny diaľkomer/sklonomer Leica Disto A8 a anglický prístroj merajúci sklon/azimut SAP (Shetland Attack Pony), určený aj do tých najnáročnejších podmienok. Meračský zápisník tvoril milimetrový papier formátu A4 uložený do nepremokavého obalu, na ktorý sa zakresľovali zamerané priestory jaskyne súbežne s meraním v mierke 1:200. Na prvej akcii 18. 1., sme vo štvorici L. Vlček, P. Staník, P. Gažík a Š. Ratkovský zamerali hlavný ťah jaskyne od Gotickej brány Brodňanského riečiskom až po Sieň potápačov v dĺžke 158 m. Neodmysliteľnými pracovnými

pomôckami pri meraní nám boli vysoké neoprénové rybárske čížmy, gumené kombinézy a čln. Časť meračských ťahov sa robila priamo z člna. Druhá meračská akcia o štyri dni nato prebiehala za aktívnej pomoci V. Michalca a zamerali sa na jej priestory hlavného ťahu Jazernou chodbou zakončenou odtokovým sifónom v dĺžke 184 m. Išlo o prevažne nenáročné meranie vo veľkých chodbách, nachádzajúcich sa západne od vchodu do jaskyne, s výnimkou priestorov severne od

Vstupnej siene, kde sa meralo priamo z člna. Kuriozitou tejto akcie bolo niekoľko meračských bodov, ktoré sme na optimalizáciu polygónového ťahu museli navrtávať a umiestniť tesne nad hladinu vody, prípadne aj pod ňu. 31. 1. sme v dvojici L. Vlček a P. Staník zamerali 63 metrov blatistých plaziviek severozápadne od Jazernej chodby. Tento fragment jaskyne je zakončený úzkym zasutineným komínom, ústiacim blízko povrchu, ktorým jaskyňa výrazne nasáva prievan. Keďže na konci januára boli v Zuberci teploty presahujúce -15 °C, na to, aby sme dokázali zmerať tieto chodby, navliekli sme na seba hrubé kukly a po dve kombinézy, aby sme si navodili aspoň ilúziu relatívneho tepla. Po tejto ťažkej akcii sme sa do jaskyne dostali až o dva týždne a 14. 2. sme sem zavítali spolu s V. Mikulom, s ktorým sme zamerali odbočujúce priestory z hlavného ťahu Jazernej chodby v dĺžke 109 m. Keďže tu v niektorých prípadoch ide o vysoké, úzke a sutinou presypané komíny, došlo pri meraní k niekoľkým úrazom zapríčineným padajúcim jaskyniarom či padajúcou skalou. Následkom bolo našťastie len odloženie ďalšej akcie, tentoraz až o tri týždne určené na regeneráciu. 6. 3. nám vypadol P. Staník, ale meranie niekoľkých odbočiek medzi Vchodom a Jazernou

Nová mapa Brestovskej jaskyne – zjednodušená verzia

chodbou a severne od Brodňanského riečišťa v dĺžke 121 m sme zvládli s P. Gažíkom, V. Mikulom a I. Tomášom. Na každej meračskej akcii prebiehala súbežne s meraním aj fotografická dokumentácia pod taktovkou P. Staníka. 20. 3. sme sa sem vybrali aj s Paľovým synom Miškom Staníkom takmer výlučne na fotodokumentačnú akciu, počas ktorej sme súbežne zamerali viac než 40 m chodieb. V rovnakom zložení sme 27. 3. uskutočnili aj poslednú meračsko-fotodokumentačnú akciu, orientovanú na zameranie priestorov medzi Vstupnou a Retiazkovou sieňou v dĺžke 85 metrov.

Priebežne počas troch mesiacov mapovania jaskyne sa údaje z merania vkladali do počítača a za pomoci programu Therion z nich P. Gažík s pomocou cenných rád M. Budaja a S. Mudráka zo Speleoklubu Banská Bystrica vytvoril digitálnu mapu jaskyne. Nami zame-

rané priestory sme v mape napojili na geodetické súradnice J. Sýkora, pripojili sme k nim časti zamerané J. Szunyogom a kol. a ostávalo už len pripojiť priestor prítokového sifónu a potápačských objavov spoza neho z rokov 1979 – 1981. V tejto fáze nám vyšiel v ústrety Z. Hochmuth z Komisie pre speleopotápanie – pracovnej skupiny Východ; za jeho pomoci sa nám podarilo vykresliť v programe Therion celkovú pôdorysnú mapu jaskyne, zachytávajúcu všetky jej známe priestory. Celková dĺžka jaskyne k dnešnému dňu dosahuje **1890 m** pri denivelácii 30 m.

Slovenský kras – supplementum o Brestovskej jaskyni

Je nám príjemnou povinnosťou odovzdať čitateľom Spravodaja informáciu, že koncom roka 2008 uzrela svetlo sveta dlho očakávaná

knižka – špeciálne číslo časopisu Slovenský kras, venované Brestovskej jaskyni. Nachádza sa v ňom desať vedeckých a odborných článkov, zameraných na geológiu, geomorfológiu, hydrológiu, klímu, biológiu, ako aj históriu, ochranu a meranie Brestovskej jaskyne, v závere sa načrtáva súčasný stav ochrany a možnosti sprístupnenia jaskyne v budúcnosti. Supplementum Slovenského krasu vydala Správa slovenských jaskýň na 136 farebných stranách v náklade 400 ks, spolu so samostatnou prílohou – veľkoformátovou skladanou mapou Brestovskej jaskyne.

Výber z literatúry týkajúcej sa základného prieskumu a mapovania Brestovskej jaskyne

- ANONYMUS, 1923: Nová jaskyňa v Zubereckej doline. *Krásky Slovenska*, 3, 1: 44–45.
- BRODŇANSKÝ, J., 1958: Brestovská jaskyňa. *Slovenský kras*, 1: 114–115.
- BRODŇANSKÝ, J., 1959: Ponory Brestovskej jaskyne. *Slovenský kras*, 2: 128–130.
- BRODŇANSKÝ, J., 1961: Príspevok k poznaniu niektorých jaskýň v Chočskom pohorí. *Slovenský kras*, 3: 146–154.
- BRODŇANSKÝ, J., 1963: Z činnosti jaskyniarskej skupiny v Dolnom Kubíne. *Slovenský kras*, 4: 114–115.
- BRODŇANSKÝ, J., 1968: Krasové javy Oravy. *Zborník Oravského múzea, Oravský Podzámok*, 1.
- BRODŇANSKÝ, J., 1969: Z činnosti jaskyniarskej skupiny v Dolnom Kubíne. *Slovenský kras*, 7: 161–167.
- BRODŇANSKÝ, J., 1970: Krasová jama č. 1 s jaskyňou pri Brestovskej jaskyni. *Slovenský kras*, 8: 111.
- BRODŇANSKÝ, J., 1970: Podzemné krásy Oravy. *Krásky Slovenska*, 47 (6): 268–269.
- BRODŇANSKÝ, J., 1975: Prieskum Brestovskej jaskyne a okolia. *Krásky Slovenska*, 52 (1): 10–13.
- ČAPLOVIČ, P., 1950: Jaskyňa v Roháčoch. *Krásky Slovenska*, 27 (5–8): 198.
- DROPPA, A., 1972: Kras skupiny Sivého vrchu v Západných Tatrách. *Československý kras*, 23: 77–98.
- HLAVÁČ, J., 1982: Správa o činnosti Slovenskej speleologickej činnosti za rok 1981. *Spravodaj Slovenskej speleologickej spoločnosti*, Martin, 13(1): 14–27.
- HLAVÁČ, J., 1992: Významné speleologické objavy dobrovoľných jaskyniarov na území Slovenska za obdobie rokov 1970–1990. *Slovenský kras*, Martin, 30: 175–196.
- HOCHMUTH, Z., 1984: Výsledky speleopotápačského prieskumu Brestovskej jaskyne. *Slovenský kras*, 22: 151–156.
- HOCHMUTH, Z., 1998: História speleopotápačských výskumov na Slovensku. *Spravodaj Slovenskej speleologickej spoločnosti*, 29 (4): 45–51.
- HOCHMUTH, Z., 2000: *Problémy speleologického prieskumu podzemných tokov na Slovensku*. SSS a Katedra geografie PF UPJŠ Košice, 164 strán.
- CHOVAN, A., 1969: Správa z jaskyniarskeho týždňa v Brestovej. *Slovenský kras*, 7: 149–154.
- KÁMEN, M., 1968: Zraz jaskyniarov v Brestovej. *Krásky Slovenska*, 4 (12): 478.
- KUBÍNÝ, D., 1976: Správa o výsledkoch speleologických výskumov a prieskumov Slovenskej speleologickej spoločnosti. *Československý kras*, 27: 143–145.
- KUČERA, B. – HROMAS, J. & SKŘIVÁNEK, F., 1981: *Jeskyňe a propasti v Československu*. Praha, 1–252.
- LALKOVIČ, M., 2000: Jaskyniarstvo na Slovensku v medzivojnovom období. In: Z. HOCHMUTH, Ed.: *50 rokov Slovenskej speleologickej spoločnosti*. Zborník referátov z historicko-odborného seminára, Prešov, 7–15.
- MAREK, P., 1983: Brestovská jaskyňa. *Speleoforum*, Brno, 10–11.
- MAZÚR, E., 1955: Príspevok k morfológii povodia Studeného potoka v Liptovských Tatrách. *Geografický časopis*, 7: 15–45.
- RUBÍN, J. & SKŘIVÁNEK, F., 1963: *Československé jeskyňe a turistické zajímavosti ČSSR*. Praha, 1–105.
- SASVÁRI, T., 1999: Historický prehľad činnosti a dosiahnuté výsledky oblastnej skupiny č. 33 Aquaspael. *Spravodaj Slovenskej speleologickej spoločnosti*, 30 (1): 50–54.
- UHEREK, P., 1989: *Kras Západných Tatier*. Manuskript, SOČ, archív SMOPaJ, Liptovský Mikuláš, 1–30.
- ZÁZVORKA, V., 1926: Kras v Zuberecké dolině. *Sborník Československé společnosti zeměpisné*, 32: 283–284.

Na svete je mnoho jaskýň, ktoré sa využívajú ako sakrálné objekty. Aj na Slovensku poznáme prípady využitia jaskynných priestorov na kultové účely. Ale aby sa u nás konali cirkevné obrady v jaskyni, je naozaj výnimočný jav.

Keď katolícky kňaz Štefan Závodník (1813 – 1885), inak horlivý národnokultúrny, ľudovýchovný a osvetový pracovník, prišiel roku 1850 do Pružiny, stal sa farárom aj pre obyvateľov Mojtiňa. V tejto salašníckej obci v Strážovských vrchoch, vzdialenej od Pružiny skoro dve hodiny chôdze, žilo v tom čase okolo pol tisícky katolíckych veriacich. Keďže na Mojtiňa nemali kostol, museli navštevovať bohoslužby v pružinskom Kostole sv. Žofie, kde sa aj sobášili a dávali krstiť svoje deti.

Farár Závodník hľadal spôsob, ako dosiahnuť, aby Mojtiňčania nemuseli ďaleko chodiť do kostola. Zaumienil si, že na Mojtiňa dá postaviť cirkevnú školu, faru i kostol. Kým sa tak stane, rozhodol sa na náboženské obrady využiť – jaskyňu. Roku 1855 po vysvätení Jaskyne v Zraze (teraz Mojtińska jaskyňa, č. 4259 v Zozname jaskýň SR), ako o tom píše spisovateľ Ján Martiš, „...dal posvätiť kamenný oltár, dvoch sadrových anjelíkov, priniesol aj sadrovú sochu Sedembolestnej a 4 obrázky svätcov. Je to veľká jaskyňa, môže pojať 300 – 400 ľudí. Mojtiňčania sa tu schádzali na všetky obrady, ktoré vykonával sám kňaz Závodník (do jaskyne dochádzal z Pružiny na osedlanom koni).“

Prírodný kostol slúžil Mojtiňčanom celých päť rokov až do postavenia školy v roku 1860. Počas 2. svetovej vojny sa tento skalný chrám stal útočiskom a úkrytom mnohých rodín z Mojtiňa. Pred štyrmi rokmi Spolok sv. Vincenta de Paul na Slovensku a miestna Konferencia Lurdskej P. Márie na Mojtiňa upravili prístupový chodník k Mojtińskiej

jaskyni a v nej ako pamätník k 150. výročiu posvätenia jaskynného kostola postavili sochu sv. Jozefa. Menom tohto svätca, patróna cirkvi a pracujúcich, označili aj celú jaskyňu. Krajský úrad ŽP v Trenčíne roku 2006 udelil výnimku na využitie jaskyne na cirkevné podujatia za dodržania stanovených podmienok.

Je zaujímavé, že neďaleko Mojtiňa, nad cestou z Košece do Zliechova, sa nachádza iná jaskyňa, ktorá má kostol priamo v názve. V prípade jaskyne

Vnútrajšok jaskynného kostola so sochou sv. Jozefa.
Foto: P. Medzibradský

Vlčí kostol (č. 4303 v Zozname) však ide iba o podobnosť jaskynného priestoru s vnútrajškom kostola. Jej pomenovanie azda pochádza z čias, keď sa ešte v Strážovských vrchoch bežne vyskytovali vlky.

Správa o náleze mŕtvol v Číkovej diere

Zoltán Jerg, Speleoklub Minotaurus

Široká jaskyniarska aj laická verejnosť sa začiatkom tohto roka dozvedela z médií o náleze mŕtvol v jaskyni Číkova diera v Slovenskom krase. Keďže ide o nevednú udalosť s množstvom nejasností, rozhodol som sa podrobne opísať okolnosti nálezu a zároveň sa pokúsim vniesť viac svetla do tohto záhadného prípadu.

Stručný opis jaskyne

Číkova diera sa nachádza v južnej časti Plešiveckej planiny, zhruba 3 km na SSV od Plešivca, resp. 1,8 km na JJV od Ďulovej chaty. Veľký priepastovitý otvor $6 \times 2,5$ m leží vo svahu Fialového kopca, blízko JV okraja Číkovej lúky. Jaskyňa je známa od nepamäti a zaznačená aj v turistických mapách, napriek tomu, že je ďaleko od značkových chodníkov. Začína sa 15 m hlbokou šikmou priepastou (sklon nad 45°), ktorá prechádza do veľkej dómovitej siene. V hĺbke asi -8 m, pod 3 m kolmým stupňom je malá horizontálna plošina, kde sú na stenách staré nápisy z konca 19. a zo začiatku 20. storočia. Hlavný dóm je dlhý 50 m, široký 10 - 15 m a vysoký max. 8 m. Od vstupnej priepasti vedie dóm na ZJZ a končí sa mohutným závalom. Dno dómu tvorí prevažne balvanitá sutina, len na niektorých miestach je podlahový sinter a sintrové hrádze. Najhlbšie miesto jaskyne sa nachádza zhruba v strede dómu, pod západnou stenou (hĺbka -26 m), blízko miesta, odkiaľ sa dá vystúpiť na tzv. Poschodie. Je to 15 m dlhá strmo stúpajúca, pomerne vysoká chodba (výška 2 - 10 m), ktorú v hornej časti vyplňajú hlinité sedimenty. Jaskyňa dosahuje celkovú dĺžku zhruba 100 m.

Streda 7. januára 2009

Ako člen Speleologickej strážnej služby som bol skontrolovať jaskyne v najjužnejšej časti Plešiveckej planiny, lebo táto oblasť sa kontrolovala už dávnejšie. Na planinu som išiel z Paškovej o 11.00. K Číkovej diere som prišiel okolo 13.00. V blízkosti

vchodu som si nevšimol nič podozrivé. V snehu neboli žiadne stopy (predvčerom napadlo asi 5 cm snehu). Až keď som sa nahol nad priepasť, všimol som si, že na plošinke v hĺbke asi 8 m sú nejaké veci. Zhora som nevedel rozoznať, čo to je, preto som zlanil do jaskyne, aby som to overil. Domnieval som sa totiž, že pôjde o nejaké znečistenie (že tam niekto niečo nahádzal). Po zostupe na plošinku som zistil, že sa tam nachádzajú šaty (turistická vetrovka žltó-čiernej farby, nohavice tmavej farby), silne zablatené topánky zn. Garmont a krátky, asi 3 m kus lana. Vetrovka bola lanom priviazaná o skalné hodiny. Jeden koniec lana bol rozstrapkaný. Bolo mi to trochu podozrivé, ale ani vo sne ma nenapadlo, že tam nájdem mŕtveho človeka.

Keď som zlanil nižšie, v mieste, kde sa prechádza do dómu, som našiel na zemi špinavé, totálne zamotané lano, odhadom dlhé asi 20 - 30 m. Bolo rozťahané po zemi na dĺžke asi 5 - 6 m, jeden koniec bol tiež rozstrapkaný. Podľa značky som zistil, že ide o dynamické horolezecké lano. Toto lano bolo takej istej žltej farby ako krátky kus nájdený vyššie. Potom som prešiel celý dóm dookola pozdĺž steny a keď som sa vracal späť popri západnej stene, našiel som zelenú bundu a prázdnu igelitovú tašku. Vzápätí sa mi naskytol otrasný pohľad a v momente mi prebehol mráz po chrbte: v najnižšom bode dómu pod západnou

Ústie Číkovej diery. Foto: Z. Jerg

Šaty a topánky nájdené na plošine v hĺbke -8 m. Foto: Z. Jerg

stenou som objavil mŕtvolu! Celé telo bolo nahé, pokryté bielou plesňou, takže na prvý pohľad nebolo jasné ani to, či je to muž alebo žena. Pohľad to veru nebol príjemný. Telo bolo schúlené do kľbka (sedelo medzi skalami), ruky malo za chrbtom a hlavu sklonenú na pravú stranu. Na Poschodí som našiel ešte dve

sviečky, mincu, 1 PET fľašu, 1 sklenenú fľašku od alkoholu a zimnú pletenú čiapku zn. Kama. Mal som so sebou fotoaparát a keďže som predpokladal, že policajti asi budú mať problém sa sem dostať, všetko som fotograficky zdokumentoval a mierne šokovaný som vyliezol na povrch. Od jaskyne som odchádzal o 14.30. Celou cestou som špekuloval, čo sa tu vlastne stalo. O 15.30 som už bol v Paškovej. Večer som prišiel domov do Rožňavy.

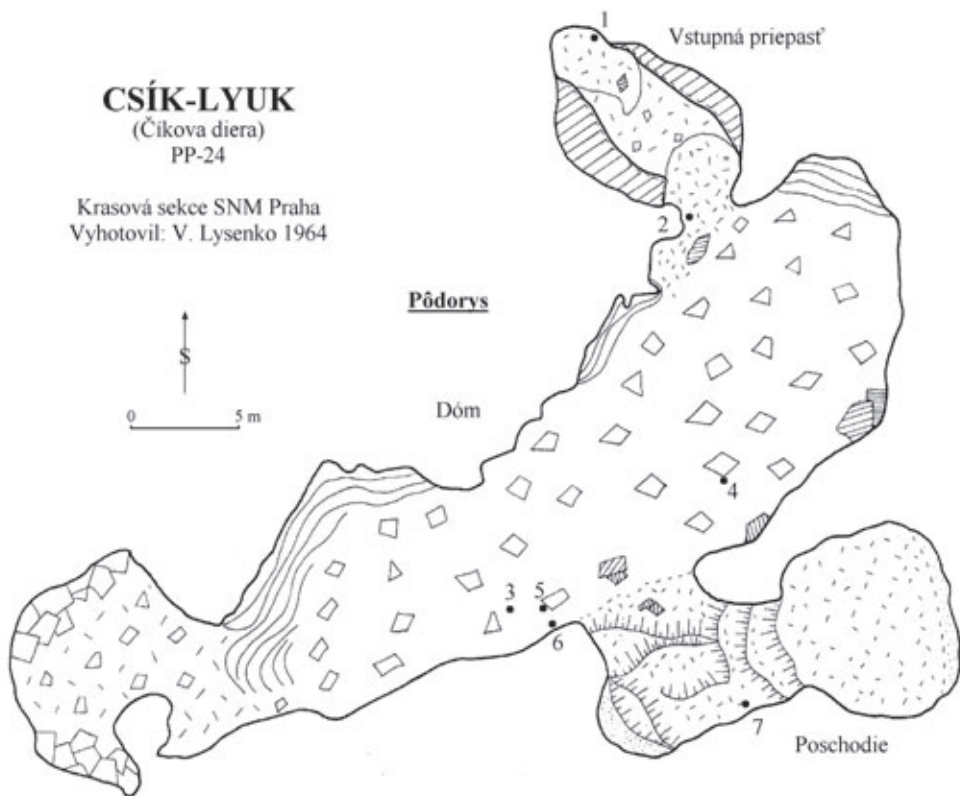
Ešte v ten deň okolo 22.00 som nález osobne oznámil na Obvodnom oddelení Policajného zboru v Rožňave, kde so mnou spísali oznámenie o náleze. Policajti boli z toho hotoví, keď som im odovzdal kompletný dokumentačný materiál (povrchovú mapu planiny s vyznačením Číkovej diery, mapu Číkovej diery so zaznačenou polohou mŕtvol, ako aj fotky napálené na CD). Takéhoto oznamovateľa vraj ešte nikdy nemali! Z mojej strany to bola samozrejmosť.

Centrálna časť Hlavného dómu. Foto: T. Máte

CSÍK-LYUK (Čikova diera) PP-24

Krasová sekce SNM Praha
Vyhotočil: V. Lysenko 1964

Mapa jaskyne s vyznačením polohy tela a nájdených vecí.

1 – vetrovka, nohavice, topánky, krátke lano, 2 – horolezecké lano, 3 – zelená bunda, igelitka, 4 – rukavice, 5 – telo neobohého, 6 – mince, 7 – čiapka s čelovkou, dve sviečky, dve fľašky, minca

Keďže som vedel, že hasiči väčšinou v jaskyniach nezasahujú, policajtom som dal kontakt na Ivana Račka, vedúceho Jaskynnej záchrannej skupiny Horskej záchrannej služby. Od policajtov som odchádzal s tým, že na druhý deň ráno po konzultácii s ich nadriadeným sa rozhodne, čo ďalej, a aby som v prípade potreby bol k dispozícii.

Cestou sme sa zastavili v Brzotíne, kde som o náleze informoval J. Kilíka, riaditeľa Správy NP Slovenský kras (on následne

Štvrtok 8. januára 2009

Ďalšiu činnosť už organizovali policajné zložky (OO PZ Rožňava a Plešivec). Ráno som sa o 8.00 dostavil na Okresné riaditeľstvo PZ v Rožňave, odkiaľ sme išli do Plešivca. Keďže jaskyňa leží v k. ú. obce Plešivec, prípad bol postúpený podľa miestnej príslušnosti Obvodnému oddeleniu PZ v Plešiv-

Transport neobohého na povrch. Foto: Z. Jerg

informoval Správu slovenských jaskýň). Ako zaujímavosť treba uviesť, že kým sme prišli do Plešivca, už tam bol štáb z TV JOJ! Na OO PZ v Plešivci nás už čakali 4 príslušníci Hasičského a záchranného zboru z Rožňavy, ktorých prizvali na akciu policajti. Počas krátkej porady som ako nálezca a znalec miestneho terénu informoval hasičov o všetkom, prebrali sme hlavne technické záležitosti zásahu (prístup k jaskyni, charakter jaskyne, možnosti kotvenia lán, či sú tam nejaké problematické miesta, aký materiál budeme potrebovať na transport atď.). Ubezpečili ma, že sa vedia bez problémov dostať do jaskyne. Takže asistencia chlapov z Horskej služby nebola potrebná. Asi o 9.00 sme išli na planinu 4 terénnymi autami a k jaskyni sme prišli okolo 9.30. Dve autá sme zaparkovali 100 m od vchodu, ďalšie dve asi 50 m od vchodu. Celkove sa nás na mieste zišlo asi 15 (asi 5 policajtov, 4 hasiči, 2 pracovníci z TV JOJ, asi 3 osoby z Plešivca a autor článku).

Samotná akcia v priepasti sa začala okolo 9.45. Dvaja hasiči ostali na povrchu (obsluha benzínového navijaka, pomocné práce, komunikácia pomocou vysielacky atď.). Ďalší dvaja hasiči (aj veliteľ zásahu npor. E. Kerekeš) a autor článku zostúpili do priepasti. Na základe pokynov policajtov sme ešte raz všetko dôkladne preskúmali a fotograficky zdokumentovali. Na strmom svahu pod vstupom do domu sme ešte našli 1 karabínu s popruhom, na Poschodí pod čiapku čelovku, asi 2 m od tela zopár českých a slovenských mincí a trošku ďalej zimné pletené rukavice tmavomodrej farby. Potom sme všetky veci pozbierali a vyniesli na povrch. Telo nebohého sme vložili do mŕtvolného vaku, upevnili na nosidlá a vyniesli na začiatok domu. Pomocou benzínového navijaka sme nebohého vytiahli na povrch. Kým sme boli v jaskyni, policajti prehľadali terén v okruhu niekoľko sto metrov, ale nič nenašli. Nosidlá s telom sme upevnili na strechu hasičského terénneho auta a zniesli sme dole z planiny. Od priepasti sme odchádzali asi o 12.15.

Cestou z planiny sme stretli aj I. Balciara a L. Gaála zo Správy slovenských jaskýň, ktorí nám išli oproti. V Plešivci potom privolaný lekár vykonal obhliadku tela. Predbežne vedel povedať len toľko, že ide o muža vo veku asi 40 – 50 rokov. V jaskyni bol minimálne niekoľko týždňov. K času a príčine smrti sa nevedel

vyjadriť, preto bola nariadená súdna pitva. Telo potom prevzala Pohrebná služba a previezla nebohého na súdne lekárstvo do Košíc. Hneď sa o tejto senzácii dozvedeli aj médiá, takže v Plešivci nás čakali už aj „markízaci“. Ja som ešte pobudol asi hodinku na OO PZ v Plešivci, kde ma vypočúvali ako svedka (Vo svojej výpovedi som okrem iného uviedol, že naposledy som kontroloval jaskyne v tejto oblasti 1. októbra 2008. Vtedy som v Číkovej diere nebol, iba pri vchode, a nič podozrivé som si nevšimol.) Spísali sme zápisnicu a okolo 14.00 ma policajti zobrali domov do Rožňavy. Ako to už býva pri takýchto prípadoch, aj teraz polícia začala trestné stíhanie za prečin usmrtenia.

Čo zatiaľ vieme?

Už počas vypočúvania sa ma ako jaskyniara policajti pýtali na môj názor, čo sa tam mohlo stať. Na základe toho, čo som v jaskyni videl, som od začiatku predpokladal, že nebohý bol skôr turista, ako jaskyniar. Nenašli sme totiž nijaký seriózny výstroj (prilbu, sedačku, zostupové, výstupové pomôcky a i.). V jaskyni sme našli len čelovku, lano a 1 karabínu s popruhom. Nejasnosti sú aj v tom, ako sa nebohý dostal do jaskyne (je veľa rôznych možností). Vonku, pri ústí priepasti, totiž nebolo nič, čo by nasvedčovalo, že dnu niekto je (žiadny batoh odložený pri vchode, ani lano ukotvené o strom a pod.). Lano sa našlo až na dne vstupnej priepasti.

V prvom rade bolo treba zistiť totožnosť mŕtveho muža. V jaskyni nájdené mince však už dali tušiť, že to asi bude nejaký Čech... Policajti medzi jeho šatami našli aj doklady (ja som šaty v jaskyni neprehľadával), takže už krátko po náleze bola známa totožnosť mŕtvol. Policajti zistili, že ide o 41-ročného Jana Lochmanna z Českej republiky, ktorý bol nezvestný od novembra 2008. Neskôr jeho totožnosť potvrdili aj rodinní príslušníci.

Jan Lochmann pochádzal z obce Třebestovice. Je to menšia obec v Stredočeskom kraji, má zhruba 800 obyvateľov. Leží pri 25. km diaľnice D11, asi 40 km východne od českej metropoly a 9 km juhozápadne od okresného mesta Nymburk. Mal vysokoškolské vzdelanie (vyštudovaný chemik), bol jedným z vysokopostavených pracovníkov v istej súkromnej firme, ktorá sa zaoberá konzultantskými

a inžinierskymi službami v oblasti ekológie, geológie a vodného hospodárstva. Údajne bol nadpriemerne inteligentný a ovládal niekoľko cudzích jazykov. Ako vášnivý vysokohorský turista viackrát navštívil aj Slovensko. Podľa oficiálnej informácie zo sekretariátu ČSS však registrovaným jaskyniarom nebol. Bol ženatý, mal dcéru a syna.

Zo strany médií bol o tento nezvyčajný prípad veľký záujem. Hneď sa začali vrtať v minulosti Jana Lochmanna a na povrch vyšli šokujúce skutočnosti. Mestský súd v Prahe vlni v októbri Lochmanna odsúdil na trojročný podmienený trest za to, že si pred dvoma rokmi údajne objednal prostredníctvom elektronickej pošty vraždu svojho šéfa. Za jeho smrť vraj ponúkal odmenu jeden milión českých korún. Verdikt mestského súdu ešte nebol právoplatný. Lochmann sa bránil tým, že išlo len o hru a mystifikáciu, ktorú nedotiahol do konca. K vražde nakoniec nedošlo. Od novembra polícia v Česku po Lochmannovi pátrala ako po nezvestnom. Lochmann totiž potom odišiel na služobnú cestu do Brna, odkiaľ sa už nevrátil a jeho mobilný telefón bol vypnutý. Na webových stránkach Polície Českej republiky sa v databáze hľadaných osôb uvádzalo, že 3. novembra 2008 bolo po ňom vyhlásené pátranie. Vzhľadom na vyššie uvedené skutočnosti sa hneď objavili indicie, či nebol Lochmann zavraždený. Potvrdiť alebo vyvrátiť tieto špekulácie mohli až výsledky súdnolekárskej pitvy. Avšak ani pitva nevnesla viac svetla do tohto prípadu. Podľa predbežných výsledkov pitvy sa totiž cudzie zavinenie nezistilo (na tele sa nenašli znaky násilia) a príčinou smrti bolo podchladenie.

Stále však je ešte veľa nezodpovedaných otázok... Čo robil Lochmann v jaskyni v Slovenskom krase, 500 km od miesta bydliska? Ako sa dostal do Slovenského krasu? Ak autom, kde je jeho auto? Kde má mobil? Prečo bol sám? Prečo bol nahý? Ak naozaj nebol zranený, prečo sa nesnažil dostať z jaskyne?

Podľa neoficiálnych informácií z Čiech sa uvažovalo aj o možnosti, či sa Lochmann neskryval v jaskyni dlhší čas. Ja si myslím, že asi nie. V jaskyni sa totiž nenašli žiadne zvyšky potravín, ani nijaké obaly, konzervy, vrecúška atď. Nenašli sme ani stopy ohniska. Sviečky boli

rozmiestnené na Poschodí, kde je teplejšie (12. 3. 2006 sme tu namerali 7,1 °C), a bolo vidieť, že ich niekto aj použil, ale len na krátky čas.

Ak naozaj nebol Lochmann zranený, mal veľkú šancu sa zachrániť. Zdatnejší lezci by z jaskyne boli schopní vyliezť aj voľne (treba prekonať len previs na 3 m hlbokom stupni). Potvrdili mi to viacerí jaskyniari, ktorí jaskyniu poznajú. Ak nebol skúsený lezec, z dómu mohol vynosiť na plošinku toľko skál, aby ten previs prekonal. Intenzívna fyzická záťaž zároveň človeka zahreje, a tým sa aj chráni proti podchladeniu. Ale v jaskyni sme nenašli ani náznak takej činnosti, ktorý by svedčil aspoň o nejakej snahe o sebazáchranu! Domnievam sa však, že šaty boli ponechané a pre istotu aj uviazané na viditeľnom mieste úmyselne, ako určitá forma odkazu (ako napr. „tu ma hľadajte, tu som“). Sám som nebolého našiel práve vďaka tomu, že som si zhora všimol tieto veci. V súvislosti s oblečením treba ešte uviesť, že som v jaskyni nevidel nijakú spodnú bielizeň ani ponožky. Či sa vôbec našli v šatách alebo v topánkach takejto časti odevu, neviem. Je to trošku čudné.

Vo februári som požiadal Prezídium Policajného zboru v Bratislave, aby ma o prípade informovali, ale z poskytnutých informácií som sa veľa nového nedozvedel. Policajné vyšetrovanie ukázalo, že Jan Lochmann na Slovensko pricestoval vlakom. K viacerým otázkam sa nevedeli vyjadriť, lebo vyšetrovanie stále prebiehalo a podrobnú pitevnú správu ešte nemali k dispozícii.

Záver

Aj keď prípad zatiaľ nie je uzavretý, rozhodol som sa ďalej už nečakať na nové informácie a príspevok publikovať, aby nestrácal na aktuálnosti. Ďakujem jaskyniarom z OS Rimavská Sobota a SK Minotaurus za zber údajov o tomto prípade, ako aj policajtom z OO PZ v Plešivci za poskytnuté informácie. Z dosiaľ známych faktov si každý jaskyniar môže vytvoriť vlastný názor na túto nezvyčajnú udalosť.

Jaskyniarstvu sa venujem pomaly už 20 rokov, ale na takýto prípad sa nepamätám. Dúfam, že to bol prvý a posledný takýto „objav“. Taký škaredý začiatok roka, aký som mal ja, nikomu neprajem. Radšej budem objavovať tie kilometre chodieb, o ktorých všetci snívame.

Zhoda náhod a iniciatíva J. Zelinku priviedla v septembri 2008 do Liptovského Mikuláša nadšenú jaskyniariku Oľgu Ivanovnu Kadebskú z ruského mesta Kungur, ktorá mala v múzeu prednášku o Kungurskej ľadovej jaskyni. Počas niekoľkých večerných rozhovorov vzniklo viac námetov na cesty do zasľúbenej Ruskej federácie a koncom januára 2009 sa jeden plán stal realitou. Na obed 26. 1. z Bratislavy odlieta sedem jaskyniarov (Peter Fiodorovič Magdolen, Ľubomír Janovič Očkaik, Zdenko Dušanovič Jurík, Peter Oldřichovič Vaněk, Milan Antonovič Blusk, Martin Jarovič Kučera a Peter Janovič Golubek) do miliónového mesta Perm cez Moskvu.

Perm

Zavčas rána 27. 1. pristávame v Perme, kde nás čaká Oľga Ivanovna s tromi autami. Začiatok výpravy je poznačený zabudnutím cenného zápisníka z expedície Sibír 2000 v lietadle, ktoré odlieta hneď do Moskvy. Tu Oľga prvýkrát predstavuje svoje organizačné schopnosti, keď zabezpečí jeho uchovanie v Moskve a dopravu naspäť do Permu. Ubytujeme sa na ubytovni pri univerzite, obedujeme s vedúcim katedry turistiky a poobede absolvujeme prehliadku mesta so zhovorčivou Anastasiou Vladimirovnou Firsovou, ktorá nám ukazuje okrem kultúry, priemyslu a architektúry aj geologický odkryv, na základe ktorého anglický geológ R. I. Murchinson v roku 1841 nazval najmladší útvar prvohôr podľa tohto uralského mesta. Nasledujúci deň absolvujeme prehliadku múzea ruskej dediny v Chochlovke, kde je časť expozície venovaná získavaniu soli na Urale. Poobede prednesieme prednášku o krase a jaskyniach Slovenska na univerzite v Perme, ktorej sa zúčastnilo asi 30 záujemcov, medzi nimi aj miestni jaskyniari a N. G. Maximovič, syn známeho karsológa, ktorý pracuje na univerzite v Perme v prírodoved-

nom inštitúte. Večer sa presúvame v zápachach po zasneženej ceste do asi 100 km vzdialeného Kunguru.

Mesto Kungur a jeho ľadová jaskyňa

Kungur je mesto v predhorí Stredného Uralu, založené v druhej polovici 17. storočia. Nachádza sa juhovýchodne od Permu, má asi 70 000 obyvateľov a je to posledná, alebo aj prvá európska zastávka na Transsibírskej magistrále, železničnej tepne, ktorá spája Moskvu, Sibír a Ďaleký východ. Kungur je známy aj z geologického hľadiska, pretože jeden stupeň v spodnom perme sa nazýva kungur.

Pohľad na riekou Sylvu z vyvýšeniny nad jaskyňou.

Foto: P. Holúbek

Dominantou mesta je Ľadová hora, vyvýšenina medzi riekami Sylva a Šakva s nadmorskou výškou 217 metrov, čiže vypína sa 100 metrov nad hladinu riečnej siete. Jej plocha zaberá 22 km² a z jaskyniarskeho hľadiska je zaujímavá tým, že ju budujú krasové horniny. V jej juhozápadnej časti sa nachádza známa Kungurská ľadová jaskyňa. Ide o lokalitu vytvorenú v sadrovcoch a čiastočne aj dolomitoch permského veku. Jej dĺžka podľa údajov z roku 1983 dosahuje 5,7 km. Vstupná časť jaskyne je celoročne zaľadnená (dómy Briliantový, Polárny a Dante), typ ľadu je tu

Vchod do Kungurskej ľadovej jaskyne.
Foto: P. Holúbek

veľmi podobný našej Demänovskej ľadovej jaskyni. V zimnom období jaskyňa intenzívne nasáva studený vzduch, vstupné časti sa podchladzujú a dlhoročný ľad vydrží aj v letných horúčavách. Teplý vzduch vychádza na povrch z úzkej pukliny v prevalenej depresii nad jaskyňou. Už z diaľky je pri silnom mraze dobre viditeľný biely oblak. V Briliantovom dome je najchladnejší mesiac február s priemernou teplotou $-10,4^{\circ}\text{C}$ a najteplejší august s priemernou teplotou $-0,4^{\circ}\text{C}$. V stabilnej klimatickej zóne teplota kolíše okolo $+5^{\circ}\text{C}$. V jaskyni sa nachádza až 70 jazier, ktoré majú celkovú plochu okolo 7500 m^2 , čo predstavuje 11 % známej plochy podzemných priestorov. V týchto vodoh zatonených priestoroch sa zistil výskyt endemita, kriváka *Crangonyx chlebnikovi maximovitshi*, ktorý je známy iba z niekoľkých lokalít v okolí Kunguru.

Jaskyňa má horizontálny charakter, iba na niektorých miestach sú vytvorené kolmo stúpajúce komíny, ktoré prerazávajú vrstvy nadložných dolomitov a smerujú na povrch pod depresie a závrty na Ľadovej hore. Krasový proces v sadrovcach je podstatne rýchlejší ako v klasických vápencoch či dolomitoch a vek Kungurskej jaskyne sa odhaduje iba na 10 – 12 tisíc rokov. Na Ľadovej hore sa prepadliská, špecifické dôsledky krasovatenia sadrovcov, objavujú pomerne často, štatisticky dvakrát do roka. Od roku 1940 ich tu bolo zaevidovaných 164. Najväčší prepád mal priemer 10 metrov a hĺbku do 8 metrov. Avšak nad samotnou

jaskyňou sa tieto prepadliská objavujú riedko. Naposledy sa tak stalo nad sieňou Krestovoj v marci roku 2002. Prepadlisko malo rozmery 4×6 metrov a hĺbku 7 metrov. Z týchto dôvodov od roku 2005 v jaskyni vykonáva Banícky inštitút Uralskej sekcie Ruskej akadémie vied (Горный институт УрО РАН) seizmický monitoring. Nemá za úlohu iba registrovať prepady, ale aj signalizovať vznik trhlín v krasovom masíve. Popri tomto monitoringu sú tu inštalované snímače na automatický zber údajov z rôznych miest jaskyne o teplote vzduchu a vody, vlhkosti vzduchu a atmosférickom tlaku. Prevádzka jaskyne je najmä pre väčšie riziko

závalov oproti našim lokalitám zložitejšia. Každý deň pred prvým vstupom si celú trasu prezrie odborník – baník, ktorý povolí vstup turistov do podzemia. Meno každého turistu, čo vstúpi do jaskyne, musí byť zaznamenané v špeciálnom zošite. Najväčšiu návštevnosť, vyše 200 000 osôb, dosiahla jaskyňa v roku 1980, najmenšiu v roku 1995, keď klesla pod 50 000. Aktuálne sa jej ročná návštevnosť pohybuje okolo 100 000 osôb a priemerná ročná návštevnosť v rokoch 1924 – 2000 bola 80 000 záujemcov. Jaskyňa je v súkromných rukách a vstup do podzemia stojí v prepočte okolo 8,5 €.

História Kungurskej jaskyne siaha do prehistorickej doby. Neďaleko od jej vchodu sa nachádza hradisko, ktorého vek archeológovia datujú do 9. – 11. storočia. Podľa legendy sa družina atamana Jermaka v 16. storočí pomýlila a neplávala na východ na Sibír po rieke Čusovoj, ale na juh po rieke Sylve. Keď kozáci zistili svoju chybu a vracali sa späť, rieka zamrzla a boli nútení na nej zimovať. Pri budovaní príbytkov objavili jaskyňu, kde sa vraj uchýlili a vydržali až do jari. V roku 1703 bol na základe nariadenia imperátora Petra I. do Kunguru vyslaný geograf S. U. Remezov, ktorý nakreslil mapu okolia a prvý plán jaskyne. Roku 1733 profesor petrohradskej Akadémie vied J. G. Gmelin, účastník Veľkej druhej kamčatskej severnej expedície, meral teplotu v Kungurskej ľadovej jaskyni (prvé známe meranie teploty v jaskyni na svete) s cieľom objasniť vznik

celoročnej ľadovej výplne. V roku 1914 jaskyňu navštívila sestra manželky ruského cára Mikuláša II. Alexandry Fjodorovny, Viktória (1863 – 1950) s dcérou, princeznou Lujzou (1889 – 1965), ktorá bola v rokoch 1950 – 1965 švédskou kráľovnou. V tom istom roku si vzal do prenájmu jaskyňu aj s pozemkom na 12 rokov za 300 rubľov kungurský mešťan A. T. Chlebnikov (1877 – 1951), ktorý sa po revolúcii v roku 1917 stal aj jej prvým správcom, sprie-

exkurzia. Roku 1948 Moskovská štátna univerzita založila pri jaskyni výskumnú stanicu, ktorú v roku 1952 prebralo uralské oddelenie Akadémie vied ZSSR. Na prácach pri výskume jaskyne sa vystriedali významné jaskyniarske osobnosti, ako G. A. Maximovič, V. S. Lukin, V. N. Dublianskij, V. N. Andrejčuk a mnoho iných. V súčasnosti je to jedna z troch sprístupnených jaskýň v európskej časti Ruska a jediná s celoročným zaľadnením.

*Historický nápis z návštevy princeznej Lujzy.
Foto: P. Holúbek*

vodcom, ale aj ochrancom. V jaskyni pôsobil 37 rokov. Jeho reklamné aktivity na získanie návštevníkov do jaskyne boli najmä na železničnej stanici Transsibírskej magistrály v Kungure, kde sa pohybovalo najviac potenciálnych klientov. Záujemcov vystrojil obuvou, odevom, sviečkami, fakľami a bengálskym ohňom. Návšteva jaskyne k Veľkému podzemnému jazeru trvala okolo 5 hodín. Cena za sprevádzanie sa zjednávala, ale nebola príliš vysoká, vstupné hodiny neboli vyhradené, po jaskyni sa sprevádzalo, kedykoľvek si to klienti priali. Chlebnikov mal podľa zmluvy právo sprístupňovať jaskyňu. Rozšíril tu vchod a úzke miesta, stupne zabezpečil rebríkmi a budoval pohodlné chodníky.

V roku 1937 jaskyňu navštívila skupina účastníkov 17. medzinárodného geologického kongresu. Za zmienku stojí skutočnosť, že práve kvôli nim sa tu vyrazil nový pohodlný vchod. S jeho betónovaním sa skončilo 1. mája a už 14. mája sa tu uskutočnila kongresová

Naše pôsobenie v Kungurskej ľadovej jaskyni

V Kungurskej ľadovej jaskyni sme sa snažili od 29. 1. do 1. 2. v oblasti Meteorového domu prekopávaním postúpiť smerom na severovýchod, kde by sa podľa geofyzikálnych metód a historických dokumentov mali vyskytovať ďalšie priestory. Speleologický prieskum sa mierne odlišoval od tradičných slovenských zvyklostí. Pracovníci jaskyne nám dali k dispozícii elektrické zbíjacie kladivo, ktoré sme predlžovačkou napojili na rozvod v jaskyni a vesele sme rozrušovali bloky aj uberali z masívu. Rozšírením asi dvojmet-

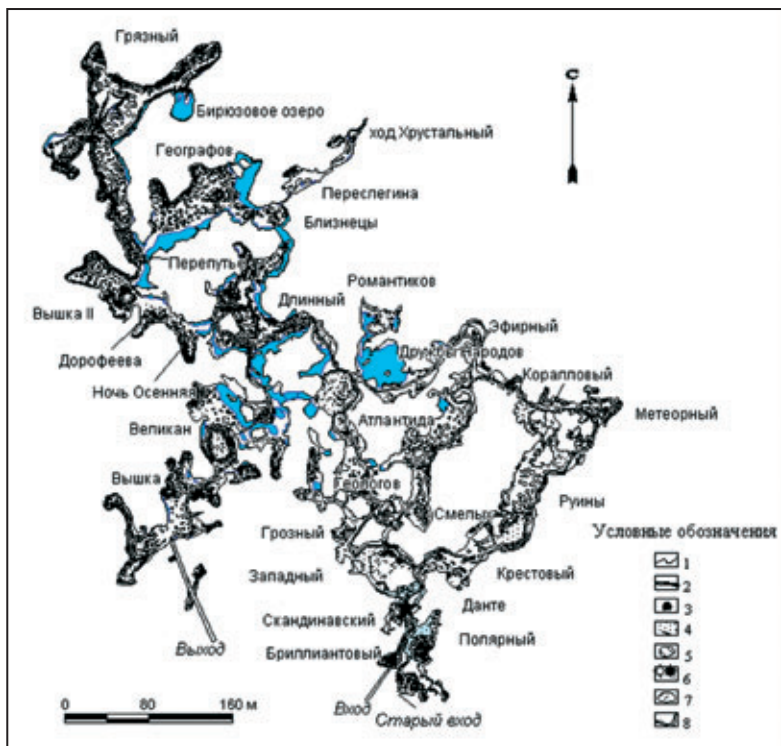
rového úseku sme sa dostali do kaverny s pôdorysom 2 x 2 m, z ktorej klesalo studňovité pokračovanie do blokoviska a podobná, asi 3 m dlhá plazivka smerovala naspäť pod dóm. Tieto postupy nemožno nazvať úspechom. Ďalší deň sme zbíjali smerom na severo-severovýchod z okrajovej časti toho istého dómu, no po dvoch metroch sa nádejný smer uzavrel hlinou a vodou. Dlhodobejšie pracovné nasadenie by možno prinieslo očakávané nové priestory, nie je tu však cítiť povzbudzujúce prúdenie vzduchu.

V oblasti vchodu sme zamerali 44,59 metra nezdokumentovaných priestorov v úžinách končiacich sa závalom s prievanom. V spolupráci so seizmológmi z permskej univerzity sme sa v jaskyni bezvýsledne pokúšali o impulz, ktorý by pomohol nastaviť ich seizmickú aparatúru. Správca Dobšinskej ľadovej jaskyne s Oľgou Ivanovnou konzultoval problémy zaľadnenia a prevádzky oboch lokalít. Pre pracovníkov Kungurskej ľadovej

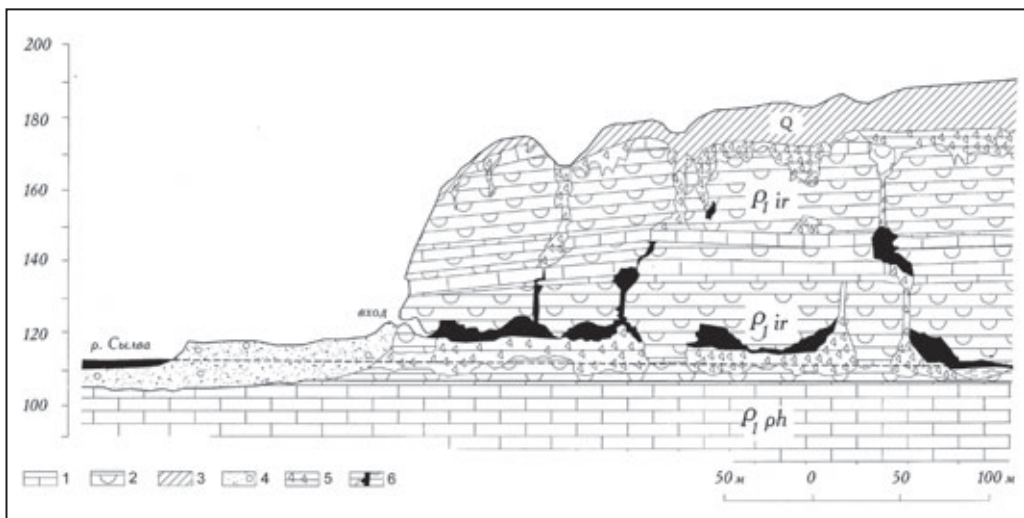
jaskyne sme uskutočnili prednášku o krase a jaskyniach Slovenska a zúčastnili sme sa nezabudnuteľného večierku, kde sme utužovali družbu medzi Slovenskom a Ruskom.

Počas krátkého pobytu v tejto jaskyni sme mali možnosť porovnať naše vápencové lokality s touto sadrovcovou. Z porovnania vyplynulo: 1. sadrovce sú oproti vápencom ľahšie a mäkkšie, dá sa do nich rýpať nechťom a aj veľké sadrovcové bloky sa ľahko rozbieajú obyčajným kladivom; 2. sadrovce sa ľahko rozpúšťajú vo vode a voda kvapkajúca z komína údajne za jeden rok dokáže vytvoriť v sadrovci až 10 cm hlbokú jamku; 3. nevytvára sa tu kvapľová výzdoba; 4. častým javom sú tu závaly

a opady platní zo stropu; 5. sadrovce tvoria vrstvy s maximálnou mocnosťou do sto metrov, na rozdiel od vápencov, ktoré dosahujú podstatne väčšie hrúbky.

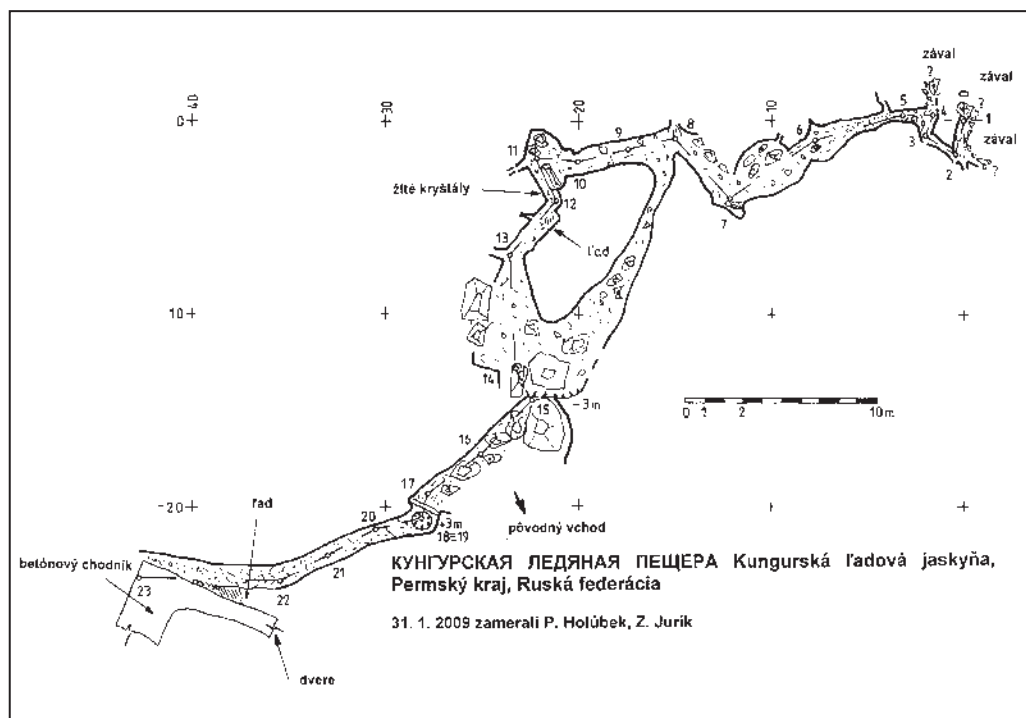
Mapa Kungurskej ľadovej jaskyne

Geologický rez jaskýňou.

Vysvetlivky: 1 – dolomity, 2 – sadrovce, 3 – bliny, 4 – riečne sedimenty, 5 – bloky sadrovca, 6 – jaskynné priestory

Mapa priestorov v oblasti vchodu do jaskyne

Pani ľadovej hory

Keď som ako dieťa čítal povesti P. P. Bažova o uralských drahých kameňoch, v ktorých hlavnú postavu zohrávala mýtická Pani Medeného vrchu, tak ma ani vo sne nenapadlo, že po niekoľkých desiatkach rokov navštívím túto oblasť osobne a dokonca budem mať časť poznať Pani ľadovej hory, Oľgu Ivanovnu Kadebskú, zanietenú odborníčku, ktorá sa angažuje v prieskume a ochrane Kungurskej ľadovej jaskyne. Ako pracovníčka Ruskej akadémie vied eviduje a študuje krasové prepady v oblasti Kunguru, ako pedagogička pôsobiaci v Perme na univerzite vyučuje geológiu a geografiu. V spolupráci s filmármi natočila veľa dokumentov o krase a jaskyniach z Permskej oblasti, ktoré slúžia ako zdroj poznania a vzdelávania v speleológii a vlastivede. Podieľala sa aj na vybudovaní laboratória pri jaskyni, ktoré sleduje jej vnútorné pomery. V súčasnosti sa z jej iniciatívy intenzívne pracuje na zápise jaskyne do zoznamu svetového prírodného dedičstva UNESCO. Aj preto navštívila Slovensko, kde už sú skúsenosti

s touto formou ochrany jaskýň. Vypočítať všetky jej aktivity v oblasti speleológie a cestovania by asi ďalej nemalo zmysel, ale nielen pre nás je Oľga Ivanovna Paňou ľadovej hory.

Perm na Slovensku, Slovensko v Perme

Mesto Perm dalo názov celému geologickému obdobiu v prvohorách, takže možno s istou dávkou zveličenia tvrdiť, že je to významné mesto pre všetkých geológov. Rozmýšľali sme, ako by sme si toto mesto uctili, a prišli sme na nápad s výmenou hornín. Z oblasti Čierneho Váhu sme zobrali skalky permského veku, ktoré sme zanechali na nasledujúcich miestach: 1. mesto Perm, 2. Kungurská ľadová jaskyňa, 3. múzeum firmy Silvinít, 4. zbierka hornín O. I. Kadebskej, 5. jaskyniar-sky klub v Perme. Jeden kamienok sme však priniesli domov a vrátili sme ho na miesto, odkiaľ sme ho zobrali. Z permského sadrovca sme si doniesli domov vzorky. Jednu z nich sme umiestnili v permských horninách na Čiernom Váhu, takže názov tejto kapitoly možno brať doslovne...

Pohľad na prepadisko v Bereznikoch. Foto: archív Ruskej akadémie vied

ťažbe si banskí inžinieri musia počínať veľmi obozretne, aby sa voda z povrchových vrstiev nedostala do nižších polôh a nezatopila baňu, čo sa už v jednej solikamskej bani aj stalo. V neďalekom meste Berezniki sa nedodržaním technologických postupov zaplavili vyťažené chodby v obdobnej bani, následne sa narušila stabilita masívu a priamo v meste vzniklo gigantické prepadisko s priemerom takmer 500 metrov. V jeho okolí sa evakuujú a búrajú budovy, odborníci pracujú na stabilizácii pomerov. Aj v budove Ruskej akadémie vied, ktorá sa nachádza neďaleko prepadu, sa prejavujú následky kolapsu, na stenách sa objavujú drobné trhliny.

Solikamsk

Solikamsk predstavuje jedno z najstarších uralských miest. Pod názvom Soľ Kamskaja bolo založené už roku 1430. V 16. – 18. storočí tu bolo centrum ťažby soli v Rusku. Roku 1934 tu založili priemyselný podnik na ťažbu chloridu draselného, ktorý v roku 2009 oslavuje 75. výročie existencie ako firma Silvinit (www.silvinit.ru). Až 93,5 % jej produkcie predstavuje chlorid draselný, ktorý sa používa v poľnohospodárstve na hnojenie pôdy. Z podzemia sa ho každoročne vyťažilo okolo 5 miliónov ton. Ďalším produktom (vyše 1 %) firmy je karnalit (horčíkový minerál), ktorý sa uplatňuje pri výrobe titánu. Viac ako 2 % produkcie Silvinitu tvorí kamenná soľ. Na základe intervencie Oľgy Ivanovny sme tu 4. 2. 2009 sfárali do hĺbky okolo 300 metrov na horizont, kde sa ťaží chlorid draselný. Je tu stála teplota 8 °C. Po vystúpení z výťahu nás autobus previezol niekoľko kilometrov ku kombajnom typu Ural, ktoré neúprosne ťažia staré sedimenty permského veku. Je tu pomerne prašno a sucho. Nad ložiskom sú nepriepustné vrstvy a voda sa tu objavuje iba ako kondenzovaná v letnom období, keď sa vďaka vetraniu do chladného podzemia dostáva teplý povrchový vzduch. Pri ťažbe sa nenachádzajú žiadne dutiny, ako sa to občas stávalo napríklad v poľskej bani na soľ vo Vieličke. Vo vyťažených priestoroch sa prevádzkuje speleoterapia, viac informácií o tom je na stránkach www.speleonik.ru. Pri

Višera

Višera je ľavostranný prítok rieky Kama, dĺžkovo piaty tok Permského kraja. Na jej hornom toku je od roku 1991 chránené územie s rozlohou 241 200 hektárov. V tejto oblasti sme plánovali viacdňový pochod na lyžiach po krasových oblastiach s bivakom pod holým nebom. Oľga Ivanovna na túto akciu zabezpečila ako sprievodcu skúseného polárnik a expedičného turistu Serjožu Šišmakova z Kunguru. Ide o zamestnanca firmy, ktorá ťaží ropu a plyn na ďalekom severe. Jeho historky z práce sa počúvajú so zatieneným dychom, veď predstava, že z vrtu hlbšieho ako kilometer vytryskne plyn pod tlakom 900 atmosfér, ktorý celú vrtnú súpravu rozmetá, je pre Európana azda taká vzdialená ako pád Tunguzského meteoritu. Keď sa vrt zapáli, horí aj niekoľko mesiacov, nič sa obrovské množstvá drahocenného plynu, ale inej technológie dnes niet.

Predpoveď počasia s nízkymi teplotami skrížila naše plány. Oľga Ivanovna usúdila, že nocovať v prírode by mohlo byť drsné, a tak sme v dňoch 4. – 6. 2. spali v dedine Višerogorsk. Vystúpili sme tu na 780 metrov vysoký Pomjanennyj (Kolčimskij) kameň. S drevenými lyžami a v zimných ruských kapcoch to bol nezabudnuteľný zážitok. Nasledujúce ráno teplota klesla na drsných -42 °C. Na lyžiach sme sa spustili po rieke Višere ku Govorlivému kameňu a vystúpili k Ľadovej jaskyni. Vstup do nej predstavuje 8 metrov hlbokú priepasť, no

Krasová oblasť Govorlivij kameň. Foto: P. Vaněk

Pohľad na teplomer. Foto: P. Vaněk

pri teplote okolo -40°C sa nenašiel nik, kto by si len pomyslel na obliekanie kombinézy a sedačky. Predpoveď počasia hlásila na nasledujúce dni ďalšie ochladenie. Naša Oľga Ivanovna, tak ako Napoleon pri Moskve, zahlásila ústup, nechcela riskovať niekoľkodňový nútený pobyt v drevenom domčeku, pretože pri tejto teplote majú aj na mráz zvyknutí bratia Rusi problém s prevádzkou motorových vozidiel.

Opäť Perm

Po príchode do Permu 8. 2. okolo obeda sa nás ujímajú miestni jaskyniari. Odvezú nás do reštaurácie, kde sa najeme a potom ideme do klubu, kde máme opäť prednášku o sloven-

ských jaskyniach. Potom sa presúvame do panelákového bytu jaskyniarky Uliany, kde čakáme do tretej hodiny rannej. Tento čas trávimе družnými rozhovormi. Zaujme nás napríklad skutočnosť, že v roku 1990 bola založená Asociácia jaskyniarov Uralu, ktorá združuje záujemcov o prieskum krasu na celom rozsiahlom území medzi Európou a Áziou. Podľa jaskyniara Igora Lavrova je na Urale evidovaných okolo 2200 jaskýň a z toho až 750 v Permskom kraji. Zaujímal nás napríklad názor miestnych jaskyniarov na pôsobenie moskovskej firmy Cavex v speleológii. Boli sme potešení, že ich názor bol veľmi blízky nášmu. Nakoniec nás naši noví priatelia odviezli autami na letisko, kde sa začala naša spiatočná cesta domov...

Podakovanie

Pri bilancovaní nášho pobytu na Urale treba poďakovať najmä O. I. Kadebskej za dokonale naplánovaný program a nevšednú starostlivosť, S. S. Krivoščekovi za príjemné chvíle, S. Šišmakovi za ochotu sprevádzať nás na našom výlete na sever, rybárom, seizmológom a pracovníkom stacionára za obetavosť, sprievodcom a sprievodkyniam z Kungurskej ladovej jaskyne za nezabudnuteľný večierok a samozrejme aj jaskyniarom z Permu (www.perm.speleo.ru) za ich ochotu venovať sa nám.

Literatúra

- BAŽOV, P. 1973: Malachitová škatuľka, Mladé letá, Bratislava.
- ДОРОФЕЕВ, Е. П. – ЛУКИН, В. С. 1970: Кунгурская ледяная пещера. Пермь.
- ДОРОФЕЕВ, Е. П. – АНДРЕЙЧУК, В. Н., 1990: Кунгурская ледяная пещера. Пермь.
- ДУБЛЯНСКИЙ, В. Н. а кол., 2005: Кунгурская Ледяная пещера: опыт режимных наблюдений. Екатеринбург.
- KOL. 1977: Malá zemepisná encyklopédia ZSSR, Obzor, Bratislava.
- KOL. 2007: Пермский край, Путеводитель и энциклопедический справочник, Пермь.
- МАКСИМОВИЧ, Е. Г. – МАКСИМОВИЧ, Н. Г. – КАТАЕВ, В. Н. 2004: Георгий Алексеевич МАКСИМОВИЧ. Пермь.

Obrovská jaskyňa Cueva Muchimuk vo Venezuele – ako bola objavená a preskúmaná Branislav Šmída

Je 26. januára 2009 a pod plató Churí v zložení Guľa, Stankovič, Vlček, Schlögl, Chorvát Bakšić a moja osoba práve bádame novoobjavenú tepijskú jaskyňu Cueva Colibri.

Vo dvojici s Vilom Guľom mapujeme západný segment Kolibrika, kde sa „zlievajú“ dve mohutné subparalelné galérie. Tie na juhu sa náhle končia, akoby useknutím – strmo, skoro až kolmo stúpajúcim vysypaniskom balvanov, naskladaných ako schodisko katedrály. Perleťovo lesknúcich sa bielych flakov síníc tu akosi pribudlo... aj prievan rapídne nabral na obrátkach; isto je tu niekde blízko k povrchu. Vyberám sa na výzvedy do toho „kameňolomu“. Vyúsťuje do mohutného portálu, so šírkou vyše 100 metrov, ktorý je privalený blokmi ako domy! Do pralesa v rozlámanej depresii sa však vyšplhať dá. Tróni tu akási veža. K protihľbým stenám to odhadujem najviac ak 70 metrov...

„Dobre. Tu chodba Kolibrika zanikla prepadom plafónu... ale čo naproti? Mala by tam, podľa logiky miestneho silikátového krasu, zas pokračovať. V nezmenenom či vari ešte väčšom profile? Bude to tam cez zával prichodné? Preskúma to raz niekto, ak nie my teraz...?“ kladiem si v duchu podobné otázky. Neuveriteľne ma to pokúša zatraverzovať tam, ale ako mám, sám, a navyše bez mačety, pokoriť tú bezhraničnú mátež lián a ako múr pevnú hradbu kalichov rastlín broccinií, naplnených až po okraj riedkym slizom, všetko to visiace vo vzduchu? „Červiačik ľudský mrňavý, vitaj, no keď túžiš riskovať – načisto Ťa pohltím!“ cítiť zo sladkastého oparu desivé vysmievanie sa džungle.

Musel som sa vrátiť... Vilo by ma už NIKDY nemusel nájsť.

V tých okamihoch sa v opísaných miestach dnešná jaskyňa Muchimuk (čítaj *mučimuk*) takpovediac už rysovala... Komu by napadlo, že už o 4 mesiace sa zhodou okolností ocitneme v týchto nedostupných končinách znovu?

Vráťme sa však ešte na chvíľu k našej januárovej výprave 2009. Tá mala komplikovaný

začiatok, keď známy santa-elenský pilot Raúl s nami, napriek jeho vycibreným skúsenostiam, odmietol pristáť na drobnej polici v severnej stene Churí. Zdôvodnil to tým, že sme vraj – priťažká. Aká bola pravá príčina jeho konania, vysvitlo až neskôr: chcel *zinkasovať* ako zákazku aj nás, aj Talianov, o ktorých sme zistili, že sa ako „paparazzi“ chystajú onedlho vyraziť do nami už rozpracovaných terénov na hore... a zaujímavé miesto, ktoré sme mu našim letom nechtiac prezradili, sa rozhodol ušetriť pre nich. Našich partnerov Venezuelčanov Brewera-Caríasa a Mayorala tento jeho „manéver“ rozhorčil až natoľko, že hneď odleteli domov! Na severe sme totiž mali zo vzduchu vytypovaný rozmerný portál, takzvanú **Cueva Eladio**, kde by stačilo len dosadnúť a pohodlne vkráčať dnu... A teraz z toho nemalo byť zrazu nič!

My ostatní sme sa však s tým úplne nevyrovnali, a sever hory sme sa pokúsili zdolať pešo, až od Brewerovej jaskyne! Našťastie, trasu sme už vizuálne ako-tak poznali, najmä z roku 2005, keď sme v trojke Šmída, Griflík a Barabáš bádali priepasť Sima Noroeste a Kapucian, Majerčák a Javier M. zase prvoskúmali jaskyňu Cueva Cañon Verde. Mesetu sme vtedy prekrížovali naprieč. Jej zradnosť spočíva najmä v plytkých, *člappkových* močarínach s endemickými čimantáceami, kde každý krok, najmä ak máte záťaž na pleciah, znamená slušné fyzické útrapy – ako keby ste sa borili hlbokým mokrým snehom.

Táto niekoľkodňová túra napokon predčila všetky očakávania! Dňa 23. januára 2009 sme po hodinách pochodu dosiahli okraje obrovskej preliačiny, ktorú z leteckých snímok voláme Sima Norte-Noroeste. Po obvodě má aspoň 300 × 150 m a zjav ako 5 moravských Macôch dohromady. Pridfážajúc sa *vratkej* flóry jej hrán, evidujem dolu naproti – je to ale pri-najmenej 100 metrov hlboko, aj veľké stromy pralesa vyzierajú odtiaľto len ako bezvýznamný mach – črtať sa poriadny portál! Šírka aspoň 40 metrov... „Jaskyňaáá!“ zvolávam ostatných ako pomínutý, „nechajte všetko tak, a poďte hneď sem!“

Toho dňa sme sa k portálu ešte neprebojovali. S Lukášom Vlčekom nás vo dvojke, *klčujúc* vo vegetácii dna depresie strmý chodník a natáhu-
júc fixy, prekvapil náhly dažď. Búrlivé vodopády
zo stien sme nocou preliezli len so šťastím...
Keďže sme si už na povrchu netrúfali preskákať
ani klzké trhliny a prikvačila nás hmla, radšej
sme núdzovo zabívakovali. (Premočení, pod
jedinou izofóliou, v akejsi bahnovej jame, vystla-
nej kriačinami.) Nuž, noc to nebola z tých prí-
jemných, najmä bola dosť dlhá aj studená, ale
bez väčšej ujmy sme to prežili. Portál sa podarilo
dosiahnuť až ďalší deň trojici Darko Bakšić,
Jaro Stankovič a Vilo Guľa. Za ním je ozrutná
chodba a chlapi sa v nej zastavili po asi 300 me-
troch pri stupni s vodopádom. V ďalších dvoch
dňoch, 25. a 26. januára 2009, sme potom spravi-
li jednu krásnu kontinuálnu akciu, pri ktorej
bola jaskyňa preskúmaná a zmapovaná. Dali
sme jej meno – **Cueva Colibri**. Počas týchto
dvoch tak nesmierne intenzívnych dní, keď sme
v jaskyni aj nocovali, sa nám otvorilo 4,6 km jej
chodieb, všetko mohutné tunely, končiace sa
5 portálmi – priamo v severných útesoch masí-
vu! Sú tu tiež atraktívne bočné prítoky, s rieč-
kami a desiatkami pitoreskných stĺpov. No
a jedným z dôležitých momentov bolo, že práve
jaskyňa Kolibrík sa mala stať už onedlho prístu-
povou trasou do Muchimuku...

29. máj 2009. Severná rampa Churí. Plošina,
na ktorú nás tentoraz bez problémov zniesol
aj komplet s táborom pilot a náš dobrý priateľ
Ben Williams. Akcia, ktorá mala byť satisfakciou
za neúspešný úvod januárového projektu, sa
pomaly končí. Zajtra sa vraciame do civilizácie.
Zexplorovali a zdokumentovali sme tu za pár
dní síce jednu jaskyňu, je aj celkom priestranná
a jej aktuálna dĺžka vychádza na 1,7 km, ale príliš
nás to vnútorne neuspokojuje... V jaskyni už boli
na hlavnom ťahu stopy Talianov, a hoci v nej
nachádzame peknú novú bočnú riečnu vetvu
(a Moraváci Marek Audy s Rišom Boudom tiež
asi 400-metrové závalové pokračovanie, ktoré
je už skoro na dosah konca nimi v 2007-om
objavenej jaskyne Cueva de las Arañas), ten pravý
jaskyniarsky glanc zatiaľ akcii chýba.

S Marcelom Griflíkom „hodíme“ teda ešte
jeden pokus: vyberáme sa do juhozápadného
cípu Kolibríka, kde ma v januári čakal Vilo
Guľa. Vo dvojici, zdá sa, kaňon azda prekoná-

me. (Je to aj o pocitoch: práve fyzická prítom-
nosť spoluprieskumníka pri toľkých nebez-
pečstvách a kumulácii neistoty dáva silu
napredovať.) Vegetácii, ako sa do nej *noríme*, sa
v prítmí dna depresie až tak nedarí a horizon-
tálnu dĺžku trasy naberať aj cez všakovaké
polojaskynky, volajme ich džungľové „skrat-
ky“. Keď však dosiahneme opačnú stranu *grie-
ty*, skalný podklad akoby sa rozdrobil – všade
len samé škáry a hlboké rozsadliny. Nemáme
však lano. Čo spraviť?

Skúšam sa rozporom („napnutého svalstva
trupu“) pretisnúť cez jednu vertikálnu škáru.
Ide to, len neprepadnúť váhou tela príliš hlb-
ko. Nasleduje pretískanie sa cez labilnú hroma-
du blokov, tam nižšie to dakde vedie... nezavá-
dím o dačo? Trojtonové kremence by zaiskrili
a zaraz by bolo po návratovej trase! Napokon
sa vyrysuje akýsi celistvejší kaňon, dlhý zopár
desiatok metrov. Šmýka sa tam; kričím hore na
Marcela, aby mal strpenia, že to asi zvládnem
a pozriem, čo je na jeho konci. „Zapracuj na
tom!“ počujem ho.

Dno kaňoníka prudko klesá, je v ňom čoraz
zimšie... Prievan? Áno, ako sa profil trhlíny
zužuje, cítiť ho viac a viac, pri konci škáry už
mohutne nasáva. (Ako v dýzach!) „Hmm...
no dobre, ale doteraz sme si tu chodili po
obrovských jaskyniach, halách ako tie najväčšie
metrá, a teraz?! K čomu ma dovedie toto puk-
linové pseudojaskyniarstvo? Nebyť prievanu,
doma by som do podobného závaliska jakživ
nevliezol!“ hovorím si v duchu.

Kaňoník ma vedie ponad akýsi komín...
Diera je to lákavá, no hlboká aspoň zo 10
metrov. Na voľné lezenie je príliš symetricky
oválna, aj príliš široká, tak do 2 metrov. „Dolu
radšej osud nepokúšaj!“ vynára sa mi neprí-
jemná a príliš boľavá autopsia z Čachtickej
jaskyne z 95-ho, „bez ujmy to nezrozporuješ!“
Pri návrate však narážam na akúsi rozsadlinu
– neotektoniku; vyzerá celkom ako rázštep
hadieho jazyka. Prievan tuším nasáva aj tam.
„Pozrieť tam či nepozrieť...?“ dilemujem sám
so sebou. „A potom budem zase celou nocou
myslieť na to, že som predsa len mal, no nie!“
Nasúkam sa teda pomedzi škeriace sa *práchnivé*
bloky... Je tu šachta, hlboká aspoň 15 metrov.
Dolu sa rozširuje do zvona. „Tak toto už bez
lana vôbec nezleziem! Ale ako *brozne* tu fúka!
Tu niečo nehrá!“ myslím si.

Pohľad na Akopán-tepui, súčasť masívu Chimantá, v ktorom sa nachádzajú obe jaskyne, Muchimuk aj Colibri. Foto: B. Šmída

Zlanovanie ku vchodu Colibri. Foto: B. Šmída

Náruč Muchimuku ma vtedy teda ešte úplne neprijala, ale VEĽKÚ JASKYŇU už bolo cítiť...

Toho dňa sme s Marcelom do tábora dorazili ešte za šera. „Novú lokalitu by stálo za to overiť!“ tvrdíme. „Zostaňme vari ešte jeden deň, aj keď by to mal byť vabank!“ presvedčujeme.

Osadenstvo bejskempu prijíma výzvu rozpačito... Nášmu šéfkuchárovi Javierovi by to nabúrало nábeh ďalšej plánovanej akcie s turistami na inú horu, jeho pomocník Igor sa už tešil domov na ženušku a Indiáni vôbec nechápu, prečo ešte zotrvať na hore... Nadšením pre vec však prekypuje Federico (a to je dobre, lebo práve on je mecenášom našej výpravy), vyjde z neho len: „O. k. Zaplatím to! Zostaneme.“ Nasleduje ťažká porada s lídrom akcie Charlesom, chápeme, existujú aj veci za, aj proti... Ak by v nasledujúcich dňoch padli hmla a začali dažde, veď monzún aj tak už dosť mešká, helikoptéra zdola nevzlietne, a prikvačí nás to tu hoci aj na týždeň (a prepadnú nám letenky). Fyzicky už majú toho tiež všetci tak akurát. Česi sa prikláňajú k riešeniu

zostať a aj Paľo Barabáš je za, veď pre hľadáčik jeho kamery sa črtá, zdá sa, aspoň podľa nášho *horúceho* prejavu, poriadne dobrodružstvo v priamom prenose, a to tejto expedícii zatiaľ chýbalo.

Víťazí najmä zvedavosť. Telefonát po satelite do Santa Eleny de Uairén, a – zostávame!

30. máj 2009.
K vysnenej potenciálnej jaskyni vyrážame prakticky všetci okrem Javiera. Aj Charles, ktorý má natiahnuté

slabiny a do Kolibríka si preto zatiaľ cez náročnú džungľu z tábora netrúfol. Pridáva sa tiež jeden z Indiánov, Leonardo... síce vzrastom maličký, ale pevne stavaný, s priamym pohľadom i empatiou pre jemnú iróniu: poznať, že je vo svojom svete osobnosťou... Ako by to bolo, aby nešiel aj on, náčelník dolu z osady Yunek, a nebol pri tom, keď sa dá vytušiť čosi mimoriadne a navyše ešte *takmer doma za humnom!*?

Pri prechode džungľou medzi Kolibríkom a „novou“ lokalitou však zisťujeme, že niektorí z partie si nevzali lezecké pomôcky! Prečo? Vari tu bola nedôvera v náš objaviteľský inštinkt? Ale ako sa vraví, každý si je strojom vlastného šťastia.

Včerajším finálnym stupňom sa spúšťam opäť ako prvý. Na koniec kaňoniku si beriem ďalšiu 40-ku lano. Nie je tam kde príliš kotviť, ale prichádza už aj Marcel, a tak lano zafixujeme v škáre o zaklinený blok. Azda nepraskne (alebo sa nerozsype), lezca dolu by inak udržať mal.

Zlanenie dolu... zvon šachty sa rozšíril do akejsi dvorany. Pristávam a drobnou čelovkou ociachujem *tmu* predom mnou. „Marcel...? Je tu asi PORIADNA jaskynisko! Idem sa pozrieť dajakých sto metrov vpred, či aj pokračuje. Dobréé?“ revm z celého hrdla hore na priateľa. „Dobréé... ale počkaj ma potom... pod lanom!“ začujem len.

Srdce mi *búši* až v spánkoch a rozšírili sa mi zreničky. Adrenalin sa v takýchto neopakovateľných momentoch vyburcuje... Lebo už tu to vyzerá na poriadnu tepujskú chodbu! Zliezam sutinovým kužeľom, potom traverzujem po rímse so sypkým zvetraným pieskovcom a šampiňónovými speleotémami... Chodba naberaá na šírku aspoň 40 m.

Stĺpovisko na aktívnej zóne jaskyne Cueva Colibri. Foto: B. Šmída

„Toto sa už veru tak skoro neskončí!“ zvažujem. Veď nado mnou nie sú v tejto zóne už žiadne kaňony ani poruchy, ktoré formujú v podzemí závaly... Len kilometre plochej mesety!

Vraciam sa pod lano a vyčkám na Marcela. Sme na prahu *štartovej čiary* (= je to prímá, odolať náhlemu pokušeniu, nerozbehnúť sa voľnou chodbou sám, ale vyčkať radšej na dobrého kamaráta, aby ste ďalej prebádali pokračovanie novej jaskyne spoločne. Speleológia je takto o to čarovnejšia). Ako potom vkráčame do útrob hory, z diaľav počuť šum... Žeby

Pri jednom z jazier v Cueva Muchimuk. Foto: B. Šmída

sútok? A naozaj. Bočná riečka dimenzie jaskyne len zväčšuje, pasáž má šírku vari 60 metrov! Pôjdeme najprv dolu riekou... stále to tam *valí*!

Po niekoľko sto metroch sa však zľava pripája ešte mohutnejší prítok! Čelovky nám už skoro ani neobsiahnu okraje obľudnej chodby, ktorá má na šírku vari aj 100 metrov!!

„Môžem si niečo nazvať?“ kladie zrazu Marcel nesmelo otázku. „Nech sa táto sála s krásnou pieskovou plážou volá po mojej žene... ako Playa de Denisa.“

„Dobre, dohodnuté, práve som ti to zacertifikoval!“ odpovedám mu s plnou vážnosťou. „A zával na konci tejto hlavnej chodby by sa mohol volať pokojne aj Welther's Original...“ smežeme sa hneď nato, cmúľajúc známe chute karamelky... (Ako len pestro, neopakovateľne a často bezprostredne vznikajú názvy jaskýň a ich častí, pravda?)

Pochvíľou nás však zastavujú závaly. Riečka tu bifurkuje... Cez bloky nasáva niekde do škár prievan... no preliezť sa nedá. Marcel to skúša aj hore v rozsiahlom závalovom dome pred tým, ani tam však cesta ďalej nevedie.

Vybudujeme prvoobjaviteľského *mužika* a začíname mapovať. Pekne od konca smerom k východu. Robota plynie od ruky: 30- či aj 60-metrové polygóny, to veru nenatiahnete v každej jaskyni len tak! Čo nevidieť sú tu už aj Česi... „Kde ste nechali Venezuelcov?“ pýtam sa nedočkavosťou Marka Audyho. „Neměli na to, odvolal jsem je – a poslal zpět do tábora!“ odpovedá.

Rozmýšľam nad konzekvenciami: tí chlapi stáli na prahu VEĽKÉHO objavu, a zrazu pri ňom nebudú! Sklamaniu v ich tvárach sa po návrate zrejme nevyhneme... Spust po lane by asi zvládli. Keby im chalani požičili *vercajg* a dodali trochu metodickú rovnováhu. Príde mi to zrazu aj ľúto. Na druhej strane viem, že pri prieskume by sme už nemohli nikoho príliš vyčkávať... Ani rozptyľovať sa. Vzhľadom na parametre tejto giga-diery mi je už teraz jasné, že do tábora sa budeme vracáť až nocou. A to už bude musieť každý hľadiť viac na svoju vlastnú bezpečnosť, ako pomáhať druhému... Veľké prieskumné formácie jednoducho nikdy nie sú tým najoptimálnejším riešením. Dúfam len, že Venezuelčania, Indiáni a s nimi Paľo Barabáš, ktorý sa necítil dobre a po celý čas prestupu Kolibríkom nosil ochranné rúško (proti prachu zo síníc), na ceste späť nepoblúdia.

Delíme sa na dve dvojky: Marek s Richardom začnú na hlavnom ťahu fotografovať a my dvaja s Marcelom sa vyberáme do obrovského tunela ponad posledný riečny prítok, proti prúdu. Zarovno s fyzickým postupom mapujeme. Táto chodba tiež nemá konca-kraja! Je široká aj 30 či 40 metrov, a zrazu – rozsiahle jazero! Na dĺžku má vari 60 metrov, chvíľu veru trvá, kým ho obídeme. „Bude sa volať... Lago Bibiana! Marcel, certifikuješ mi to?“ tvárim sa ako potmehúd.

Tých jazier tam napokon bolo hneď niekoľko desiatok! Galéria s množstvom odbočiek sa skončila prekvapujúco sífonom. „Tu sme príšerne ďaleko...“ naznačujem s úctivou bážňou Marcelovi. Cestou späť rozbiehame vymapovávanie spojok a bočných galérií. Je ich plno! Kto by si však pomyslel, že *paralelkami* tu nazývame len kdejaké plazivky, poriadne by sa mýlil: všade regulárne chodbiská, široké aj 10 či 20 metrov a vysoké od 3 do 5 metrov. Za jedným podzemným kaňonom vstúpime do neskutočnej čierňavy. Zameriavame... približne 150 × 70 metrov! „Tak toto tu by sa mohlo volať Gran Galería de Gregor, po mojom veľkom-malom synakovi... Dohodnuté!“ pokračuje Marcel v našej objaviteľskej konverzácii.

Vymapovávaním odbočiek, postupom vždy po ľavej ruke za sebou, sme sa postupne prepracovali – opäť na hlavnú galériu. Fajn! Aspoň bude možné vyniesť uzavretý polygónový okruh, a merania sa tým len spresnia. Nič z tela topofilu sa na hlavnom ťahu odvíja ako besná, až to hučí... to sú neskutočné zábery. Minuli sme už dve cievky po 1000 metrov, a nasadzujem tretiu. V zápisníku máme už vyše 70 ťahov.

V prvom dómovitom rozšírení hlavnej galérie jaskyne sa mi marí, že v *tme* záhybu kontúra steny mizne, a mohlo by to smerovať kdesi mimo. „Počkaj ma tu, Marcel, idem to tam rekognoskovať... vrátim sa, dúfam, o takých... takých 15 minút. Dobre!“ fixujem si spoluprieskumníka, a už aj sa strmhlav *šarphem* hore piesčitým svahom.

Nakoniec sa z toho vykľuli dobré 2 hodiny! Najprv tam bola len plochá nízka chodbička a na jej dne aerosólom cementované kôrky s ostrými výstupkami. (Úplne som si na nich potrhla drahé trekové nohavice! Viseli mi z nich už len zdrapy. Ale ako sa dá zastaviť v takýchto momentoch túžba po prieniku!?) Po

50 metroch drobnejších útrap som však *načapoval* mohutnú chodbu, s parametrami hlavných ťahov Colibri. Íha...! Takže „la paralella“. Na hodinkovom Suunto kalibrujem kompas a rýchlo chôdzou potom zamierim smer juh... Čas je neúprosný! Dôležitejšie je však nikde tu *netresnúť*. Chodba je nesmierne starobylá, všade praveké pavučiny, skelety škorpiónov, tiež konglomeráty čohosi čudného *bieleho* (bolo to kedysi živé?), čo sme ešte v podzemí tunajších hôr nikdy nevideli. Kus z toho si vopchám aj do vrecka, azda sa mi to nerozmrví. Lebo v chodbe sa už treba čoraz viac zohýbať a preliezť závalmi. Na konci akoby definitíva: preliezť ďalej sa už blokmi nedá. Alebo predsa len... Nikdy nehovor – nikdy, vraví jedna overená zásada. Azda ešte niekto niekedy tento „koniec“ jaskyne preskúma dôkladnejšie.

Obraciam sa. Táto chodba mi zjavne pripomína Smrť! Po rozume mi behajú čudesné myšlienky, na koži naskakujú zimomriavky. Vari z toľkej osamotenosti? No aj identifikovať nástup do objavnej plazivky bude *rébusom*! Pátram po odtlačkoch mojich vlastných číziem; miestami sú nezreteľné, potom sa úplne vytratia... Zrejme som to už hore prúdom prešvihol, veď to tu ani nespoznávam. Chodba má *žlté*, nádych, ako keby sa sem vylial celý Jang-c'-ťiang... Za sieňovitým profilom aspoň 20 × 8 m láka ponad stupeň voľné pokračovanie. Ale nesmiem to už prehnať! Stačilo! Pot, od vypätia, sústredenia i obavy z návratu zároveň, sa už zo mňa leje cícerkom...

Otvor do plazivky som nakoniec predsa len identifikoval a vrátil sa k Marcelovi. Ten mi strašlivo vynadal, vraj: „To bolo 15 minút?!“ Všetko však má svoj význam – teraz zas môžeme spriadať hypotézy o pokračovaní jaskyne. Rýchlo si zaznamenávam do zápisníka zapamätané hodnoty azimutov i obrysy zdolanej galérie. Pri toľkých nových a silných vnemoch by mi to vyfučalo z hlavy už po pár minútach.

Na hlavnom ťahu sa stretávame s Marekom a Rišom. Ešte fotografujú. O našu pomoc príliš záujem nejavia, tak sa s Marcelom vraciame porobiť pár vlastných snímok k Lago Bibiana. Na hlavnom ťahu by už bolo zbytočné fotiť, v zadnej časti jaskyne sa vznáša hmla z použitých magnéziových náložiek.

Akcia sa chýli k záveru. Je pred polnocou a nám sa od únavy, niekoľkohodinového duševného napätia, aj pre slabnúce čelovky

zatvárajú už oči... Začíname zívvať. Potiahneme preto ešte niekoľko chýbajúcich polygónov na hlavnej galérii, posledné zákresy, a už sme zase pri lane.

Vlhká džungľa vonku už kypí životom, je ju poriadne *počuť*, no pre nás je teraz vykúpením. Myslíme na scénu Barabášovho filmu „... jedy siníc bývajú zákerné...“, tak rýchlo z týchto dier už von! Nasledujúca logistická dvojhodinovka pralesom, Kolibrikom a potom znovu potme hustou vegetáciou na útesoch sa nám už javí len ako prechádzka ružovým sadom...

A v tábore? Počkalo nás tam v hrnci chutné mäso z veľkého pralesného hlodavca, ktorého kúpil pilot Ben dolu od Indiánov. (Na to, či nemalo červíky, sme vtedy vôbec nepomysleli.)

To bol zas krásny, veľkolepý objav!

Jaskyňu Cueva Muchimuk pokladáme za asi najhodnotnejší postup slovenských, českých a venezuelských jaskyniarov na stolovej hore Churí od roku 2004, kedy sme tu prebádali trakt gigantickej Brewerovej jaskyne. Cueva Muchimuk za touto svojou „staršou sestrou“ v rozľahlosti veru ani príliš nezaostáva! Jaskyňa je dnes dlhá 3,2 km, ale samozrejme, všetky jej možnosti sme nevyčerpali. Jej najčarovnejšou časťou je pasáž kompaktných chodieb okolo posledného prítoku, kde je v slede za sebou rozmiestnených (za najnižšieho vodného stavu) niekoľko desiatok (!) väčších jazier i menších nádrží s fantasticky krvavočervenou vodou, nazvaná ako Galería con 100 Lagos. Spolu s jaskyňou Colibri tvorí Muchimuk jeden spoločný jaskynný systém (nazývajúme ho ďalej Muchimuk-Colibri) s dĺžkou 8 km. Cueva Muchimuk je 2. najmohutnejšou kvarcitovou jaskyňou na Zemi a spolu s Colibri vo svojej kategórii aj 2. najdlhšou.

V tomto príspevku vás formou príbehu oboznámujeme principiálnymi skutočnosťami, ktoré viedli až k objavu, zdá sa, významnej jaskyne. K príspevku prikladáme prvú prieskumnícku mapu jaskyne (zatiaľ jej hlavnej galérie); z jej mierky sú zrejme grandiózne šírkové parametre lokality. V ďalšom čísle Spravodaja SSS vás radi oboznámime s exaktnejšími detailmi oboch výprav, ako aj mapou celého systému. Pôvodný pracovný podklad tohto článku o objavovaní Muchimuku môžete nájsť na: http://www.sss.sk/pdf_doc/muchimuk.pdf

Cueva Muchimuk

Churi-tepui
Macizo del Chimantá
VENEZUELA

plan of main gallery

explored by:

Branislav Šmida, Marcel Griflik,
Marek Audy, Richard Bouda

with the cooperation

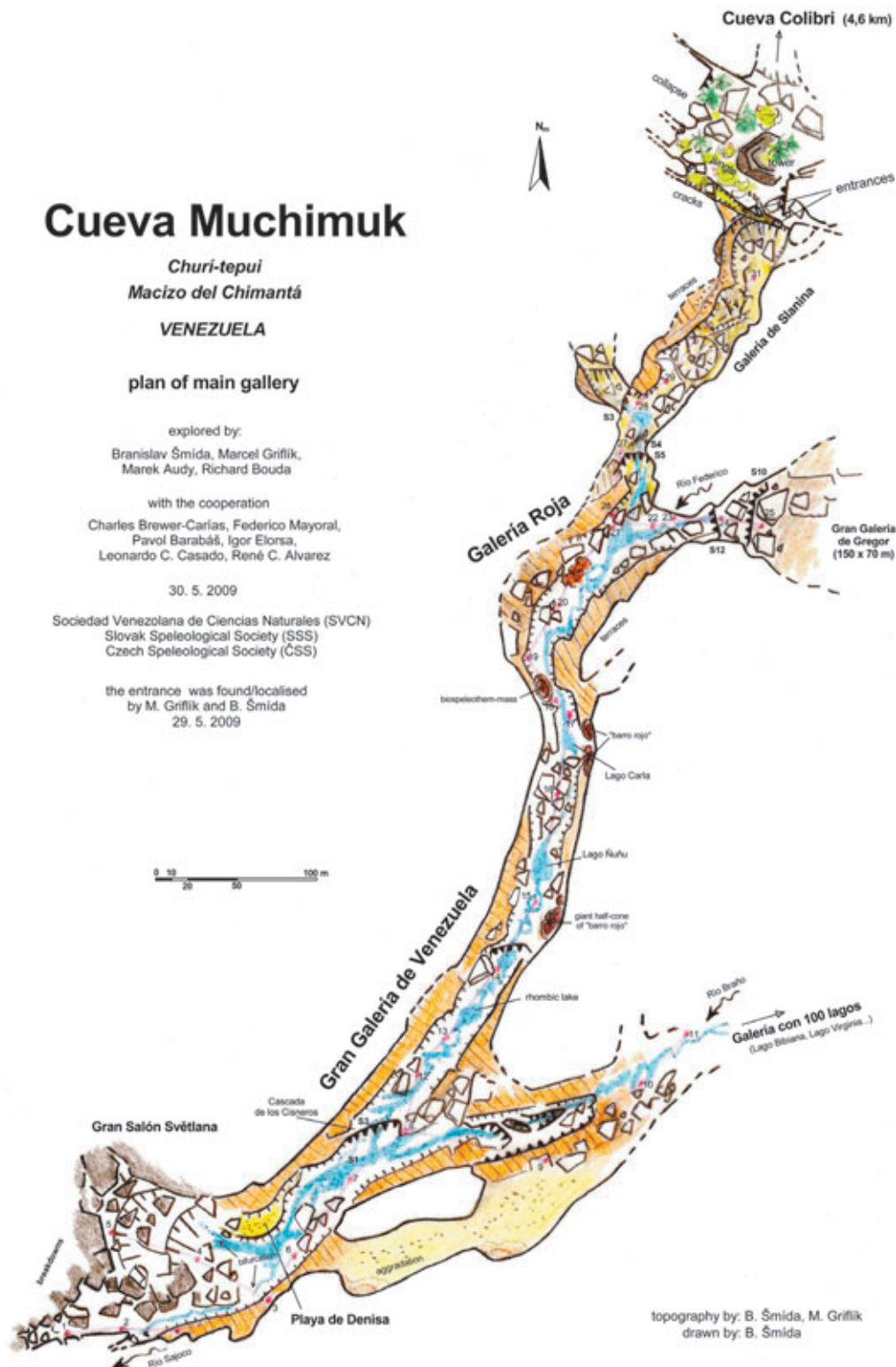
Charles Brewer-Carías, Federico Mayoral,
Pavol Barabáš, Igor Elorsa,
Leonardo C. Casado, René C. Alvarez

30. 5. 2009

Sociedad Venezolana de Ciencias Naturales (SVCN)
Slovak Speleological Society (SSS)
Czech Speleological Society (ČSS)

the entrance was found/localised
by M. Griflik and B. Šmida
29. 5. 2009

0 10 20 50 100 m

topography by: B. Šmida, M. Griflik
drawn by: B. Šmida

O texte, ktorý nebol zverejnený*

Medzi materiálmi, ktoré nám prišli do aktuálneho čísla, bola ešte jedna správa z výpravy do málo preskúmanej, ale veľmi sľubnej krasovej oblasti. Rozhodli sme sa správu neuverejniť, lebo autori si dali podmienku: buď vyjde s ich dodatkom, alebo nevyjde vôbec. Dodatok sa týkal sporu medzi účastníkmi výpravy a kolegami z inej skupiny, ktorí sa zaujímajú o tú istú oblasť. Kontakty redakcie s obidvoma stranami ukázali, že spor by sa mohol preniesť na stránky nášho časopisu v podobe, čo kto komu povedal a čo nepovedal alebo kto postupuje eticky či neeticky, keď chodí na lokality, o ktoré sa zaujímajú aj druhí, a neinformuje ich o tom. Iste by bolo sympatické, keby členovia rôznych skupín spojili svoje sily, keď pôsobia na tom istom území. Na druhej strane chodíme po horách a jaskyniach pre radosť a nie z donútenia, a aj preto sa nemusíme nasilu dávať dokopy s tými, s ktorými sa v nich necítíme tak príjemne. Mnohé územia sú veľké, z jaskyniarskej stránky takmer neprebádané, preto je v nich dostatok priestoru pre veľa výprav.

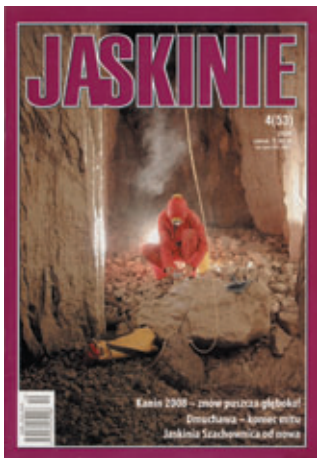
Za pozornosť v tomto spore stojí otázka práva priority. Práve s ňou súvisí dlhodobé napätie pri explorácii poľských jaskýň. Legendárny je starý spor pri vchode do Wysokej, spojený s hádzaním skál. Známe sú aj pokusy o zavedenie zásady, že kto rozošle do klubov mapu s opisom vstupu do svojho „objavu“, bude ho mať rezervovaný. Stretli sa však s rýchlou protireakciou – hrozbou ustanovenia exploračného tímu, ktorý okamžite vyrazí takýto objav preskúmať, aby si konkurencia vynútila rýchlejší postup pri objavovaní. Konflikty medzi jednotlivými klubmi súvisia aj so situáciou v nich, najmä pokiaľ ide o možnosti speleologického prieskumu Tatier a rozdiely vo výstrojení

a ovládání jaskyniarských techník. Keď niekto pracne „otvára“ jaskyňu a zabezpečuje v nej nebezpečné úseky, nečudo, že reaguje nervózne, keď jeho rivali bez jeho vedomia vstupujú do takejto jaskyne, hoci do iných častí. Preto sme mali a stále máme utajené jaskyne. Boli aj emócie i pokusy o ich upokojenie. Keď po objavení vchodu do jaskyne Nad Kotlinami (počas celopoľského stretnutia) sa do vstupnej studne spustila osoba, ktorá nebola objaviteľom, vzniklo napätie medzi skupinami zo Zakopaného, Krakova a Varšavy. Predsedovia zainteresovaných klubov sa dohodli na spoločnom postupe, lebo boli presvedčení, že objavenú jaskyňu treba preskúmať, a nie sa spoza stola hádať o právo priority.

Teraz sa členovia poľských klubov pohádali o prednostné právo pri hľadaní jaskýň

a ich prieskume v krasových terénoch mimo Poľska. V Picos, v Rakúsku, na Kanine pôsobia Poliaci v rámci zásad dohodnutých s domácimi a skvelé výsledky výskumov a dodržiavanie pravidiel posilňujú pozíciu našich skupín. Keď v Kanine „ukradli“ poľský objav, hostitelia priznali morálne právo tým, ktorí tento prelomový objav pripravovali dlhoročnou prácou.

Iné je to však v oblastiach, kde takéto pravidlá nie sú a exploráciu treba začať hľadaním jaskynných vchodov. Keď chýbajú základné pravidlá, je ťažké sa vážne zaoberať vzájomnými osočovaniami o ich porušení. Eventuálne nedodržiavanie vzájomných dohôd sa nepatrí verejne prepierať v tlači; je to problém, ktorý si majú vyriešiť medzi sebou obe zainteresované strany. Keby sme totiž uznali výčitky kolegov z inej časti Poľska, sme povinní uistiť sa, či o ten istý terén nemajú záujem aj jaskyniari z Tasmánie? Tu je namieste pripomenúť si známy denník partizána s dramatickými opismi, ako sa partizáni a Nemci navzájom vyhánali z lesa, kým neprišiel horár a nevyhnal ich všetkých.

Z neuverejnenej výmeny názorov vyplýva, že sporné územie sa môže onedlho stať národným parkom a vtedy sa objaví ten horár. Teda treba mať s ním korektné vzťahy a ukázať, že poľské skupiny vedia, tak ako v iných oblastiach, viesť výskum s rešpektovaním prírody a zásad jej ochrany. Diskusia o rezervovaní jaskyne, lokality či územia môže byť zaujímavá a užitočná, pokiaľ sa nedáme ovplyvniť nezvládnutými emóciami.

A v JASKINIACH budeme aj naďalej uverejňovať správy z výskumov a nemáme v úmysle podľaťnúť vyhrážkam a vydieraniam.

V mene redakcie Grzegorz Haczewski

* *Prevzaté z poľského časopisu JASKINIE 4(53), október – december 2008, s. 9. V článku, ktorý preložila Kristína Urbanová, zaujala redakcia stanovisko k problému, s ktorým sa stretávame aj u nás.*

Chmelovci opäť zabodovali

V dňoch 15. až 17. mája 2009 na filmovej súťaži Medzinárodnej železničnej federácie pre kultúru a voľný čas (FISAIC) v Českej Třebovej obsadili bratia Slavomír a Petr Chmelovci 1. miesto s filmom *Chceš vidieť draka?* a 3. miesto s filmom *Zlá diera*. Ten sa zároveň umiestnil na prvom mieste v Memoriáli Pavla Roha, ktorý prebiehal súčasne s hlavnou súťažou. Filmy *Chceš vidieť draka?* (premietal sa aj na tohtoročnom Speleomítingu vo

SVITE) i *Zlá diera* zároveň postúpili na medzinárodnú súťaž FILM A VIDEO FISAIC, ktorej 23. ročník sa uskutoční 17. – 21. septembra 2009 u nás v Novom Smokovci.

Porota na oboch filmoch vyzdvihla množstvo detailných záberov jaskynnej výzdoby i jednotlivých aktérov príbehu, usilujúcich sa objaviť nové podzemné priestory, ako aj to, že divák sa veľa dozvedel o práci jaskyniarov. Tieto slová potešili nielen autorov ocenených filmov, ale urobili radosť aj nám, veď Slavo i Peter sú členmi Slovenskej speleologickej spoločnosti – Jaskyniarskeho klubu Strážovské vrchy.

Bobuslav Kortman

Pružinská Dúpná jaskyňa vo svetlách reflektorov

Bolo by dobré, keby sme sa stretli v čo najväčšom počte. Dajte vedieť aj ostatným. Kto príde pomôcť vyniesť materiál k jaskyni už ráno o ôsmej, bude vítaný, rovnako ako tí, ktorí budú chcieť robiť informátorov alebo sprievodcov návštevníkom v jaskyni, mať na starosti občerstvenie atď. Ak máte nejaké otázky, ozvite sa mi. Bohuš

Stručný mail s PDF pozvánkou na nedeľu 31. 5. 2009 do Priehoria odštartoval akciu pre verejnosť v Pružinskej Dúpnej jaskyni. Naozaj nebolo treba viac a v dohodnutý deň o 10.00 už pri vchode spokojne bafkala elektrocentrála, napájajúca 3 silné reflektory, ktoré zobudili jaskyňu z jej dlhého spánku. Počiatočné obavy

o dostatok návštevníkov zakrátko rozohnal ich pribúdajúci počet. Napriek daždivému počasiu sa v jaskyni postupne vystriedalo takmer 250 záujemcov rôznych vekových kategórií z okolia Pružiny a Považskej Bystrice. Prehliadka spojená s výkladom sprievodcov a ukážkou reprodukovanej hudby sa stretla s neskrývaným záujmom. Potvrdilo sa, že pripravované vyhlásenie jaskyne za verejnosti voľne prístupnú je opodstatnené a je čo pri prehliadke ponúknuť.

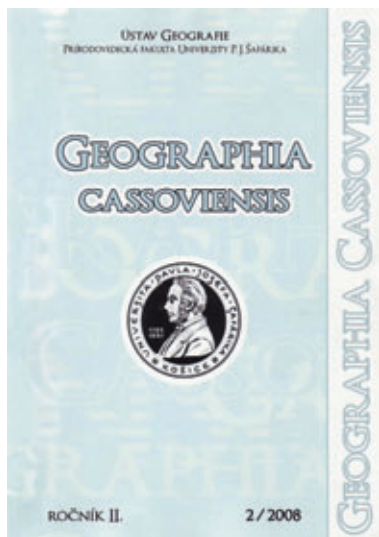
Na príprave akcie, vynáške materiálu, sprievodcovstve či inej činnosti sa podieľali členovia jaskyniarskych klubov Strážovské vrchy a Dubnica nad Váhom, záverečný lejak pri znášaní nekonečného množstva materiálu im nepokazil dobrý pocit z vykonanej práce.

Ján Kasák

Zdenko Hochmuth:
Krasové územia a jaskyne Slovenska,
Ústav geografie, Prírodovedecká fakulta
univerzity P. J. Šafárika, Košice 2008

Ide o dielo, v ktorom autor zosumarizoval poznatky z prieskumu a poznávania jaskýň a krasu na Slovensku. V úvodných kapitolách charakterizuje krasové horniny a ich rozšírenie na Slovensku, zaoberá sa problematikou typológie krasu a v stručnosti krasovými a speleologickými výskumami. Zamýšľa sa aj nad regionalizáciou krasu Slovenska, pričom v šiestich bodoch uviedol dôvody, ktoré ho viedli k uvádzanému členeniu krasových oblastí.

Ťažiskom práce sú v kapitolách Krasové územia v pohoriach vnútorných Karpát, Krasové ostrovy v kotlinách a pahorkatinách juhovýchodného Slovenska, Krasové ostrovy vo flyši stredného a východného Slovenska, Krasové územia v travertínoch, Kras bradlového pásma západného a severného Slovenska, Kras bradlového pásma východného Slovenska zhrnuté výsledky významných výskumov prakticky vo všetkých krasových oblastiach Slovenska. Je cenné, že pri niektorých lokalitách sa uvádzajú poznatky, ktoré doteraz v literatúre neboli spo-

menuté. V závere sa autor dotkol aj pseudo-krasovej problematiky, keď vyčlenil 5 regiónov so zvýšeným miestom koncentrácie takýchto jaskýň.

Praktický jaskyniar publikáciu ocení preto, lebo sú v nej prehľadne rozčlenené a usporiadané takmer všetky krasové oblasti Slovenska. V minulosti to urobil už A. Droppa v Slovenskom krase XI z roku 1973, ale v podstatne jednoduchšej verzii. Asi najväčší prínos pre praktického jaskyniara spočíva podľa mňa v tom, že sú tu prehľadným spôsobom spracované informácie o všetkých krasových územiach. Dá sa tak jednoducho a rýchlo zorientovať v základných poznatkoch o krase na Slovensku, čo neumožňuje napríklad podstatne rozsiahlejší Zoznam jaskýň Slovenskej republiky. Cennou súčasťou diela je aj 32-stranový zoznam literatúry, na ktorú sa autor odvoláva v texte o jednotlivých krasových oblastiach.

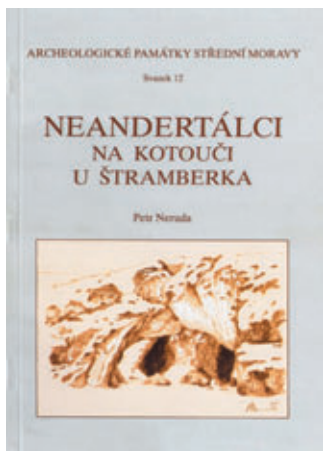
Určite by táto publikácia, ktorá vyšla ako druhé číslo v druhom ročníku edičnej rady Geographia cassoviensis, nemala chýbať v poličke s knihami žiadneho vážnejšieho záujmu o kras a speleológiu u nás.

Pre Spravodaj SSS napísal Peter Holúbek

NEKUDA, Petr:
Neandertálci na Kotouči u Štramberka.
Archeologické památky střední Moravy.
Swazek 12. Olomouc : Archeologické centrum, 2006. ISBN 80-86989-04-6. 66 s.

Publikácia, ktorá vyšla ako jeden zo zväzkov nepochybne zaujímavej edície, je v prvom rade venovaná najstaršiemu osídleniu nachádzajúcemu sa v priestore vrchu Kotouč pri Štramberku. Tento vápencový vrch je v odbornej literatúre i popularizačných prácach dobre známy už od 19. storočia, predovšetkým vďaka svojim jaskyniam s archeologickými nálezmi. Z tunajších pomerne ľahko prístupných podzemných priestorov Šípka, Čertova díra a Psí kostelík sa, napriek svojim nie veľkým rozmerom, najmä prvé dva z nich stali predmetom intenzívneho výskumu, ktorý nie je definitívne uzavretý ani v súčasnosti. V útlej,

technicky však veľmi vydarenej publikácii sa spájajú informácie zaujímavé pre viaceré vedné odbory. Okrem geológov či botanikov je však predsa len najzaujímavejšia pre archeológov, speleológov a historikov.

Pre jaskyniarov môžu byť cenné a poučné opisy podzemia videné optikou konca 19. storočia, metódy ich výskumu, merania i výsledky zakresľovania. Dôležité je to aj z toho dôvodu, že minimálne v prípade *Čertovej díry* sa vďaka týmto starším záznamom zachoval pomerne podrobný opis dnes už neexistujúcej jaskyne, ktorá bola zničená pri ťažbe vápenca. Pre archeológov táto publikácia ponúka nielen podrobnú metodiku kedysi využívaných výskumných postupov, ale aj možnosť využiť staršie poznatky a nálezy pri súčasnom hodnotení celej nálezovej situácie. Na niektorých z nich, ktoré sa podarilo uchovať do súčasnosti, je možné uplatniť najnovšie, predovšetkým datovacie metódy. Aj vďaka nim možno konštatovať, že najstaršie osídlenie týchto jaskýň je nutné časovo zaradiť do obdobia pred viac ako 40 000 rokmi. Pre historikov je zasa poznanie osídlenia týchto jaskýň z rôznych období dôležité pre celkovú rekonštrukciu historického vývinu celého regiónu. Ide pritom najmä o najstaršie fázy osídlenia, kde absentujú akékoľvek písomné pramene.

Prakticky celou publikáciou prestupuje ústredná postava stredoškolského profesora K. Mašku, ktorý bol hlavným iniciátorom i realizátorom výskumov v jaskyniach na vrchu Kotouč v závere 19. storočia. Uskutočnil viacero výskumov na významných pravekých lokalitách. No práve neporušenosť sedimentov i bohatstvo nálezov v jaskyniach *Šipka* a *Čertova díra* mu s pozoruhodnou presnosťou umožnili načrtnúť chronológiu praveku Moravy. Prispel tak výraznou mierou nielen k poznaniu najstarších dejín tohto regiónu, ale aj k metodike výskumu

a propagácii jaskýň ako mimoriadne dôležitých zdrojov odborných informácií. Napriek pomerne nízkemu počtu strán možno túto publikáciu označiť za odborne hodnotnú, pritom z hľadiska čitateľa veľmi vďačnú publikáciu, ktorá predstavuje dobrý návod, ako postupovať aj pri opise viacerých slovenských jaskýň.

Patrik Derfiňák

O Slovákoch v Jaskyniach

Mnohí naši jaskyniari poznajú poľský časopis *Jaskinie*, po našom *Jaskyne*, ktorý vydáva Poľský zväz alpinizmu (Polski Związek Alpinizmu) a možno ho pokladať za náprotivok nášho *Spravodaja SSS*. Redakcia časopisu sídli v Krakove a jedným z redaktorov je nám dobre známy Michal Gradziński.

V poslednom vlnajšom čísle časopisu [*Jaskinie* 4(53), október – december 2008], ktorý tak ako náš *Spravodaj* vychádza 4 × do roka, sa čitatelia dozvedia aj o pôsobení slovenských jaskyniarov. Najviac, až tri strany, sú venované jednému z najväčších vlnajších úspechov členov SSS – jaskyni Slovačka jama, ktorá sa ich zásluhou dostala na 1. priečku v rebríčku najhlbších jaskýň Macedónska. Autormi článku, ktorého text ilustrujú viaceré farebné fotografie z jaskyne a najmä jej okolia, sú účastníci minuloročnej septembrovej expedície – Krzysztof Dudziński, člen Speleoklubu Trztańskiego a zároveň nášho SK Červené vrchy, z ktorého sú aj jeho dvaja spoluautori Martin Sluka a Ján Šmoll. (O priebehu a výsledkoch expedície i ďalších súvislostiach podrobne informuje *Spravodaj SSS* 1/2009 na s. 56 – 65.) Krátku správu o venezuelsko-slovensko-chorvátskej výprave Tepuy 2009 podľa reportu jedného z jej organizátorov Braňa Šmídu prinášajú *Jaskinie* v rubrike *Jaskynné aktuality*, kde je uverejnená aj recenzia knihy *Caves of the world heritage in Slovakia*. Túto knihu vlani vydala Správa slovenských jaskýň za spolupráce mnohých profesionálnych i dobrovoľných speleológov – členov SSS, a to 3 roky po jej prvom, slovenskom vydaní s názvom *Jaskyne svetového dedičstva na Slovensku*.

Časopis *Jaskinie* má formát A4, vychádza v náklade 1000 výtlačkov a stojí 5,50 zł. Možno si ho (aj staršie čísla) vypožičať na sekretariáte SSS v Lipt. Mikuláši.

Red.

K sedemdesiatke Mgr. Alfonz Chovana

Začiatkom apríla 2009 sa dožil významného životného jubilea Mgr. Alfonz Chovan, človek a osobnosť, s ktorého menom sa významne spájajú osudy slovenského jaskyniarstva 2. polovice 20. storočia. Jeho meno síce oveľa lepšie rezonuje v mysliach staršej jaskyniarskej generácie, než súčasnej, ale ide o pojem relatívny, keďže všetko podlieha kategórii času. Tá v prípade nášho jubilanta hovorí najmä o tom, že s jeho osobou súvisia predovšetkým začiatky obnovení Slovenskej speleologickej spoločnosti a jej vývoj do roku 1989.

Náš jubilant sa narodil 7. apríla 1939 v Kvačanoch. Po štúdiu na Priemyselnej škole geologickej a baníckej v Spišskej Novej Vsi nastúpil v roku 1957 do funkcie technika – geológa v geofyzikálnom oddelení Jáchymovských dolů, závodu 04 v Lešeticiach. Krátko pôsobil aj v Geologickom prieskume, n. p. – závode v Košiciach. Koncom roka 1961 sa vrátil do rodného kraja, kde od začiatku decembra natrvalo zakotvil v Liptovskom Mikuláši. Na

vysunutom pracovisku Geografického ústavu SAV pod vedením A. Droppu sa podieľal na geomorfologickom výskume jaskýň, zameriavaní ich priestorov a riešení iných úloh, ktoré vyplývali z charakteru tohto pracoviska.

Keď v roku 1967 následne nastúpil do vtedajšieho Múzea slovenského krasu, dostal sa už zakrátko do stredu snáh, ktoré v roku 1969 vyústili do obnovenia Slovenskej speleologickej spoločnosti. Nebol teda len pri jej opätovnom zrode, ale v rokoch 1969 – 1973 pôsobil aj na poste jej tajomníka. V októbri 1973 sa stal riaditeľom Múzea slovenského krasu, ktoré od 1. januára 1970 existovalo ako organická súčasť Správy slovenských jaskýň a od roku 1981 Ústredia štátnej ochrany prírody.

Menovaním za riaditeľa múzea sa na čas vytratil z riadiaceho orgánu Slovenskej speleologickej spoločnosti. Po valnom zhromaždení v roku 1976 sa však stal jej predsedom a z tohto postu až do roku 1988 usmerňoval jej ďalšie osudy. Stretávali sme sa s ním na jaskyniarskych týždňoch, konferenciách a iných podujatiach, ktoré vyplynuli z pracovného zamerania SSS. Po roku 1976 s ním súvisela aj vnútorná diferenciácia SSS spojená so vznikom odborných komisií.

K ďalším jaskyniarsky zameraným aktivitám jubilanta patrila činnosť výkonného redaktora zborníka Slovenský kras v rokoch 1969 – 1987. Dlhé roky pôsobil aj ako zodpovedný redaktor Spravodaja SSS. Po zriadení Československého speleologického koordinačného výboru roku 1980 ako predseda SSS účinkoval aj v tomto ústrednom poradnom orgáne.

V kontexte organizačných zmien vo vtedajšom Ústredí štátnej ochrany prírody prešiel od novembra 1987 na post riaditeľa Strediska starostlivosti o prírodu. Po reorganizácii štátnej ochrany prírody pracoval na Stredisku ŠOP ako samostatný odborný pracovník pre ochranu a výskum krasu, kultúrno-výchovnú a edično-propagačnú činnosť. Neskôr, až do odchodu na dôchodok, pôsobil ako odborný pracovník pre výskum a ochranu krasu a výchovnú činnosť na Stredisku SAŽP COPK v Liptovskom Mikuláši.

Medzi oceneniami, prostredníctvom ktorých sa mu dostalo verejného uznania, má svoje miesto aj zlatá medaila SSS. Udelili mu ju na valnom zhromaždení v roku 1988. Týmto aktom akoby sa uzatvoril jeden zo životných oblúkov jubilanta, keďže ho život postavil aj pred iné náročné úlohy. Týkali sa najmä jeho rodnej obce, kde dlhé roky pôsobil ako starosta a rozvíjal aj množstvo iných aktivít.

Do nastávajúcich rokov chceme mu preto aj my zaželať pevné zdravie a popriať, aby naďalej nachádzal inšpiráciu vo všetkých zmysluplných aktivitách, aké doteraz charakterizovali jeho životnú púť.

Marcel Lalkovič

K šesťdesiatinám Stanislava Pavlarčíka

Pri spomienke na vek sa nám vynára myšlienka spojená s časom ako neúprosnou veličinou určujúcou naše dianie na tomto svete. Ľudská osobnosť je obdarená schopnosťou nielen svoj život riadiť a ovplyvňovať, ale aj hodnotiť a keďže čas je neúprosný voči všetkým ľuďom, chcel by som niekoľkými riadkami prispieť k ohliadnutiu sa pri životnom jubileu RNDr. Stanislava Pavlarčíka, nášho kamaráta, jaskyniara a geológa, ktorý pri plnom zdraví a životnom eláne dobýva šesťdesiatku.

Je to vek, ktorý už u niekoho znamená vrchol činnorodej práce, ale Ty, Stano, začínáš plniť niektoré svoje sny a pevne verím, že všetky Tvoje vedomosti, poznatky a elán ešte zúro-

číš v plodnej práci. Ale vráťme sa k Tvojim začiatkom. Narodil si sa 7. marca 1949 v Spišskej Belej ako prvý syn v robotníckej rodine. Na základnú školu si začal chodiť v rodnom meste a už vtedy sa začali kryštalizovať tvoje záujmy o prírodu, chémiu, geológiu, archeológiu a jaskyniarstvo, k čomu prispel nemalou mierou učiteľ Otto Kňazovický, zakladajúci člen jaskyniarskej skupiny v Spišskej Belej, s ktorým si absolvoval prvé výlety do prírody zamerané na obohacovanie vedomostí o prírodných vedách. Svoj vzťah k chémii si prejavil v roku 1964, keď si nastúpil na odborné učilište v n. p. Chemosvit vo Svite učiť sa v odbore prevádzkového chemika. To bolo obdobie, keď si sa začal vážnejšie zaoberať myšlienkou venovať sa bližšie jaskyniarstvu. Nedá mi nespomenúť spoločnú akciu do Zbojníckej jaskyne na Kurčinskej Magure pri Legnave v auguste 1967. Vtedy si získal množa a ďalších záujemcov o jaskyniarstvo, čím sa znovu obnovila činnosť jaskyniarskej skupiny v Spišskej Belej, na čom máš nemalý podiel. Pokračovaním v štúdiu na Strednej priemyselnej škole chemickej vo Svite si chcel ďalej kráčať po nastúpenej ceste, ale ako najstarší syn zo štyroch detí si nechcel finančne zaťažovať rodinu, tak si prestúpil na Strednú všeobecnovzdelávaciu školu v Poprade na večerné štúdium popri zamestnaní a neskôr na SVŠ v Starej Ľubovni, kde si v roku 1970 zmaturoval. To už si veľa času venoval jaskyniarskej činnosti a Tvoja predstava, čo budeš v budúcnosti robiť, dostala jasný cieľ. Ako robotník na stavbe v Družstve ľudovomeleckej výroby v Spišskej Belej si sa finančne zabezpečil na štúdium na Prírodovedeckej fakulte UK v Bratislave, ktoré si ukončil štátnou záverečnou skúškou v roku 1976. Už počas štúdia si sa stal štipendistom Správy slovenských jaskýň v Liptovskom Mikuláši a po jeho skončení si začal pracovať ako odborný pracovník – geológ výskumného oddelenia, neskôr ako vedúci oddelenia inventarizačného výskumu v Múzeu slovenského krasu v Liptovskom Mikuláši. Toto už bola symbióza osobnej záľuby a profesie, kde si nadobudol celoslovenský rozhľad a skúsenosti, ktoré si zúročil pri výskumných úlohách v krasových oblastiach Vysokých, Belianskych a Nízkych Tatier i Pienin. Po tomto odbornom raste si v roku 1982 štátnou rigoróznou skúškou na Prírodovedeckej fakulte UK v Bratisla-

ve v študijnom odbore geochémie a základná ložisková geológia získal titul doktora prírodných vied.

Počas Tvojho pôsobenia v múzeu si sa úspešne podieľal na niekoľkých úlohách, z ktorých spomeniem spracovanie geologickej zbierky prof. Jána Volka-Starohorského, centrálnej evidencie sintrových foriem v múzeách na Slovensku, výskum tatranského krasu a množstvo výstav uskutočnených v tomto období v múzeu. V rámci svojich aktivít si určité obdobie zastával funkciu tajomníka Speleologického poradného zboru MK SSR a angažoval si sa v Poradnom zbore pre nákup zbierkových predmetov; aj v súčasnosti si v Komisii pre tvorbu zbierok.

Dozrel čas na zmenu, a tak po vyše 14 rokoch odchádzaš z múzea v Liptovskom Mikuláši bližšie k domovu, k Belianskym a Vysokým Tatrám. V roku 1990 nastupuješ ako výskumný pracovník, geológ a geomorfológ na Správu TANAP-u v Tatranskej Lomnici. Aj tu si prešiel viacerými funkciami v rámci organizačných zmien, ktorými prešla táto inštitúcia. Vždy si pracoval s plným nasadením a zodpovednosťou, aj v situáciách, keď to Tvoje postavenie nevyžadovalo. Množstvo hodín strávených v teréne si venoval problematike geochémie tatranského podlažia a procesom chemického zvetrávania karbonátových hornín, čo sa odradkalo aj v Tvojej solidnej publikačnej činnosti v odbornej literatúre, posudkoch, prednášateľskej činnosti a činnosti spojenej s propagáciou prírodných hodnôt návštevníkom TANAP-u. Ako správca Výskumnej stanice a Múzea TANAP-u a zároveň výskumný pracovník si sa významnou mierou podieľal spolu s ďalšími kolegami na vytvorení Náučnej geologickej plochy v Javorovej doline a Náučného geologickeho chodníka v Zadných Meďodoloch, ktorý mal priaznivý ohlas nielen u domácich, ale aj u zahraničných turistov a inštitúcií, pričom vysoko ocenili prezentované dielo aj novú geologickú a geomorfologickú expozíciu v múzeu, kde si sa významne podieľal na jej tvorbe.

V krátkosti sa vrátim k Tvojej najväčšej záľube – jaskyniarstvu, ktoré sprevádza Tvoju profesionálnu dráhu a navzájom sa s ňou dopĺňa. Po obnovení činnosti jaskyniarskej skupiny v roku 1967 a počas štúdia na vysokej škole si sa angažoval v skupine ako organizátor a tajomník a od roku 1978 až do roku 2001 ako

jej vedúci. Z pestrej palety činnosti spomeniem aspoň organizáciu výstav k rôznym výročiam, ako 90. a 100. výročie objavenia Belianskej jaskyne, 10. výročie obnovenia činnosti skupiny a 40. výročie založenia skupiny. Angažoval si sa pri obnovených hudobných koncertoch v Belianskej jaskyni, ako vedúci skupiny si organizačne viedol jaskyniarsky týždeň „Belianske Tatry '81“ a organizačne si sa podieľal na jaskyniarskych týždňoch „Tatry '95“ a „Belianske Tatry 2005“. Svoju profesiu geológa si mnohostranne využil na propagáciu krasu Belianskych a Vysokých Tatier, či už zbierkotvornou činnosťou, výskumom genézy mäkkých sintrov v Belianskej jaskyni a jej publikovaním v odbornej literatúre a dennej tlači; cenné sú odborné opisy genézy Belianskej jaskyne počas posledného zamerania neprístupných častí v rokoch 2000 až 2007 a odborné prednášky k významným výročiam tejto jaskyne. Z praktického prieskumu spomeniem spoluobjavenie jaskyne Ponor II na Pálenici a významný podiel na objave jaskyne Javorinka v roku 1973, ktorú na základe Tvojich pokynov a údajov objavili členovia skupiny. V Javorinke, ktorá patrí medzi najvýznamnejšie jaskyne na Slovensku, si štúdiom jej geologickej stavby a genézy poukázal na jej zložitost'. Práve jaskyňa Javorinka je to, čo si si predstavoval ako životné dielo: bol si pri jej zrode, podieľal sa na prieskume, mapovaní, geologickom a geomorfologickom výskume i na publikačnej činnosti, proste na všetkom, čo sa týkalo jaskyne, si nechal svoj rukopis a významný diel práce. Zažil si veľa pekných chvíľ pri prieskume a objavovaní nových priestorov, ale aj krušné chvíle, keď si organizoval záchrannú akciu v roku 1991 na vyslobodenie zaplavených kamarátov. V krátkosti sa nedá vypovedať všetko o Tvojom Ja, ale ten, kto Ťa pozná, vie, že si oduševneným jaskyniarom, geológom, kamarátom, na ktorého sa dá spoľahnúť.

Záverom by som Ti chcel popriať veľa zdravia, času a elánu, aby si mohol realizovať svoje plány, ako aj rodinnú pohodu, ktorá je taká potrebná pri našich koníčkoch. Takže vpred s úsmevom a odhodlaním do ďalších plodných rokov. To všetko Ti želim v mene svojom a všetkých členov Jaskyniarskej skupiny Spišská Belá.

6. 2. 2009

Vladimír Fudaly, predseda JS

Vendelín Kindernay 60 rokov

Vo víre bežných dní i spoločenských a osobných udalostí sa 29. mája 2009 dožil 60-ky Vendelín Kindernay, medzi jaskyniarskymi spolupútnikmi nazývaný „Veno“.

Patrí medzi nestorov bádania vo vertikálnych systémoch Slovenského krasu. Jeho osobné kontakty s poľskými jaskyniarimi na začiatku 70-tych rokov priniesli nové technické pomôcky a spôsoby zdolávania

vertikálnych úsekov v jaskyniach a priepastiach. Bol pri zrode éry speleoalpinizmu v slovenských podmienkach a na území Slovenského krasu. Ako jeden z účastníkov expedície do poľskej Snežnej priepasti stál aj pri zrode prvého československého hĺbkového rekordu.

Prirástla mu k srdcu Silická planina, pozná každý kút Plešiveckej planiny. Jaskyne a priepasti sa stali jeho osudovou láskou.

Do ďalšieho života mu v mene rožňavských jaskyniarov prajeme pri tejto príležitosti veľa šťastia a zdravia.

*Ing. Ondrej Bolaček,
vedúci Speleo Rožňava*

Životné jubileum Janka Fondrka z Terchovej

28. mája sa dožil 50 rokov dlhoročný člen Slovenskej speleologickej spoločnosti a jeden zo zakladajúcich členov Jaskyniarskej skupiny Adama Vallu v Terchovej – Janko Fondrk. Jeho život je neodlučiteľne spojený s touto rázovitou obcou, známou svojím folklórom a ľudovými tradíciami.

Náš Janko je jeden z najobetavejších členov terchovskej skupiny. Dnes sa už ťažko dajú zrátať všetky jeho jaskyniarske aktivity a akcie, na ktorých sa zúčastnil. Jeho ochota obetovať sa a pracovať pre náš kolektív je príznačná. Počas svojej doterajšej jaskyniarskej činnosti navštívil skoro všetky významné jaskyne Malej

Fatry a mnohé ďalšie. Málokto ich tak dobre pozná, ako on. Mnohým mladším a začínajúcim jaskyniarom poslúžil radou, povzbudením a dodal im odvalu pri poznávaní krasu a jaskýň v rajóne našej skupiny. Známe sú jeho odvážne prieniky extrémne úzkymi plazivkami a úžinami, ako napríklad v systéme Medvedích jaskýň vo Vrátnej doline. Po našom oslávencovi je pomenovaná aj jaskyňa Fondrkova sonda v Krivánskej Malej Fatre, evidovaná v najnovšom zozname jaskýň Slovenskej republiky pod číslom 764.

Janko je nielen významným terchovským jaskyniarom, ale aj členom dobrovoľného hasičského zboru v obci, náruživým rybárom a hubárom. Treba spomenúť i jeho ďalšiu záľubu, a to prácu s drevom. Jankove vyrezávané čakany sú svedectvom rezbárskeho majstrovstva a v teréne ich používa nejdenný terchovský jaskyniar.

Janko Fondrk s manželkou

Spolu s manželkou Mirkou, ktorá je tiež členkou JS Adama Vallu, prajeme nášmu jubilantovi, aby ho láska k čarovnému podzemnému svetu jaskýň nikdy neopustila a pomohla mu i v jeho starostiach so zdravím, aby sme sa spoločne ešte dlhé roky stretávali pri našej krásnej a jedinečnej záľube – jaskyniarstve.

*Jaskyniarky a jaskyniari
z JS Adama Vallu v Terchovej*

Jubilantka Ing. Iveta Nováková

Začiatkom mája tohto roku oslávila významné životné jubileum 50 rokov Ing. Iveta Nováková, členka Speleoklubu Tisovec.

Pochádza z Hačavy pri Hnúšti, kde aj absolvovala základnú školu. V Hnúšti úspešne zma-

turovala na tamojšom gymnáziu. V ďalšom štúdiu pokračovala na Vysokej škole technickej v Košiciach. Študovala špecializáciu geológia a banský prieskum. Po skončení školy nastúpila do SMZ š. p. Košice, závod Magnezitka Hačava. Po odpracovaní troch rokov z SMZ odišla a začala učiť na Strednej priemyselnej škole v Tisovci. Neskôr pôsobila ako prednostka OÚ v Rimavskej Sobote. V roku 1994 ju zvolili za poslankyňu do Národnej rady Slovenskej republiky, kde pôsobila ako podpredsedníčka výboru pre financie, rozpočet a menu. V súčasnosti sa venuje podnikateľskej činnosti.

K jaskyniarstvu má veľmi blízko nielen ako geológ, ale aj pre svoju lásku k tunajšej prírode. V našom speleoklube uplatňuje svoje odborné vedomosti a aktívne podporuje jeho činnosť.

Venuje sa aj histórii, už niekoľko rokov podporuje archeologický výskum na Tisovskej Hradovej.

Za jej aktívnu činnosť jej patrí poďakovanie.

Milá Ivetka,
členovia speleoklubu Ti prajú do ďalšej činnosti veľa zdravia a osobných úspechov!

Za Speleoklub Tisovec Ing. Dušan Hutka

Oslavovali, ešte budú

Ján Habrún z Rajca a **Miroslav Kocúrik** z Považskej Bystrice sú členmi Jaskyniarskeho klubu Strážovské vrchy už dosť dlhý čas. Nečudo, veď obaja dohromady strávili na tomto svete už 100 rokov. Prvý z nich má na rodnom liste dátum 7. januára, druhý 29. júna 1959. A to je vážny dôvod na to, aby sme im obom potriasli pravicou, zaželeli dobré zdravie, šťastie a úspechy, samozrejme, aj tie jaskyniarske. Tešíme sa, že sa s nimi stretneme na Kortmanke, aby sme spoločne oslávili ich okrúhle jubileum, pospomínali na krásne časy a uverili, že budú ešte krajšie. Napokon – čože je to päťdesiatka?

Janko a Miro, nech je Vám teda aj naďalej do spevu, žite zdravo a bez starostí. A keby si Vás starosti predsa len našli, nájdite spôsob, ako sa ich rýchlo zbaviť. Najlepšie – spolu s nami a v jaskyni!

Jaskyniari zo Strážovských vrchov

Spomienka

Dňa 19. mája 2009 vo veku 43 rokov nás náhle a navždy opustil člen Speleologického klubu Slovenský raj **Ladislav Šašvári**. Mnohí ste ho určite poznali z jaskyniarskych akcií v Stratenskej jaskyni.

Venujme nášmu kamarátovi Lacovi tichú spomienku.

Členovia Speleologického klubu Slovenský raj

Summary

Bulletin of the Slovak Speleological Society 2/2009 begins with updated directory of SSS and information of O. Miháľová on this year's Speleomeeting in Svit with programme and results. J. Tulis writes about the first year (1973) of this traditional caving event with international participation in Slovakia. Ľ. Holík has an article on one of the biggest home discoveries of Slovak cavers in the Štefanová Cave; connecting this by now almost 7 km long cave with the Demänová cave system would make one of the longest systems in Central Europe. (We can assume that the whole cave complex in the Demänovská Valley can reach the length of more than 50 km.) Contribution of E. Piovarči is about the recent discovery of Ludmila Cave in the Low Fatra Mts. and I. Balciar informs about the results of practical speleological survey in Burda in the Revúcka Highland. Authors of following contribution summarize the results of mapping and photo-documentation of the most known cave in Orava region – the Brestovská Cave, which might become the next show cave in Slovakia. B. Kortman writes about uncommon usage of the Mojtrínska Cave in the Strážovské Hills for sacral purposes in the 19th century. A corpse found in the Číkova diera Abyss in the Slovak Karst and circumstances around are reported by its founder – caver Z. Jerg. Following two articles are about this year's activities of our cavers abroad: P. Holúbek writes about winter expedition to Russia, Central Ural (Kungur Ice Cave), B. Šmída describes recent experiences of discoverers of a great Cueva Muchimuk cave in the Churí table mountain (more detailed article about successes of international expeditions and Slovak cavers in Venezuela from this year will be published in the next issue of this bulletin). The news include information from Polish bulletin Jaskinie (The Caves), which is mentioned also in the next section, then an information about award for cavers-film makers Chmela brothers and about an event in the Pružinská Dúpná Cave (Strážovské Hills). Following is a review of an interesting book by Zdenko Hochmuth: Karst territories and caves in Slovakia, then of a publication of Petr Nekuda on archaeological research of caves in the Kotouč Hill in Moravia in the Czech Republic and the bulletin ends as usually by social news.

*Compiled by Bohuslav Kortman
Translated by Peter Gažík*

